De visserszoon van Egmond

A.J.W. Brugman

bron
A.J.W. Brugman, *De visserszoon van Egmond*. Met illustraties van Herman Moerkerk. Jeugd-uitgave N.V. Drukkerij De Spaarnestad, Haarlem 1937

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/brug074viss01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. de Bibliotheek Zuid-Kennemerland

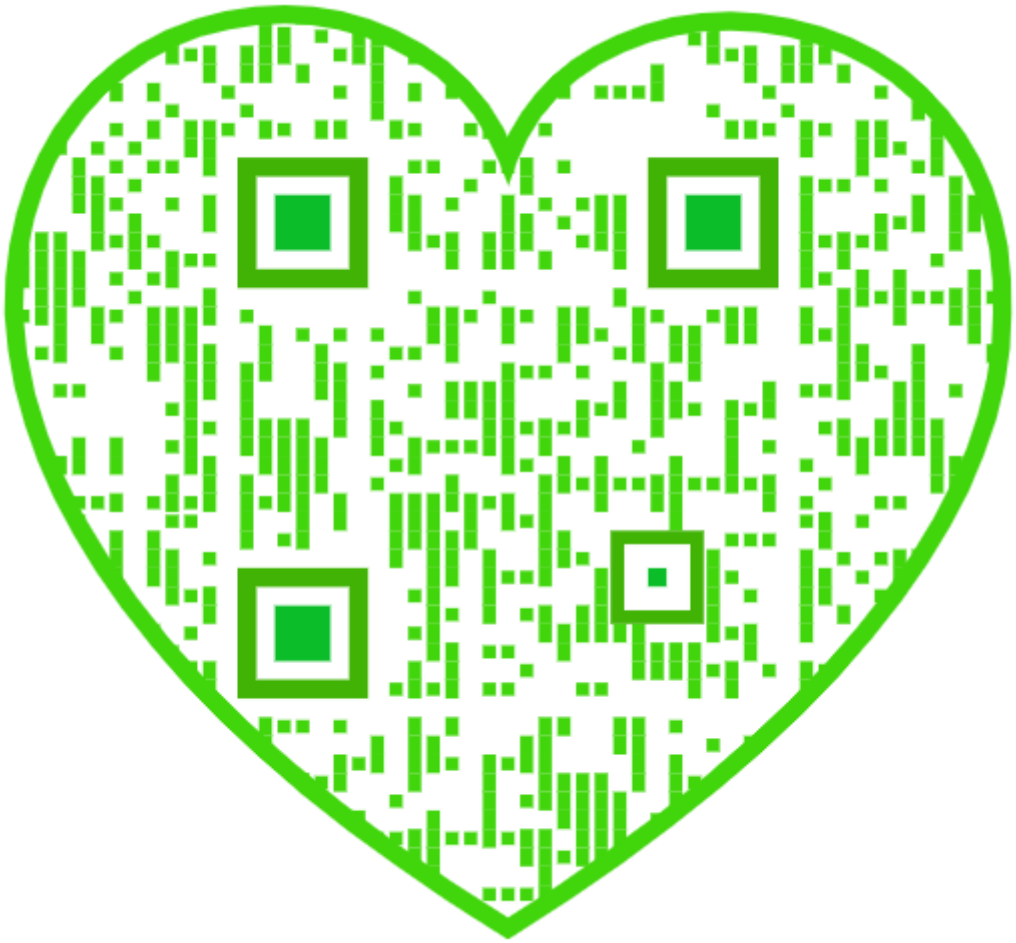

Eerste hoofdstuk
Vader en zoon

Voorzichtig maar ân, vader!’ Zo sprak Arend, de dienstman van de Egmonder abdij, toen hij z'n bejaarden vader in de visschuit hielp stappen, die in 't Heiloërmeer lag te wiegelen, dicht bij de weg, die naar 't Huis ter Coulster leidde.

‘M'n botten worden wat stijf, jong!’ lachte de oude, toen hij 'n plaatsje bij 't roer gevonden had, ‘vroeger vloog ik 'r in. Jij gaat zeker op de riemen, hè?’

‘Natuurlijk, vader!’ gaf de zoon, voor wien dit werk niet meer dan 'n peulschil betekende, lachend ten antwoord.

Vlug staken ze van wal.

‘D'r waait 'n stevig briesje, jong!’ merkte de oude visser op; hij zag 't kroos in lange, groene slierten langs hun boot jagen, terwijl door Arend's sterke vuisten 't vaartuigje snel de golven doorkliefde, die midden op 't meer zelfs witte kuiven droegen.

‘We zullen maar eerst de fuiken ân de westkust gaan lichten, dunkt je niet? Dan blijven we onder de hoge rietkragen, wat in de luwte,’ zei de oudste van de twee.

Tegelijk wendde hij het roer om en weldra haalde zijn

zoon de riemen in. Enige bruine stokken, die de plaats aanwezen, waar de eerste fuik gezet was, werden met vereende krachten uit de drassige bodem losgewerkt en spoedig verschenen de hoepels met de zakvormige netten boven water; de waterbewoners waren er rustig binnengezwommen, maar hadden geen uitweg kunnen vinden.

Handig en vlug werd nu de vangst in de kaar overgebracht: 'n pracht van palingen, waarvan enkele enige voeten lang waren en zo dik bijna als 'n pols.

Na de lege fuik opnieuw geplaatst te hebben, vervolgden de vissers hun tocht naar 't zuiden en bereikten weldra 'n tweede.

‘'n Goeie vangst!’ knikte Arend voldaan, toen ze de inhoud in de kaar overstortten.

‘Mag ook wel, jong!’ antwoordde de vader, ‘we hebben deze week drie vastendagen en dan is 'r heel wat vis nodig in de abdij. Ze hebben daar voor heel wat monden te zorgen. Denk maar 'ns na: de paters, de scholieren en de.... de dienstmannen willen ook niet graag op 'n houtje bijten! Je vrouw zou raar opkijken, als we haar vanavond niet 'n flink zootje vis thuis brachten!’

‘Gelukkig maar, dat de paters hier in dit waterland overal 't visrecht bezitten,’ antwoordde Arend, ‘en dat de meren zo rijk zijn aan paling, baars en karper!’

‘En aan prachtige zeelt en vette brasem!’ vervolgde de oude visser. ‘We hebben al menig pondje vis verschalkt, jong! Weet je nog, van verleden jaar, toen we in 't Wijkermeer dicht bij Sint-Aagtenkerke zo'n vracht bot en schar met ons kruisnet ophaalden? Man, as 'k daarân denk, zou 'k nog wel eris die kant van 't IJ uit willen!’

‘We zullen nou maar oversteken, vader, en de oostkant 'n beurt geven. 't Waait hier knap, hè? Gelukkig gaan we nou voor 't lappie!’

Hier was de vangst niet zo overvloedig. Daarom besloten ze, hun schuit vast te leggen en over 't land naar de Boekelermeer te gaan, waar ze ook 'n boot aan de ketting hadden liggen.

Daarna zetten ze hun arbeid voort, totdat opeens alle klokken in 't rond het Angelus begonnen te luiden.

De klokjes van Heilo, Egmond en Rinnegom klepten licht en blij, terwijl het zware gebeier van de Sint Laurentius te Alkmaar als 'n ernstige toon in de verte weerklonk.

Met ontbloot hoofd baden ze samen hun drie avé's en vervolgden daarna hun tocht.

'Vreemd, hè, vader, dat er tegenwoordig zo velen 'n loopje met de kerk en met 't bidden nemen?' liet Arend zich nu horen.

'Ze zijn stápelgek en erg ondankbaar!' antwoordde de oude geërgerd, 'wie vergeet 'r nou z'n moeder? Zeker geen goed kind!'

Na een uur hadden ze alle fuiken in 't Boekelermeer gelicht en geleegd, waarna ze de halfgevulde visben naar de andere zijde van de landtong droegen, waar hun schuit vastgemeerd lag.

Nog een drietal netten haalden ze in 't Achtermeer op, waarna ze, omdat hun dagtaak afgelopen was, naar de abdij terugkeerden. Door een achterpoortje sleepten ze hun vangst naar de keuken, waar de broeders de vracht in ontvangst namen.

Toevallig kwam op dat ogenblik de prior binnen, die niet alleen de kostelijke vissen bewonderde, maar ook de beide vissers een pluim op de muts stak voor hun trouwe en zware arbeid.

'Neem maar 'n goeie portie voor de vrouw mee, Arend, en vergeet niet, je jongen van me te groeten. Morgen willen jullie wel naar 't Egmondermeer gaan, nietwaar? 'k Wens jelui daar 'n even goeie vangst, hoor! En zie meteen, hoe 't daar met onze eendenkooi gesteld is.'

Vriendelijk groetend verwijderde zich de kloosteroverste, de beide vissers in 'n blije stemming achterlatend. Vooral die groet aan kleinen Cornelis, vaders oogappel en grootvaders naamdrager, had hun beiden goed gedaan.

Niet lang daarna kwam deze hun reeds tegemoet rennen op het smalle pad, dat van het poortje naar hun eenvoudig huisje voerde.

‘Dag, dag!’ juichte hij, ‘mag ik 't net naar moeder brengen?’ Grootvader hielp hem een handje en zo kwamen ze bij de zorgzame vrouw, die aanstonds de heerlijke vis schoonmaakte en in het zout zette.

Toen ze na een poosje met hun vieren om de eenvoudige tafel hadden plaatsgenomen, begon grootvader: ‘Jij staat in 'n goed blaadje bij den prior, zeg, Keesman! Hij heeft ons de groeten voor je meegegeven.’

‘Is 't waar?’ vroeg Trijntje lachend, niet weinig trots op haar enigen jongen. Die had maar even geglimlacht en met 't hoofd geschud. 'n Paar stekelbaarsjes in 'n rood pannetje namen spoedig zijn hele aandacht in beslag. Maar dat duurde niet lang.

Geluid van spelende jongens in de dorpsstraat lokte hem van zijn stekeltjes en uit de huiskamer weg.

‘Ja, hij heeft vast 'n wit voetje bij onzen goeden pater Otto,’ begon Arend weer, ‘die is even gek met 'm als abt Willem Zaliger vroeger was!’

‘Jammer, dat Onze Lieve Heer dien zo vroeg geroepen heeft!’ zei grootvader met een ernstige trek in zijn verweerd gezicht. ‘Nooit van mijn leven heb ik iemand ontmoet, zó braaf en mild, zó eenvoudig en oprecht en daarbij zó goed voor de abdij. Toen hij stierf - was 't niet in 't jaar '60 - toen zijn de moeilijkheden hier begonnen. De abdij werd als 'n bruidsschat, zeiden ze, aan den bisschop van Haarlem gegeven, die

wel tegelijk hier abt werd, maar die zich haast nooit laat zien.'

'De goeie man zal 't te druk hebben, vader!' viel Arend hem in de rede, ''t is 'n moeilijke tijd voor de geestelijke heren, nu iedereen klaagt en moppert en, nog erger, aan de waarheden van onze godsdienst begint te twijfelen.'

'Ho, ho! Iedereen? Je bedoelt de schreeuwers en de lui, die 't met de tien geboden zo nauw niet meer nemen. Maar ik zeg je, dat in de meeste gezinnen nog goed geleefd en goed gebeden wordt. Jammer, dat je daar buiten zo niks van merkt!'

'Ik denk,' zei Trijntje daarop, 'dat Onze Lieve Heer abt Willem voor al die narigheid heeft willen bewaren. Wat was ie eenvoudig en gewoon in alles! En hij had toch 't recht om een mijter te dragen en de kromstaf te voeren! Weet je nog wel, Arend, wat ie tegen je zei, toen hij onzen jongen op 15 Augustus van 't jaar '52 (1552) zelf gedoopt had?'

'Nou, òf ik 't weet! "Geluk, Arend!" zei hij, "geluk met je Mariakindje! En bid maar, dat ie 'n brave visser mag worden"!'

'Je hebt 't voornaamste nog vergeten, beste man! ''n Brave visser van den Héér', heeft hij gezegd.'

'Jij bent 'n slimmerd, vrouw! En weet je ook, wat hij daarmee bedoelde?'

''t Zelfde, wat Onze Lieve Heer bedoelde, toen Hij tegen z'n apostelen zei: 'Voortaan zult ge mensen vangen'. Die werden toen immers óók vissers van den Heer!'

'Hè?' klonk 't gelijktijdig uit vaders en grootvaders mond.

'Nooit aan gedacht!' sprak Arend ernstig.

'Geen haar van m'n hoofd!' beaamde de oude Cornelis.

'En ik? Alle dagen, zolang m'n jongen leeft, dacht ik er aan. Maar toch wil ik je wel zeggen, dat ik, nadat pater prior ons aanspoorde om deugdzame priesters aan God te vragen, m'n gebeden verdubbeld heb.'

'n Ogenblik bleef het stil in de kamer, omdat ze alle drie met hun eigen gedachten bezig waren.

Daar weerklonk opeens een luid geschreeuw buiten het huis en geen tel daarna stormde Cornelis de kamer binnen, met een hoofd als vuur en bevend van woede.

‘Wat hebben we nou aan de hand?’ vroeg zijn vader.

‘'k Heb 'm op z'n kop gegeven, dien leugenaar!’ kwam 't er hortend en stotend uit, terwijl hij nog met z'n vuisten zwaaide en zijn gezicht van drift vertrokken was.

‘Bedaar 'n beetje en vertel eris kalm, wat er gebeurd is!’ zei Arend, terwijl ie zijn jongen, die anders nooit zulke opgewonden kuren vertoonde, streng aanzag.

‘Rolf van den meier.... heit 't altijd.... over onze paters. Ze doen niks.... as eten en slapen.... zee ie.... en z'n vader.... had ook gezegd.... dat ze nergens goed voor zijn.... Toen heb 'k.... voor de paters.... partij getrokken.... en 'm gevraagd.... wie vroeger de dijken aanlegden.... en de akkers bebouwden. - ‘O, vroeger, vroeger!’ lachte hij toen.... de lafbek.... ‘Maar nou leven ze als heren.... en ze bulken van 't geld!’ - ‘Je liegt 't!’ heb ik 'm in z'n oren geschreeuwd.... ‘ze lezen en schrijven, tekenen en schilderen, ze geven onderwijs, ze zorgen voor armen en ongelukkigen, ze zingen en bidden’.... - En toen.... toen heeft ie 'n loopje met onze Heiligen genomen.... en gevraagd, of 'k soms zo gek was om te geloven.... dat stenen beelden je kunnen helpen....’

‘En toen ben je 'm zeker aangevlogen, hè?’ vroeg z'n vader nog strenger. ‘Maar dat doe je nooit weer, hoor! Of je krijgt met mij te doen! Is 'r nog geen twist genoeg onder de gròten? Als de kinderen nou ook al beginnen, dan wordt 't 'n mooie wereld!’

Nog snikkend en schokkend van kwaadheid ging Cornelis bij 't enige kleine raam zitten, tuurde naar de jagende wolken en kwam zo langzamerhand tot bedaren.

Niet lang daarna viel de duisternis in en werd 't bedtijd voor hem. Langzaam stond ie op, schoof bevreesd tot bij vaders stoel, zag hem berouwvol aan en stak bevend zijn hand uit. Toen sprak ie met trillende stem: ‘'k Heb er spijt van, vader! 'k Zal me niet weer zo driftig maken. Krijg 'k nou 'n kruisje van u?’

‘Hier, m'n jongen!’ zei Arend, terwijl hij aan het verzoek van zijn zoon voldeed, ‘ga nou maar rustig slapen en onthoud goed, dat je met vechten en slaan nooit iets winnen kan!’

Daarna zei Cornelis moeder en grootvader nog goede nacht en kroop opgelucht in z'n kooi.

Toen na 'n poos de jongen rustig ingeslapen was, begon grootvader: ‘'k Zal maar niks zeggen. De knaap heeft 'n aardje naar mij. Toen ik jong was, zaten m'n handen óók nog al los aan m'n lijf. Ik had in zijn plaats 'r ook op los geslagen!’

‘Maar wij, als z'n ouders, moeten 't 'm verbieden. Dunkt u ook niet?’

‘Natuurlijk! 'k Wou alleen maar zeggen, dat 'k zoiets liever van onzen jongen zie, dan dat ie lelijke streken uithaalt!’

Trijntje had zwijgend aan 'n kous zitten breien, maar lichtte nu even 't hoofd op, zag haar schoonvader aan en knikte hem vriendelijk toe ten teken, dat ze met hem in één schuitje voer. Daarna legde ze haar breikous neer en sprak half in zich zelf: ‘Daar zou 'k warempel m'n stopwerk bijna vergeten. Och, och, zie me dat eris aan, gaten as 'n vuist zo groot!’

Arend en z'n vader haalden nu 'n stapel netten voor de dag, die ze nog moesten boeten.

‘Mot je dit eris zien, vrouw!’ zei de jonge visser lachend, terwijl hij haar 'n gescheurd net voorhield, ‘daar kunnen we samen ons hoofd wel doorsteken!’

Onder vlijtige arbeid en rustige kout naderde eindelijk de tijd van rusten en na 'n dankbaar gebed zochten ze verkwikking

in de slaap, die na de welbestede dag niet lang op zich liet wachten.

Vóór dag en dauw waren de beide mannen al weer op weg. Arend droeg de gerepareerde netten op z'n rug en stapte achter z'n vader op het smalle pad, dat van Rinnegom naar het Egmondermeer liep.

Aan de oever smeet hij z'n vracht neer en wilde juist z'n jol wat dichter naar de kant halen, toen de meier, die in dienst van den heer van Egmond stond, achter het wilgenhout vandaan komend, luid begon te schreeuwen: ‘Hei, hei, waar gaat dàt naar toe?’

‘Naar 't meer natuurlijk, onze fuiken lichten, man!’ zei de oude visser en hij liet er weinig vriendelijk op volgen: ‘Gaat 't jou wat ân?’

Arend droeg de gerepareerde netten op zijn rug en stapte achter zijn vader....

‘Wel wis en werachtig!’ brak de meier in woede los, ‘hebben jullie paters dat water dan gepàcht?’

‘Gepacht?’ vroeg Arend kalm, ‘weet je wel, dat onze abdij hier al 't visrecht bezat, toen er nog geen heren van Egmond bestònden?’

‘Dat zal de heer baljuw van Kennemerland wel uitmaken, die de laatste drie dagen van de week in Egmond zitting houdt. Reken er maar vast op, dat 'k jullie beiden zal laten dagvaarden. En dan heb 'k je nòg wat te zeggen. Als jouw jongen 't nog eris waagt, mijn Rolf aan te raken, dan sla ik 'm zijn armen en benen stuk. Daar kan je op rekenen!’

‘Dat moet 'k je bepaald afraden, want dan val je vast en zeker in handen van den schout!’ gaf Arend tot bescheid. ‘Zorg er liever voor, dat jouw lieve zoon niet zulke godslasterlijke praatjes verkoopt!’

Opeens kwam er nu een einde aan 't gesprek, dat op een twist of misschien nog erger dreigde uit te lopen.

Arend en z'n vader namen hun hoeden af en vielen op de knieën. Daar naderde uit de richting van de abdij de pastoor van de buurtkerk, die vele jaren her bij de kloosterkerk gebouwd werd, toen deze door de toeneming van de bevolking te klein geworden was. Vóór hem uit ging 'n altaarknaap, die in de linkerhand 'n draaglantaarn hield en met de rechter 'n schel bewoog, waarmee hij de gelovigen de komst van den Oppersten Koning aankondigde.

't Was Cornelis Arendsz, die, met de ogen neergeslagen, vader en grootvader voorbijstapte en z'n schreden naar het huisje van Berwout, den jager, richtte, die op z'n ziekbed de komst van den Trooster der zieken afwachtte.

De meier had de knie niét gebogen. Hij was in zijn hart de nieuwe leer toegedaan en beschouwde 't Allerheiligste Sacrament als ‘'n vervloekte afgoderij’. Smadelijk lachend zag hij op de

knielende vissers neer, draaide zich om en verdween tussen de bomen, terwijl ie vrij goed verstaanbaar mompelde: ‘Die papen hebben hun beste tijd gehàd. Wèg met hun dom bijgeloof!’

Vol heilige ergernis stonden vader en zoon nu op, schudden medelijdend hun hoofden en stapten de landtong op, die wel een kwartier ver in het Egmondermeer uitstak.

Daar bevond zich de eendenkooi, die vooral in 't najaar, als de wilde eenden de grote trek begonnen, heel wat wild opleverde.

'n Slootje, niet meer dan enige ellen breed, omzoomd met wilgen en struiken, dat midden door de landengte liep, was de verblijfplaats van de lokeenden, die haar wilde zusters haar schuwheid leerden overwinnen en ze naar de plaats moesten lokken, vanwaar ze nimmer levend terugkeerden.

Tussen het dichte geboomte scholen de beide mannen nu weg en wachtten geduldig. Eindelijk vertoonde zich aan de hemel 'n zwerm eenden, die, in de vorm van 'n letter V vliegend, weldra naderbij kwam. Luid kwaakten de lokeenden en de oude Cornelis, die hun geroep uitmuntend kon nabootsen, deed ook z'n uiterste best.

Daar streek 'n twintigtal trekvogels neer, die zich op 't slootwater lieten drijven en steeds dichter naar hun ongeluk heenzwommen. Geen tel te vroeg of te laat sloegen de beide mannen toe en hadden zo alle vogels gevangen.

Grootvader wreef zich de handen en zei, blijkbaar over zich zelf tevreden: ‘We kunnen ook nog wat ànders dan vissen, hè, jong?’

‘U hebt er 'n handje van, vader!’ lachte Arend, ‘maar willen we nou niet eris met de fuiken beginnen?’

't Vroeg heel wat tijd, die uitgestrekte landtong rond te varen en alle fuiken te lichten en weer opnieuw te zetten.

Ook vijf eilandjes in het meer kregen nog 'n beurt. In

de buurt daarvan was het water erg ondiep en de bodem buitengewoon moerassig. Daardoor raakte de schuit aan de grond; ze kon met geen mogelijkheid meer loskomen.

‘Wacht maar even,’ zei de oude Cornelis, werkte daarna de jol naar de oever, stapte er uit en duwde vervolgens de boot, die door z'n uitstijgen lichter geworden en los gekomen was, met kracht van de kant. Hierna beproefde hij met 'n snelle sprong in de wegschietende jol te komen. Maar z'n poging mislukte, doordat de boot 'm te snel af was of z'n ledematen te stijf waren. Gelukkig had ie de rand van de schuit vastgehouden, waardoor ie ten minste niet geheel kopje-onder ging en het vaartuig door z'n gewicht tot stilliggen dwong.

‘God bewaar ons!’ riep Arend ontsteld; hij greep de handen van vader en haalde hem met grote moeite binnen boord. Daarna trok ie z'n wambuis uit, wierp 't z'n bibberenden vader over de schouders en greep dan vlug de riemen, die hij met inspanning van al z'n krachten zo snel mogelijk bewoog.

De jol vloog door 't water en weldra bereikten ze de oever, waar de oude man nu, druipend als een natte poedel, stond te beven of ie de koorts had.

‘Straks zal ik de vangst en de netten wel halen,’ sprak Arend gejaagd, ‘en nou naar huis, vader, zo snel als 't u maar mogelijk is.’

Toch duurde 't nog wel een half uur, eer de oude Cornelis, van droge kleren voorzien, onder de wol lang. Eerst spotte hij nog wat met z'n ongeluk, maar tegen de middag lag hij te klappertanden van de koorts en raakte hij helemaal buiten westen. Voortdurend was hij aan 't ijlen en schreeuwde: ‘Ga knielen, meier! Maar kniel dan toch! Maak je klein voor den Groten Koning!’

Moeder Trijntje en haar Cornelis liepen radeloos rond en zagen telkens angstig naar buiten. Eindelijk verscheen vader

in gezelschap van frater Benedictus, die een bijzondere studie van de geneeskunde gemaakt had en de kruidentuin bij de abdij verzorgde. Rustig onderzocht deze den zieke, kalmeerde de huisgenoten en vertrok na enige tijd met de belofte, spoedig 'n drankje voor grootvader klaar te maken en 't zelf te komen brengen.

Binnen het uur was de eerwaarde geneesheer reeds aan het ziekbed weergekeerd en gaf zelf den zieke de remedie in, die 'm van de koorts bevrijdde en rust brengen zou in de slaap....

't Werd een langdurige sukkelpartij met den ouden Cornelis. Wèl mocht hij na enige weken zo nu en dan eens opzitten, maar van naar buiten gaan om 't werk te hervatten was vooral in deze tijd, nu de gure herfststormen over de lage landen gierden, geen sprake. Gelukkig, dat Cornelis, zo goed en zo kwaad als 't ging, grootvaders plaats kon innemen en Arend bij z'n arbeid bijstond. Hij was nu acht jaar en 'n flinke knaap voor z'n leeftijd. Z'n krachtige polsen en sterke handen deden goed dienst bij het lichten van de fuiken of het roeien van de visschuit. En.... hij was 'n echte zoon van z'n vader, die van 't bedrijf hield.

Moeder had 't echter maar half goed gevonden, dat ie zó jong met vader meeging. Ze was onrustig, zolang hij met Arend op het water was, en geen morgen vergat ze, haar man stevig op het hart te drukken, toch goed uit te zien, dat er geen ongelukken gebeurden. Arend lachte dan maar, zag z'n zoon vol trots aan en zei geruststellend: ‘Vader en zoon zwemmen als ratten. Is 't niet zo, m'n jongen?’

Dan richtte Cornelis z'n heldere kijkers op moeders bedrukt gezicht en zei op vaste toon: ‘Wees maar gerust, moeder Als vader bij me is, gebeurt me niks, hoor!’

Dagelijks vergezelde hij zijn vader op al diens tochten te water en te land en leerde daardoor 't mooie Kennemerland

kennen zo goed als de beste. Geen slootje of meertje, uren in 't rond, of hij wist ervan. En als ze eieren gingen zoeken of strikken zetten voor hazen en konijnen, dwaalden ze niet zelden heel ver van huis af. Op die manier leerde Cornelis niet alleen de dorpen en de kastelen in de omtrek kennen, maar ook de smalle paden in de wildernis, die zich vaak uren ver tussen de duinvoet en 't gebied van de meren uitstrekten. Hier was 't wel het echte Holland, geheel met eeuwenoude bossen bedekt, waar 't wild óp en ónder de beuken en eiken, hazelaren en populieren, welig tierde.

Weldra begaf hij zich ook alleen op 't pad, wanneer hij voor den prior of een van de paters 'n boek of 'n geschenk moest wegbrengen.

Op 'n koude Novembermorgen stapte hij zo eens, beladen met 'n vijftal wilde ganzen, die de dag te voren in de eendenkooi gevangen waren, de weg naar Alkmaar op, om ze namens den prior aan de monniken van 't regulierskloster, dat een half uur ten noorden van Heilo aan het Egmondermeer gebouwd was, ten geschenke aan te bieden. 't Was wel 'n zware vracht voor 'n jongen van zijn leeftijd, maar vrolijk en welgemoed stapte hij voort en hij zag reeds van verre de kloosterpoort door 't groen schemeren, toen de meier van Egmond uit 't bos te voorschijn trad en 'm de weg versperde.

‘Hier, jou lelijkerd’ schreeuwde hij, ‘waar gaat dat naar toe?’

‘Naar de regulieren!’ riep Cornelis, terwijl hij 'n paar passen achteruitging.

‘Geef hier, roversjong Die komen mijn heer toe’ gebood hij streng, ‘de monniken daar hebben de gelofte van armoede gedaan’

Cornelis trad steeds meer achteruit, maar bleef hem verontwaardigd aankijken en riep: ‘Zeg niks van m'n vader, hoor,

die is zo eerlijk als goud. En met de monniken.... heb jij niks te maken!'

Woedend hief de opzichter nu zijn doornstok op, om den knaap te straffen voor wat hij z'n brutaliteit noemde. Maar die boog zich snel achterover, waardoor de meier, in plaats van 't hoofd van den jongen, de grond trof, vervolgens z'n evenwicht verloor en voorover in 't karrespoor tuimelde.

'Da's voor je straf, papenhater!' schreeuwde Cornelis, terwijl ie, zo vlug ie maar kon, met zijn vracht naar het klooster rende.

Aan de poort gaf hij het geschenk en de boodschap af en wilde toen naar Egmond terugkeren, maar daar zag ie, dat in de verte de meier hem opwachtte, zeker met de bedoeling, hem de ontlopen straf met interest uit te delen.

Niet ver van de plek, waar de wraakzuchtige man stond, was een smal pad, dat door het kreupelhout langs een omweg naar de abdij leidde. Cornelis kende dat pad en kwam met 'n half lachend gezicht zijn vijand tegemoet, die z'n stok reeds vaster met de hand omklemde. Bij de bewuste zijweg gekomen bleef de knaap stil staan, zag den meier met z'n guitige ogen spottend aan en riep tergend: ''k Heb de gelofte gedaan, dat je me niet zal slaan!'

Vliegensvlug sloeg ie daarop 't smalle pad in en verdween. Wel hoorde hij achter zich 't gekraak van de takken en 't gevloek van z'n achtervolger, maar daarover maakte hij zich in 't geheel niet bekommerd. Welke mannenbenen zouden 't van zijn vlugge jongensvoeten kunnen winnen? Die bestonden er immers niet!

Hijgend kwam hij na 'n kwartier de achterdeur van zijn huisje binnenstormen.

'Hé, hé! Stil wat!' klonk hem 'n zware mannenstem tegen. 't Was niet z'n vader, die hem aldus tot stilte aanmaande.

'*Doe dat, vrind!' mompelde de oude visser....*

Beschroomd begaf hij zich nu naar grootvaders ziekbed, waar hij in 't halfduister 'n bekende gestalte meende te herkennen.

‘Ken je me nog, Cornelismaat?’ klonk 't vriendelijk, ‘sjonge, wat ben jij uit de kluiten geschoten!’

't Was moeders vader, die dezelfde morgen Santpoort vroeg verlaten had, om in gezelschap van vele mannen en vrouwen uit de buurt van Haarlem en uit de streek tussen die stad en Sint-Aagtenkerke een bedevaart naar Onze Lieve Vrouw ter Nood te ondernemen.

‘We willen om hulp en bijstand bij de Moeder Gods gaan vragen,’ fluisterde hij tot den zieke, ‘want de nood is hoog gestegen. In de zielen, wel te verstaan. Overal wordt je die nieuwe leer aangeprezen en velen van onze geburen lopen de kerk minachtend voorbij. Wil je wel geloven, dat ze ons in Heemskerk en Uitgeest gewoonweg stonden uit te lachen, omdat we, God betere 't, hardop liepen te bidden, en dat ze ons buiten Castricum, toen we 'n Marialied zongen, met aardkluiten gesmeten hebben?’

‘'t Is me een mooie wereld,’ zuchtte de zieke, ‘je zou haast blij zijn, als Onze Lieve Heer je maar tot zich riep!’

‘Da's waar, Cornelis’ gaf de oude Santpoorter toe, ‘maar 't leven is zoet en jij wil toch zeker nog wel 'n poosje bij Arend en Trijntje blijven? 'k Zal ten minste maar 'n hartig woordje voor je bidden, als we straks naar Oesdom gaan.’

‘Doe dat, vrind’ mompelde de oude visser, die zich pijnlijk oprichtte en z'n gast de vermagerde hand toestak, ‘dank voor je belofte. Is onze kleinzoon daar? Laat die met je meegaan! Enne.... je gaat toch zeker niet in 't gasthuis bij de abdij overnachten? Trijntje heeft je zeker al gevraagd, bij ons de nacht door te brengen? 't Zal daar ginder al druk genoeg zijn’

Weldra stapten grootvader en Cornelis er op uit en volgden de Herenweg, die naar de kapel te Oesdom leidde. Vele

pelgrims, die als ganzen in een lange rij liepen, gingen voor hen uit. De weg, die in 't midden een breed en diep wagenspoor vertoonde, daalde en rees op de heuvelachtige bodem en bracht hen naar de plek, waar het alombekende bedevaartskerkje tussen het groen verscholen lag.

Binnengetreden, smeekten de godvruchtige mannen en vrouwen om redding uit de nood, waarin de H. Kerk in deze landen verkeerde en riepen de bijstand van Onze Lieve Vrouwe in voor hun persoonlijke behoeften en die van hun vrienden. Daarna knielden ze voor 't genadebeeld neer en spoedden ze zich met kruiken en kannen naar de put, die zich voor de ingang bevond en Runxputte genoemd werd.

'Help 'n handje, jong!' vroeg de oude man aan Cornelis, terwijl hij hem 'n dikbuikige kruik voorhield. Vlug trok de knaap daarop 'n volle aker omhoog en goot het heilzame water handig in de kannen en kruiken, die de omstanders toestaken.

'Da's wel de beste medicijn tegen de alledaagse koorts!' Zei grootvader, diep overtuigd van de bovennatuurlijke geneeskracht van 't water, dat hier opwelde. 'Maar ook goed voor onze koeien, als de rundveepest in 't land heerst. Jammer, dat we ver weg wonen. Anders nam 'k vast 'n vat vol mee.'

Onderwijl keken ze naar de jongere pelgrims, die zich op de knieën geworpen hadden en kruipende de weg langs de wal aflegden, die het wijde veld omringde.

'Da's me nóú te zwaar, jong!' zei grootvader, terwijl ie naar de onvermoeid biddende kruipers wees, 'maar in m'n jonge jaren was 'k 'r óók bij, hoor! En 'k sloeg geen keer over, dat verzeker 'k je!'

'Moet u ook niet naar 't St.-Willebrorduputje?' vroeg Cornelis op de terugweg.

'Natuurlijk Wat dacht je? Dat we den groten Apostel van deze landen zouden vergeten? Nee, man, we gaan ook daar wat

water halen. Grootmoeder zou me niet vrindelijk ontvangen, als 'k niet 'n kruik vol van 't heilige vocht meebracht, waarvan ze bij alle narigheid en ziekte 'n paar teugjes moet drinken.'

Onderweg vroeg de oude man, hoe z'n kleinzoon 't toch wel bij meester Jansz maakte, bij wien ie al 'n jaar school liep.

Dat was 'n onderwerp, waarover de knaap niet zo gauw uitgepraat raakte, want hij ging gráág naar school en beschouwde 't als 'n grote goedheid van z'n ouders, dat ze hem, nu de meeste kinderen nog geen onderwijs kregen, naar meester Jansz hadden gestuurd. En.... de meester van Egmond was 'n man, die meer van de kinderen dan van de roe en de plak hield. Vertellen kon ie als de beste en als 't maar even duister begon te worden, werden de boeken weggeborgen. Honderden verhalen wist ie zo maar uit z'n wijde mouw te schudden en meestal speelden ze daar in de buurt of verder weg in Kennemerland.

'Zó, dat vind je zeker wel fijn, hè?' vroeg grootvader nu vriendelijk en hij vervolgde nieuwsgierig, 'waarover heeft ie 't zo al?'

'O, vaak over St. Adelbert en over de abdij. Wist u, dat die heilige 'n goeien vrind had, die Eggo heette? En dat Egmond naar dien man genoemd is?'

'Nee, m'n jongen! Nooit van gehoord. En verder?'

'En dan over St. Willebrord en 't grote wonder, dat hier gebeurde. Aardig, dat de mensen daarna de plek, waar 't geschiedde, 'heilige plaats' of Heilo bleven noemen. Vindt u niet?'

'Ja, ja!' sprak grootvader, alsof ie aan wat anders liep te denken. ''t Was toen 'n betere tijd, dan die we nú beleven,' zei de goede man in zich zelf, schudde het hoofd en staarde ernstig voor zich uit.

Binnen een half uur bereikten ze de put, die eeuwen lang door de vrome bewoners van deze streek in ere was gehouden.

''t Wordt 'n aardig vrachtje voor u' lachte de knaap den

ouden man toe, toen ie 't water geput en de zware kruiken aan elkander gebonden over z'n schouder gehangen had.

‘Da's 'n goeie penitentie voor m'n pekelzonden’ klonk 't antwoord nu weer opgewekt.

‘Ja, maar u moet 'r morgen minstens zes uur mee lopen. Dat houdt u nooit uit. Weet u, wat 't beste is?’

‘Nou?’

‘Dat 'k u 'n handje help en mèt u naar Santpoort ga. Mag 't, ja? Dan kan 'k meteen aan grootmoeder vragen, hoe ze 't maakt.’

‘Daar zeg je zo wat! 't Goeie mens had me al gezeid: wat spijt 't me, dat 'k niet mee kan. 'k Heb onzen kleinzoon in geen jaren gezien. De laatste maal zat ie nog bij onze Trijn op schoot.’

‘Ha-ha!’ lachte Cornelis, ‘en nou kan 'k wel over d'r schouder heenkijken. Misschien ziet ze niet eens, wien u meebrengt!’

Thuisgekomen was de zaak gauw met vader en moeder beklonken en meester Jansz had er ook niets op tegen, dat de jongen eens 'n paar dagen op stap ging.

De bedevaartgangers verlieten de volgende dag de gezegende streek reeds vroeg, maar moeder Trijntje had toch nog wel gelegenheid gevonden, haar jongen in 't oor te fluisteren, welke boodschap ie aan grootmoeder moest doen en hem bij 't afscheid op 't hart gedrukt: ‘Blijf niet te lang weg. Je kan nooit weten, hoe 't met den zieke gaat!’

't Was al na de noen, toen ze in St.-Aagtenkerke kwamen en 't begon al te schemeren, toen ze doodmoe in Santpoort 't einde van hun reis bereikt hadden.

Grootmoeder had al geruime tijd, met de armen op de onderdeur rustend, naar de terugkerende pelgrims uitgekeken en hield nu beide handen boven de ogen.

‘Wel, lieve deugd! Wien heb je me daar meegebracht, vader?’

lachte ze, half begrijpend, haar man toe, ‘Trijntje d'r zoon? Kom binnen, m'n jongen Hoe gaat 't thuis? Wat 'n flinke knaap ben jij geworden Je bent zeker al 'n jaar of twaalf, hè? Nog altijd misdienaar in de buurtkerk? En hoe maakt grootvader 't?’

Graag had Cornelis op die stortvloed van vragen willen antwoorden, maar de verraste oude vrouw bleef maar doorratelen. Glimlachend bleef ie haar aanzien en knikte nú eens bevestigend, dán weer ontkennend, zonder er een woord tussen te kunnen krijgen.

Grootvader nam hem bij de arm, duwde hem lachend naar binnen en zei plagend: ‘Hoor 's, moeder, onze benen zijn moeier dan jouw tong. Laat ons eerst wat rusten en dan zal je alle nieuwtjes horen, die je maar weten wil!’

Daarna plaatste hij de beide kruiken met het genezende water voor haar op de tafel en lachte haar toe: ‘Hier heb je nou de medicijn voor al je kwalen. Maar begin eerst voor ónze genezing te zorgen, want we hebben razende honger en dorst!’

‘'k Heb 't al voor je klaar staan, man’ sprak ze goedig, terwijl ze de spinde opende, ‘maar 'k heb niet op twéé gerekend. Bidden jullie maar vast. Dan zal 'k verder zorgen.’

Grootvader en kleinzoon waren nauwelijks klaar, toen ze al weer met vragen begon. ‘Hoe heb je 't op de beevaart gehad, man? En hoe lang blijf je nou wel, Cornelis? Zeker wel 'n dag of veertien, hè?’

Hier overviel haar een onverwachte hoestbui, waarvan de knaap gebruik maakte, om zo goed mogelijk alle vragen te beantwoorden. Ten slotte zei ie met 'n half beteuterd gezicht: ‘Maar veertien dagen? Dat zal heus niet gaan, grootje, hoe graag 'k hier ook bij u zou willen blijven. Vaders vader is erg ziek en daarom heb 'k moeder moeten beloven, na 'n paar dagen terug te keren.’

‘Da's jammer, dubbel jammer!’ kwam 't als regelrecht uit haar hart, ‘dan zal 'k je in die korte tijd maar eris goed verwennen, hè?’

En Cornelis had 't best bij haar. Zoals grootmoeder opschepte, had ie 't thuis nooit gehad.

Grootvader begreep, dat z'n kleinzoon niet graag de hele dag thuis zat en maakte daarom de volgende morgen 'n wandeling met hem naar 't kasteel van Brederode, langs de Velserburcht en het Huis te Spijk, dat dicht bij de oever van het IJ lag. 's Middags stapten ze over Aelbrechtsberg naar de grote stad Haarlem, waarvan de jongen zo veel had horen vertellen, maar waar ie nog nooit geweest was.

Langs de drukke Kruisweg bereikten ze de Grote Markt, waar Cornelis vol ontzag tegen de hoge gevels en ramen van de reusachtige hoofdkerk, de Sint Bavo, opkeek.

Wat 'n drukte heerste er op het uitgestrekte plein, waar vlees en vis, groente en fruit in allerlei soorten te koop werden aangeboden. Daar viel z'n oog op de vele kunstige beelden van Sint Bavo en van andere heiligen, die, in de nissen half verscholen, rustig op het gewoel beneden schenen neer te blikken.

Op dat ogenblik schoof er 'n jongen langs hem heen, die hem de woorden ‘allemaal afgoderij’ in 't oor fluisterde en vervolgens tussen de kijkers en kopers voortdrentelde.

Woedend vloog Cornelis hem achterna, greep 'm bij de schouder en schreeuwde: ‘Zeg dat nog eris, as je durft. Dan zal 'k je....’

‘Wát zal je, pummel?’ grinnikte de jongen, die wel 'n kop boven Cornelis uitstak en van 'n vechtpartijtje niet afkerig scheen.

Daar kwam grootvader aan en andere mensen vormden met hem een kring om het tweetal.

‘Wat is 'r nou aan de hand?’ vroeg de oude man ontdaan.

Trillend van woede riep de knaap: ‘Waarom moet ie ook die beelden afgoden noemen?’

‘Maak je daar zo'n drukte over?’ vroeg een visser uit Zandvoort, ‘die jongen heeft groot gelijk. Ze zúllen d'r ook zo lang niet meer staan! Als die grote kerk maar eerst van óns is, dan gaan al die poppen d'r af. Van buiten en van binnen!’

Nu mengde zich 'n stevige warmoezier in de twist en hield den visser de vuist onder de neus, terwijl ie opgewonden schreeuwde: ‘Dat zal in d'r eeuwigheid niet gebeuren! Daar zullen we wel op passen, lelijke....’

‘Vooruit!’ kwam 'n gerechtsdienaar tussenbeide, ‘geen twist op de markt! Ieder ga z'n weg!’

't Opstootje was nog vlugger geëindigd dan 't begonnen was en grootvader nam Cornelis vlug bij de arm, duwde hem een van de kleine kerkdeuren in en zei in het portaal: ‘Je moet niet zo gauw aangebrand zijn, hoor! Kom mee, jong! Hier binnen is 't rustig! Laat ons hier wat gaan bidden,’ ging hij kalm voort, ‘voor de vrede onder de mensen. Da's beter dan ruzie maken!’

Daarna leidde de man zijn kleinzoon langs het hoofdaltaar en noemde hem de namen van de heiligen, wier beelden in de verschillende kapellen een plaats gekregen hadden.

‘Ziet u die scheepjes daar tussen de pilaren hangen?’ vroeg Cornelis zachtjes, ‘wat hebben die daar te beduiden?’

‘Die hangen daar als 'n gedachtenis aan de Haarlemmers, die bij 'n kruistocht naar 't Heilige Land heel dapper voor de stad Damiate gestreden hebben. Jammer, dat we straks weer naar huis terug moeten! Anders kon je vanavond nog de Damiaatjes horen luiden. Dat zijn kleine klokjes, die in de toren van deze kerk hangen. Ter herinnering aan die moedige mannen laten ze iedere avond 'n half uur lang hun heldere klanken over de stad weergalmen!’

't Deed Cornelis goed, dat de Haarlemmers in oude tijden

zóveel voor hun godsdienst over hadden, maar hij zweeg er over en verliet weldra gekalmeerd en gerustgesteld met grootvader het heerlijk schone kerkgebouw.

Langs 'n kortere weg keerden ze naar Santpoort terug en brachten daar de lange avond onder gezellige kout met het opgewekte vrouwtje prettig door.

Cornelis sliep daarna als 'n os. 't Was 'n heerlijke, rustige en droomloze slaap. Maar tegen de morgen werd ie onrustig. Hij droomde van woeste kerels en smerige wijven, die met groot lawaai de kerk binnendrongen, de beelden uit de nissen haalden en met duivelse woede tot gruizelementen sloegen. Gelukkig was grootvader bij 'm. Ze vochten samen als beren om de vernielers te verdrijven en onderwijl hoorde hij zo nu en dan 't fijn geklingel van kleine, heldere klokken.

'Ben je zo benauwd, jongen?' klonk daar opeens 'n zachte stem. 'Wat lig je toch met je armen te zwaaien!'

'n Diepe zucht was 't antwoord en wákker was Cornelis.

''k Vocht met grootvader tegen 'n troep kwaaddoeners, die de beelden van hun troon haalden en stuk smeten!'

'As-je-me-nou!' glimlachte 't verschrikte vrouwtje, 'gelukkig dan maar, dat 'k aan die ruzie 'n eind heb gemaakt. 'k Wou je roepen, m'n jongen. Over 'n uurtje kan je met Pieterbuur, die naar de Vrijdagmarkt in Alkmaar gaat, meerijden. Da's 'n buitenkansje, dat je niet je neus voorbij moet laten gaan.'

Niet lang daarna kwam buurman hem al roepen. Na 'n kort vaarwel en de belofte 'gauw weer terug te komen' klom ie op de wagen, ging naast Pieterbuur zitten en reikte grootvader tot afscheid de hand.

'Waar is grootje nou?' vroeg ie verwonderd rondziend.

'Hier is ze!' klonk haar opgewekte stem uit het huisje.

Daar kwam ze al met 'n vrij zware zak aansjouwen. 'Zeg je vader van me gedag, hoor! En pak je moeder maar 's goed. Hier

Daar verscheen ook de eerwaardige gestalte van den prior buiten de deur.

heb je nog wat fruit voor den zieke. Wens 'm beterschap, hoor!’

‘Hort, Bruin!’ weerklonk nu de korte roep van den voerman en daar vingen ze de lange rit naar 't noorden aan.

Voor de deur van de visserswoning, waar Arend, de dienstman van de abdij, woonde, stond enige uren later een bleke vrouw angstig de lange Herenweg af te zien, of ze in de verte haar man nog niet zag weerkeren, die vóór 'n paar uur hun zoon tegemoet was gegaan.

‘Kwamen ze nu toch maar gauw!’ zuchtte ze wanhopig. ‘'t Is met vader lang niet goed en ie vraagt zo dringend naar hen.’

‘Daar verscheen ook de eerwaardige gestalte van den prior buiten de deur. Vader roept om Arend en z'n kleinzoon. Ga jij hem gerust stellen, Trijntje!’ nodigde hij haar dringend uit.

Op dat ogenblik verscheen de kar uit Santpoort bij 'n bocht van de weg.

‘Kom gauw!’ riep de wenende vrouw met dringende gebaren en vloog daarop naar binnen.

Pieterbaas, die onderweg Arend opgenomen en alles van den zieke gehoord had, legde nu de zweep op z'n paard en kort daarna sprongen vader en zoon van de wagen en snelden 't huisje binnen.

‘'t Is hoog tijd!’ fluisterde de prior, terwijl hij voor de binnentredenden plaats maakte, die aanstonds bij den stervende op de knieën vielen.

‘God zij dank!’ zuchtte de zieltogende oude man, ‘ik kon niet sterven zonder jou, Arend, en zonder m'n kleinzoon.... Dank, m'n zoon, voor je liefde en zorgen.... leef gelukkig met je vrouw!.... Trijntje, je was als 'n échte dochter voor me.... Dank, hoor!.... Dank, m'n goed kind!.... Vaarwel, goede pater prior.... u heeft me zo goed bijgestaan.... En nu, Cornelis, kom 's dicht bij me.’

Toen legde grootvader hem de hand op het hoofd en sprak met grote moeite:‘Altijd.... 'n brave zoon.... blijven, hoor!.... van je ouders.... en van onze Moeder.... de Heilige Kerk..... Bidt allen.... veel voor me....’

‘Alle dagen!’ snikte Cornelis.

‘Goed..... m'n kind.... Vergeet.... me niet....’

Toen gleed de hand zacht van Cornelis' hoofd af.

De brave visser was de eeuwige rust ingegaan.

Tweede hoofdstuk
Bij meester Jan Jansz

De school van meester Jansz lag even buiten het dorp rechts van de weg, die van de abdij langs de Aelbrechtskapel naar de duinen liep.

Je moest 't weten, dat dáár de jeugd van de beide Egmonden, Rinnegom en Heilo onderwijs ontving. Anders zou je het onooglijke gebouw stellig voor 'n schuur of 'n stal hebben aangezien. Even zeker zou je meesters huis voor 'n daglonershut verslijten. En daarin moest nog wel de man wonen, die wijd en zijd als de beste schrijver en de knapste zanger van heel Kennemerland bekend stond.

Gelukkig had hij geen oog voor 't gebrekkige van z'n woning, maar genoot hij des te meer van de schone natuur in z'n naaste omgeving. Naar het zuiden zag hij uit op weiden en bossen, terwijl zich aan de achterkant van z'n huis een vrij grote vlakte bevond, die door lage voorduinen begrensd werd.

Dáár was 't, op 't ogenblik, dat meester binnen z'n lange tabberd aanschoot en z'n hoed opzette, 'n gewoel en gejoel van je welste. Cornelis draafde uitgelaten rond en wist van baldadigheid niet, wat hij doen zou. Hier trok hij 'n meisje aan de lange, blonde vlecht, dáár wipte hij 'n jongen z'n muts over

de ogen en verderop greep hij den grootsten leerling van de school bij de arm, om 'm tegen wil en dank 'n halve draai te laten maken. Toen begreep hij wel, dat 't tijd werd, zich uit de voeten te maken en rende nu dwars door 'n groepje jongens heen, die naar Rolf van den meier stonden te luisteren.

'Grijp 'm,' schreeuwde die woedend, 'sla dien mallen misdienaar op z'n kop,' en hij rende op z'n vijand toe, die, over 'n steen gestruikeld, languit op de grond lag.

Meester Jansz had uit zijn huiskamer de dolle bewegingen van den levenslustigen knaap gevolgd en vloog naar buiten, om den rakker te ontzetten. Krachtig sloeg hij onderwijl in zijn sterke handen en riep zo hard hij kon: 'Laat dat! Allen naar binnen! Vooruit!'

Ontsteld drongen de kleinsten 't eerst de school in, gevolgd door de anderen, die van de dreigende vechtpartij niets bemerkt hadden.

Daar naderde eindelijk Cornelis, die het stof van z'n kleren sloeg en vervolgens ontdaan voor den meester bleef staan.

''k Had 't gerust niet kwaad bedoeld. Bij óngeluk liep 'k tegen Rolf aan. Niet met opzet!'

'Lafaard!' sarde de zoon van den meier nu, 'nou gaat ie nog zoete broodjes bakken!'

Woedend riep Cornelis, zich omkerend: 'Dat lieg je!' en hij maakte al aanstalten, om den leugenaar te lijf te gaan. Maar als 'n schroef omknelde de hand van meester z'n arm. Zonder 'n woord te zeggen dwong meester Cornelis in de richting van de school te gaan en hij liet hem niet los, vóór hij op een van de lange banken had plaats genomen.

Benieuwd naar de straf, die hun doldriftige makker zou ontvangen, drongen nu ook de grotere leerlingen het schoolhuis binnen. 't Laatste van allen stapte Rolf, in de houding van

'n overwinnaar, naar zijn plaats en verkneukelde zich bij voorbaat om de vernedering, die Cornelis wachtte.

Maar meester liet plak en roe rusten, ging bedaard op zijn hoge stoel zitten en liet toen kalm zijn blikken over de meisjes gaan, die aan zijn linkerhand op de lage banken of achter de lange schrijftafels hadden plaatsgenomen. Daarna wendde hij het hoofd naar rechts en keek zo lang in de richting van de jongens, tot 't ook dáár stil geworden was.

'Nou zal 't komen!' vreesde Cornelis, maar meester Jansz kwam niet van z'n plaats en zei alleen op fluistertoon, dat vechten en slaan niet te pas kwam en vooral niet bij jonge mensen, die zo gelukkig waren, de school te mogen bezoeken. Toen nam hij eerbiedig z'n breedgerande hoed af, ten teken, dat het bidden moest beginnen en weldra weerklonken 't Onze Vader en 't Weesgegroet, gevolgd door de twaalf artikelen van het Geloof.

Daarna gingen twee van de oudsten voor 't uitdelen van boeken en schriften naar een brede plank achter meesters rug, waar alle leermiddelen van de school geborgen werden.

De kleintjes zaten al spoedig met hun a-b-boeken op de schoot en bromden en werkten als nijvere bijen. Anderen leerden hun catechismuslessen of oefenden zich in 't rekenen. Maar de kranen, de pieten, dat waren zij, die aan de lange en hoge tafels zaten, waar ze hun veren pennen in loden inktkokers doopten en sierlijke letters met fraaie krullen poogden te maken.

't Was allesbehalve stil in het halfduistere lokaal, maar dat verlangde de meester ook niet. Ieder had immers z'n eigen taak en moest, wanneer z'n buurtjes zaten te roezemoezen, wel een luider toon aanslaan. Wie met z'n werk klaar was, ging met schrift, boek of sommen naar meester, die dan verbeterde of overhoorde en vervolgens een nieuwe taak opgaf. Voor verklaren of uitleggen zou hij geen tijd gehad hebben. Maar dat

vond de goede man ook minder nodig. Zijn gehele onderwijs bestond hierin, dat hij de kinderen alles uit het hoofd liet leren en hen daarna overhoorde.

Toch was meester Jansz in zijn tijd 'n bolleboos. Welke meester in Kennemerland kon zó welluidend zingen als hij, zó boeiend vertellen, zulke prachtige krulletters maken? Zie maar naar het enige sieraad, dat naast de boekenplank aan de kale wand hangt! Dat is werk van zijn hand, 'n schoolreglement, met ontelbare krullen versierd en toch in één haal geschreven.

Dáárheen zat ook Cornelis te turen. ‘Nee Zo kunstig leer ik 't nooit!’ zuchtte hij, nadat weer een van de lastige krullen mislukt was. ‘'t Komt vast van die ruziepartij voor schooltijd, dat m'n vingers zo beven. Lammeling, die Rolf! Altijd heeft hij 't op mij begrepen. Maar báng ben ik niet! Als hij dát maar niet denkt!’

Pas had hij de pen weer op 't papier gezet, toen een stoot tegen z'n zitbank zijn hand deed uitglijden, waardoor een lange kras ontstond, die z'n schrift ontoonbaar maakte. Dat had Rolf 'm geleverd, die schuins achter hem zat.

‘Dat lap je me niet weer, hoor!’ siste 't tussen Cornelis z'n tanden.

‘Is 'r wat?’ lachte de plaaggeest vals.

‘'k Zag je poot wel, flauwe knul!’ klonk nijdig het antwoord.

‘Je liegt 't, misselijke dienaar!’ kaatste Rolf terug en hij gaf driftig 'n tweede schop, die duidelijk bewees, dat hij onwaarheid gesproken had.

‘Wacht maar!’ bromde Cornelis, drukte de lippen op elkander, knikte uitdagend achter zich en zette toen opgewonden z'n werk voort.

Meester had van de ruziepartij niets gehoord of gezien. De goede man zag alleen 'n lange rij van discipelen met boeken

....en beukte met z'n rechterhand op 't hoofd van z'n vijand.

in de hand voor zijn katheder staan en dáárvoor had hij wel al z'n aandacht nodig.

Inmiddels was Cornelis gelukkig wat tot bedaren gekomen en had een nieuw blad voor zich genomen. 't Ging waarlijk goed en van 'n leien dakje. Reeds knikte hij tevreden naar het bijna voltooide werk, toen.... klets!.... 'n reuzen vlek, wel haast zo groot als 'n duit, midden op het papier viel.

'n Ogenblik werd 't duister voor z'n ogen en voelde hij de haren in z'n hoofd prikken. 'n Golf van bloed vloog hem naar de hersenen en tegelijk draaide hij zich bliksemsnel om, greep met de linkerhand in Rolf's haren en beukte met z'n rechtervuist op 't hoofd van z'n vijand, zo hard hij kon.

'Dáár, dáár, dáár! Da's voor je sarren Dáár, leugenbeest! Daar, spotter! Dáár, dáár, dáár, lelijke ketter!' schreeuwde Cornelis in stijgende woede en hij gaf er niets om, dat z'n kwelduivel luidkeels om hulp riep.

Meester vlóóg van z'n stoel, stiet de wachtende kinderen wild opzij en greep den aanvaller bij de kraag van z'n wambuis, om hem van z'n vijand af te rukken.

Even snel als de vlaag van woede Cornelis overmeesterd had, kwam de jongen weer tot zichzelf.

'Dát heeft hij me gelapt, meester, en dát óók nog!' riep hij doodsbleek en half huilend, terwijl hij z'n onderwijzer de beide bladen voorhield.

'Au, au, au!' jammerde Rolf ondertussen, ''t was maar voor de grap Moet hij me daarvoor vermoorden?'

''t Is 'n grote schande voor onze school,' waren de eerste woorden, die de ontstelde meester kon uiten. 'Zoiets heb 'k hier nog nooit beleefd! Jelui moest je schamen.... allebei.... en 'k beloof je, dat jullie je welverdiende straf niet zult ontgaan! Jij, Rolf, kan niet bij de anderen blijven zitten, omdat je ze niet met rust laat. Kom mee! Jij gaat in 't turfhok eens overdenken,

hoe onbehoorlijk het is, je kameraden te sarren en bij hun werk te hinderen.'

't Was doodstil, toen meester ernstig en uiterlijk kalm in 't schoolhuis terugkeerde.

Daarna nam hij de plak ter hand en sprak langzaam tot Cornelis: 'Jij moest 'n voorbeeld voor allen zijn, 'n góéd voorbeeld. Maar je hebt je aangesteld als 'n onbesuisde driftkop. Je hebt je handen uitgestoken naar een van je makkers en je eigen rechter willen zijn. Dat is streng verboden!.... Steek uit je hand!'

Schuldbewust stond Cornelis voor den strengen man en deed, wat 'm bevolen was.

Herhaalde malen viel nu het strafwerktuig met grote kracht op zijn hand neer. Zijn vingers tintelden en daarna zwol het vlees pijnlijk op, maar geen enkel geluid ontsnapte aan zijn bleke mond.

De grote meisjes verborgen haar gezichten achter de boezelaars en de kleintjes begonnen te schreien, terwijl de jongens met angstige ogen toezagen.

'Nu je línkerhand!' klonk 't onverbiddelijk en aanstonds regende 't slagen daarop.

'Nog koppig ook?' vroeg meester Jansz vertoornd, toen de jongen geen enkele kik gaf.

'Nee, meester, dát niet!' spoot 't uit z'n krampachtig gesloten mond. ''k Heb de straf verdiend en vraag u nederig om vergiffenis.'

'Ga dàn naar je plaats en bedwing voortaan je drift!' klonk 't milder. En met 'n gelaat, waarop duidelijk te lezen stond, hoeveel leed hem die strafoefening had gedaan, ging meester weer op z'n stoel zitten en wenkte de kinderen tot zich, die z'n hulp nodig hadden.

Toen de schemering inviel, waagde een van de leerlingen 't, meester om 'n vertelling te verzoeken.

Verdrietig schudde deze daarop 't hoofd en antwoordde: ‘Morgen misschien! Vandaag kàn 'k niet. M'n hoofd staat er niet naar!’

't Was voor meester en kinderen 'n slechte dag. Toen de school uitging, bleven de gewone juichkreten van de losgebroken jeugd achterwege. Cornelis haastte zich vóór de anderen weg, want hij schaamde zich en wilde liever alleen zijn, dan misschien door z'n makkers beklaagd te worden.

Meester Jansz ging zuchtend huiswaarts. Dat ie zijn besten leerling zó had moeten tuchtigen, had hem zeer gedaan. Maar 't was nodig! Zo stelde hij z'n geweten gerust en in de loop van de avond vergat hij 't gebeurde, want hij had 't erg druk.

Behalve het schoolwerk toch was hem ook nog de zorg voor de armen en de zieken opgedragen. Daarom spoedde hij zich na 't avondmaal naar het gasthuis aan de Herenweg, een groot huis met dubbele schoorsteen en ijzeren kruis, waarin de oudjes van de beide Egmonden een onderdak vonden en ook aan arme reizigers een gratis nachtverblijf werd gegeven.

De abdij zorgde voor de kosten van verpleging, voeding en onderhoud, maar meester vervulde hier de taak van opzichter of meier in dienst van de paters.

Wat had hij al niet aan z'n hoofd! Tegen de winter moest hij voor 'n flinke voorraad houtblokken voor de haard zorgen, meer dan vijfhonderd manden turven liet hij in de schuur opstapelen en Geert Klaesz, de schoenmaker van de abdij, leverde hem ieder jaar niet minder dan honderdvijftig paar schoenen voor z'n oudjes af. Dan was 'm nog het uitgeven van wollen en linnen lakens opgedragen, ook voor de armen buiten het huis, en het geven van aalmoezen namens den abt aan de bedelaars, die op gezette tijden aan de achterdeur van het gasthuis verschenen.

Daarbij kwam nog, dat hij niet zelden z'n diensten als wondheler moest verlenen, wanneer een bewoner van de abdij of het

dorp een arm of been gebroken of zich ernstig gewond had. Van wijd en zijd kwamen zieken en gekwetsten naar 't huis van den wijzen man, wiens bekwaamheid als chirurgijn overal in Kennemerland bekend was. Daar werkte hij altijd met frater Benedictus samen, die uit z'n kruiden geneeskrachtige dranken wist te bereiden, terwijl meester Jansz het mes hanteerde en doelmatige verbanden aanlegde.

Meestal was de avond dan reeds ver gevorderd, als de meester in de kring van zijn dierbaren van de welverdiende rust kon genieten. Dan stak zijn zorgzame huisvrouw een nieuwe kaars aan en legde de boeken gereed, die meester Jansz steeds uit de bibliotheek van de abdij ontving.

Z'n liefste lectuur vond hij in wetenschappelijke en historische boeken en vooral in die geschriften, welke hem iets nieuws van zijn geliefd Kennemerland leerden. Daardoor was hij beter dan iemand anders met de geschiedenis van de adel, van kloosters en kerken, van steden en dorpen vertrouwd, niet alleen uit zijn naaste omgeving, maar zelfs ver daarbuiten.

Vreemd zag dus z'n goede vrouw op, toen ie de boeken lusteloos ter zijde schoof en zich achterover in z'n hoge armstoel liet vallen.

‘Scheelt er iets aan, vader?’ vroeg ze belangstellend, ‘of is je iets onaangenaams overkomen?’

‘'t Was 'n kwaje dag voor me, moeder!’ antwoordde hij ernstig, ‘eerst heb 'k me boos gemaakt over Cornelis Arendsz, die midden onder de les Rolf van den meier wou afranselen. Maar 't ergste moest nog komen. Toen 'k zoëven 't gasthuis verliet, stond Rolf z'n vader me af te wachten. Die vloog als 'n bulhond op me toe en waarschuwde me, nooit ofte nimmer z'n jongen meer in 'n hok op te sluiten, daar ie anders de hulp van z'n meester, den graaf van Egmond, zou inroepen. Je begrijpt, vrouwlief, dat 'k 'm heel gauw beduidde, niets met hèm of z'n

heer te maken te hebben. Toen werd ie razend en zei: ‘Wacht maar! 't Duurt zo lang niet meer, dan heeft jouw abt niets meer en mijn heer álles te vertellen. Weet je al,’ ging ie geheimzinnig fluisterend verder, ‘welke geruchten er rondgaan? Op 't kasteel weten ze te vertellen, dat in 't zuiden eindelijk onze vrienden begonnen en al bezig zijn, altaren en beelden uit de kerken te slepen en te vernielen. Let 's op: binnenkort komt ook hièr onze beurt!’ ’

‘Maar 't is toch zeker niet waar?’ vroeg meesters vrouw, terwijl ze zijn hand greep en hem diep in de ogen zag. ‘Zoiets Zal toch híér niet gebeuren, in ons rustige Egmond en onze heerlijke abdij?’

‘Zeg dat niet, vrouw!’ antwoordde hij weinig geruststellend, ‘'n brand slaat spoedig over, nietwaar?’

Na 'n ogenblik stilte vervolgde ze, niet zonder vertrouwen: ‘Maar zullen onze mánnen dat niet kunnen beletten?’

‘God geef 't!’ antwoordde meester met een diepe zucht, ‘maar 'k vrees, dat 'r velen zullen zijn, die evenals de meier liever 'n handje meehelpen. We beleven wel zware tijden, moeder!’

‘Zeg dàt wel, man!’ gaf ze met 'n hoofdknik toe, maar aanstonds liet ze er moedig op volgen: ‘Daarom moeten de mannen waken en de vrouwen bidden. Als we allen onze plicht doen, dan zal 't nog wel loslopen!’

De volgende morgen was meester Jansz vroeger dan gewoonlijk op het grasveld achter zijn huis, waar ie vriendelijker dan anders met z'n leerlingen liep te keuvelen over allerlei dingen, waarin de kinderen belang stelden.

Cornelis hield zich echter eerbiedig op een afstand: hij was nog vol van het gebeurde van de vorige dag. Daar keek ie tegelijk oplettend rond, of Rolf al present was, dien ie liever niet wilde ontmoeten.

Opeens werd nu z'n aandacht getrokken door kleinen Jaap van den bakker, die naar meester rende, om hem 'n boodschap van den meier, z'n buurman, te brengen. Nieuwsgierig kwam Cornelis wat dichterbij en hoorde tot z'n verbazing, dat Rolf nu niet en nooit meer op school zou komen.

'n Ogenblik zag ie meesters gelaat betrekken en z'n hoofd schudden. Daar klonk opeens het sein om weer met het leren te beginnen en weldra waren allen aan hun taak.

't Was 'n rustige dag, waarop groten en kleinen hun uiterste best deden, alsof ze meester al het onaangename van de vorige dag wilden vergoeden.

Toen dan ook het laatste schooluur begonnen was, zag meester Jansz tevreden rond, liet de leermiddelen ophalen en zei daarna glimlachend: ‘Tot beloning voor jullie ijver en goed gedrag zal ik 'n nieuw verhaal vertellen. 't Is gebeurd in Limmen, 'n klein uurtje hier vandaan. Daar woonde lang geleden 'n pastoor, die Ellert heette, 'n goede herder voor z'n schapen, die dan ook allen veel van hem hielden. Toch deden ze den braven man eens 'n groot verdriet aan, hoe erg 't hun allen ook speet. Wat was 't geval? Langs de kerk en de pastorie liep 'n prachtige lindenlaan, waar pater Ellert niet weinig trots op was. Die laan - 't kon niet anders, volgens 't zeggen van den schout - moest verdwijnen, omdat 't voor de uitbreiding van 't dorp nodig was. 't Ging de dorpelingen aan 't hart, toen ze de fraaie bomen één voor één zagen vellen, en toen de bijl de laatste linde bedreigde, de grootste en mooiste, die juist voor de woning van den priester stond, smeekten ze allen den schout, die boom te sparen.

‘Pater Ellert houdt zo veel van de boom,’ riepen ze dringend, ‘laat ons díé behouden!’ De schout willigde het verzoek in en maakte daardoor allen gelukkig.

Toen dat gebeurde, was pater Ellert nog jong. Voortaan ging ie bijna iedere dag 'n uurtje onder zijn linde rusten. Daar

luisterde hij opgetogen naar het zingen van de nachtegaal en volgde hij met de ogen de bloesems, die in de nazomer omlaag dwarrelden. Dan speelde een dankbaar lachje om zijn lippen en fluisterde zijn tevreden mond: ‘Daarmee wil de linde stellig haar dankbaarheid bewijzen!’

Pater Ellert bleef z'n kudde trouw bewaken, wel langer dan vijftig jaar. Toen ie stokoud was geworden, deed ie nog altijd z'n middagdutje op de bank onder de linde, en 't landvolk, dat hem zo sluimeren zag, liep hem stilzwijgend en zachtjes schuifelend voorbij.

Eens schoot ie onverwacht uit z'n slaapje, wenkte hen naar zich toe en daar gingen z'n woorden van hart tot hart: ‘M'n goede kinderen! 'k Zal nu niet lang meer bij u zijn. Ach, als 'k ben heengegaan, vergeet me dan niet en laat me ook dàn nog onder m'n linde rusten!’

Toen de zomer voorbij en de winter gekomen was, stond de linde kaal in het besneeuwde landschap. Onderwijl lag de grijze herder doodziek te bed, dacht nog aan z'n lievelingsboom en bad vurig: ‘Geef, goede God, dat ik 'm vóór m'n sterven nog éénmaal in bloei zie staan!’

De volgende dag voelde hij zich zó zwak, dat ie z'n laatste uur gekomen achtte. Daarom wenkte hij z'n verpleger en fluisterde: ‘Zet me nu in m'n stoel voor 't venster. 'k Wil van m'n lieve linde afscheid nemen.... Dank, broeder, voor uw hulp.... Maak nu 't raam vlug open!.... Ja, 'k meen 't.... O, wat 'n verkwikkende geur stroomt daar binnen.... Wat zie 'k dáár?.... M'n trouwe linde in volle, rijke bloei?.... 'n Wonder!.... O!.... Lof en dank aan God, die m'n laatste bede zo goedgunstig verhoorde!....’

En met 'n traan in 't brekend oog verscheidde hij.

Z'n diepbedroefde parochianen groeven een graf onder de bloeiende linde, die sinds dat uur nimmer meer bloesem droeg.’

Met gespannen aandacht hadden alle leerlingen zitten luisteren en enkele kleintjes, die niet alles begrepen hadden, bleven zelfs met open mond nog wachten.

Cornelis was diep onder de indruk van meesters woorden en overdacht, hoe gelukkig het leven van den priester moest zijn, die als pater Ellert tijdens zijn leven en ook nog na zijn dood door al zijn parochianen zo hoog vereerd werd.

Die zelfde avond vertelde hij de geschiedenis van de linde thuis aan vader en moeder, die beiden door 't treffende verhaal geboeid werden.

Vader zei daarna, dat ie de oude boom in Limmen vaak gezien had, maar dat ie niet wist, dat er zo'n wonderlijke geschiedenis aan verbonden was.

Met verheerlijkt gelaat had ook moeder de loop van het verhaal gevolgd. Ze was trots op haar zoon, die met schitterende ogen en zonder haperen de treffende historie meedeelde. Wat 'n geheugen had die jongen en hoe vlot kwamen de woorden uit z'n mond! Maar dan dwaalden haar gedachten veel verder. Zou háár kind ook eenmaal als zielenherder zo geëerd worden als de gelukkige pater Ellert?

Op dat ogenblik werd haar aandacht getrokken door 'n gedaante, die voorbij 't raam ging.

't Was meester Jansz, die bij pater prior 'n bezoek had afgelegd en van de gelegenheid gebruik maakte, even bij Arend, den visser, binnen te wippen.

Reeds lang had hij zich voorgenomen met de ouders van Cornelis over de toekomst van den jongen te praten. Nú moest 't er maar van komen.

‘Dag, meester, hoe maakt u 't? Ga zitten en neem uw gemak er van!’ zei Arend hartelijk, terwijl ie z'n vaders stoel bijschoof.

Cornelis voelde zich in 't geheel niet op z'n gemak. 'n Kleur

als vuur kreeg hij, want ie dacht niet anders, dan dat meester 'n boekje kwam opendoen over z'n gedrag van de laatste tijd.

‘'k Kom eris met jelui over onzen Cornelis praten,’ begon ie vertrouwelijk, terwijl ie z'n leerling 'n vriendelijk knikje gaf.

‘Dáár heb je 't al!’ dacht de knaap, ‘'k moet maken, dat 'k weg kom!’ Daarom stond ie haastig op en vroeg z'n vader, of 't goed was, dat ie 't pad langs 't huis wat ging opknappen.

‘Da's goed, m'n jongen!’ stemde vader toe, ‘als je maar zorgt, hier in de buurt te blijven. Misschien hebben we je straks nog nodig.’

Toen Cornelis 't huisje verlaten had, begon meester: ‘'t Is 'n leuke snuiter, die jongen van jullie. 'k Mag 'm zo graag, omdat ie zo oprecht is en zo goed leert. Met zijn heldere kijkers ziet ie je altijd recht in je ogen en zijn verstand is even helder. Dát verzeker 'k je. 't Leren is voor hem niet meer dan 'n spelletje. Nu, op z'n veertiende jaar, is ie al de anderen al vèr voor. 'k Weet waarlijk niet, wat ie bij mij op school nog meer kan leren. Hogerop moet ie, vinden jelui óók niet?’

De visser keek ernstig voor zich en talmde wat met z'n antwoord.

Daarom vervolgde meester Jansz: ‘'k Heb alle eerbied voor 't eerzame handwerk, maar dit staat vast, dat jullie jongen niet voor visserman in de wieg is gelegd.’

Met een verhoogde kleur begon nu Trijntje: ‘Zegt u dàt wel, meester. Abt Willem zaliger zei 't jaren geleden al, dat we vurig voor onzen jongen moesten bidden, opdat 'r 'n brave visser voor Onzen Lieven Heer uit mocht groeien. En alle dagen heb 'k gevraagd, 't nog eens te mogen beleven, dat Cornelis priester werd. Wat dunkt u, meester? Is ie daar knap genoeg voor?’

‘Wat z'n kop betreft,’ lachte meester, ‘komt 't best in orde; 'n geheugen heeft ie als de beste. En behalve dat ie wat

gauw aangebrand is, heb 'k nooit lelijke dingen bij hem ontmoet. De grote kwestie is nu maar, of Onze Lieve Heer 'm roepen zal. Daarom dacht 'k, dat ie eerst naar de kloosterschool moest gaan. Daar kan ie leren naar hartelust en zal de goede God, als dat ten minste Zijn heilige wil is, hem z'n roeping wel doen kennen.... En verder schijnt 't me verstandig, daarover met den jongen geen enkel woord te spreken. Wij kunnen hem nu alleen maar helpen door ons gebed.'

'Dank voor uw wijze raad, meester!' antwoordde Arend. 'Maar.... hoe moeten wij, eenvoudige mensen, dat klaar spelen? Gaat dat niet boven onze macht?'

Na 'n poos ging meester voort: 'De hoofdzaak is, dat de jongen 't zélf graag wil. Voor de rest behoef je je niet bezorgd te maken. 'k Zeg dat vol vertrouwen, omdat 'k in de oude documenten van de abdij gelezen heb, dat abt Lubbert zaliger heel lang geleden voor dit doel 'n fundatie heeft gesticht, waaruit de proven van dertig monniken en scholieren betaald worden. Als Cornelis zo'n gunst kon verkrijgen, dan was ie voor z'n hele leven geborgen, want dan bekostigt de abdij niet alleen zijn onderhoud, maar helpt hem levenslang bij alles, wat ie onderneemt.'

'Leefde onze goeie abt Willem nog maar!' zuchtte Trijntje, 'ach, die was zo vroom en mild en ons zo genegen. Dan kwam de zaak best in orde.'

'Dat staat zo vast als 'n huis,' beaamde Arend en hij vervolgde met een benauwd gezicht: 'Maar wat zal abt Nicolaas zeggen, die als bisschop in deze troebele tijden wel wat anders te doen heeft, dan naar 'n armen dorper te luisteren!'

'Gelukkig behoef je daarvoor geen reis naar Haarlem te maken,' antwoordde meester bemoedigend, 'onze goede prior Otto heeft óók het recht de gunst uit te delen, die je voor je zoon wenst.'

'Morgen gaat de kogel door de kerk,' zei meester....

‘Toch blijft 't een moeilijk ding!’ zuchtte Arend. ‘Kon ik m'n mond maar zo goed gebruiken als m'n handen!’

‘Laten we dan morgen sámen gaan,’ stelde meester goedig voor, ‘dan zal 'k je, zo nodig, 'n handje helpen!’

‘Graag, meester, dank voor uw vriendelijk aanbod. Da's 'n pak van m'n hart, hoor!’ kwam 't regelrecht uit Arend's binnenste.

‘Wat zal onze jongen opkijken, als hij 't hoort,’ lachte Trijntje voldaan. ‘Zouden we 'm niet eris roepen?’

Nog enige ogenblikken en daar stond Cornelis opgetogen te luisteren naar het grote nieuws, dat meester hem meedeelde.

‘Wat zeg je daarvan? Is dat geen kolfje naar je hand?’ vroeg Trijntje, terwijl ze haar jongen naar zich toe trok.

Vertrouwelijk legde hij toen zijn arm om moeders schouder, zag z'n vader en z'n moeder verheugd aan en antwoordde: ‘'t Was altijd m'n liefste wens en 'k heb er wel vaak om gebeden, maar 't nooit aan u durven vragen.’

‘Morgen gaat de kogel door de kerk,’ zei meester daarna opgewekt, ‘en als de prior ons verzoek inwilligt, dan komt er 'n heerlijke tijd voor je aan. Dan begin je aan 't trivium en 't quadrivium. 'k Benijd je, hoor!’

‘Wat zijn dat voor vreemde dingen, meester?’ klonk het vrijmoedig uit de mond van den jongen.

‘'t Trivium,’ zei de meester deftig, ‘dat zijn de spraakleer, de welsprekendheid en de denkkunst. En 't quadrivium, dat zijn vier wetenschappen: de rekenkunde, de wiskunde, de muziek en de sterrenkunde. Da's geen kleinigheid, hè?’

Moeder hield haar lippen stevig op elkaar geklemd, keek heel ernstig en schudde langzaam het hoofd, vader hield met beide handen z'n hoofd vast en hun zoon staarde met verheerlijkt gelaat voor zich uit, vol moed en verlangen om zich in al die geleerdheid te verdiepen.

‘Tot morgen dus, bij den prior!’ klonk weldra het afscheid van meester Jansz. ‘Gods beste zegen, moeder Trijntje! En jij, Cornelis, droom maar niet van trivium en al die andere vreemde dingen, hoor! Gegroet!’

Niet lang daarna zocht de knaap zijn bed op. En óf hij droomde! Hoge bergen, uit dikke boeken opgebouwd, moest hij overklimmen. Telkens gleed hij uit, maar dan verscheen plotseling altijd een helpende hand, die hem vastgreep, steunde en weer hogerop voerde.

Derde hoofdstuk
In de kloosterschool

Het was op een van die heerlijke najaarsdagen, welke de herfst in de lage landen aan de zee tot het meest bevoorrechte jaargetijde maken, dat Cornelis met z'n ouders de visserswoning verliet en naar de brug stapte, die over de brede gracht naar de kloosterpoort leidde.

Pater prior had vaders verzoek om een prove voor z'n zoon ingewilligd en nu verkeerden Arend en Trijntje in een wel gelukkige, maar toch ver van opgewekte stemming, omdat het ogenblik, waarop ze van hun enigen zoon moesten afscheid nemen, weldra zou aanbreken. Wèl wisten ze hem in hun naaste nabijheid en konden ze hem dagelijks zien en spreken, maar de zorg voor hun kind was in andere handen overgegaan en zijn vrolijke stem zouden ze onder het ouderlijk dak zelden meer horen.

Terwijl vader de ijzeren klopper op de poortdeur liet vallen en op de komst van den portier bleef wachten, kwam 'n deftige heer met z'n zoon de brug opstappen, groette hen minzaam en wisselde enkele woorden met de eenvoudige mensen.

Ondertussen sloot zijn zoon zich bij Cornelis aan en vroeg vriendelijk: ‘Ook 'n nieuwe leerling?’

‘Jawel, jonker!’ antwoordde de visserszoon met een buiging.

‘Dat heb je mis, man!’ klonk 't uit de gul-lachende mond van den fraai gekleden knaap, ‘m'n vader is Wigger Cousebant van Haarlem, koopman en magistraat, maar niet van adel, hoor!’

‘Dan heeft u al 'n hele reis achter de rug.... eh....’

‘Zeg maar Claes. Claes Wigger heet ik.’

Op dat ogenblik draaide de zware deur op de knarsende scharnieren, waarna de vriendelijke stem van een jeugdigen monnik de beide families uitnodigde, hem te volgen.

Eerst kwamen ze in een brede, vrij duistere gang, die aan de ene zijde uitzicht gaf op de kloostertuin en aan de andere kant toegang bood tot talrijke grote en kleine vertrekken. Daar opende de monnik de deur van een ruime zaal, waaruit 'n geroezemoes van vele stemmen de binnentredenden tegenklonk.

Met eerbied en onderscheiding ontving pater prior de Haarlemse familie en richtte zich daarna met vriendelijke gemoedelijkheid tot het gezin van den visser. Na het aanbieden van 'n koele dronk verzocht de eerwaarde overste nu zijn leerlingen en de overige gasten hem te volgen om 't klooster te bezichtigen. Kapittelzaal, raadkamer, keuken en brouwerij kregen 'n vlugge beurt, evenals de tuin met z'n afdelingen voor kruiden, groenten en bloemen. Nu naderden ze de abdijkerk en met zachte, maar duidelijke stem vertelde de eerwaarde gids: ‘Onze kerk is al meer dan vier eeuwen oud en heeft aan de grafelijke familie van Holland alles te danken, haar stichting, haar vergroting, zowel als haar verfraaiing. Hier vonden ook de meeste vorsten van dit gewest na 'n leven vol avonturen 'n laatste rustplaats.’

Daar liet zich opeens het fraaie klokkenspel horen, dat in de zuidertoren geplaatst was. Allen bewonderden nu de beide sierlijke, spitse torens, waarna de prior vervolgde:

‘Tussen deze beide torens bevond zich vroeger 'n begraafplaats, die ‘'t paradijs’ heette en waar de aanzienlijkste edelen de dag van hun opstanding afwachtten. Deze ruimte is nu, zoals ge ziet, bebouwd en tegelijk hoofdportaal en kapel geworden.’

Vervolgens traden ze de kerk binnen en bewonderden de prachtige basiliek met haar drie beuken, het hoofdaltaar en de vele kapellen, waarvan de noordelijkste tevens tot begraafplaats van de familie van Egmond diende.

In het koor bevonden zich de heerlijke reliekschrijnen, die de relikwieën van den martelaar Sint Jeroen en van den patroon der Egmonder abdij, Sint Adelbertus, bevatten.

Hier knielden allen neder op de grafzerken, waaronder de as van zovele graven rustte, en vereerden er de nagedachtenis van de beide grote vaderlandse heiligen.

Buiten gekomen waren alle bezoekers nog diep onder de indruk van al het eerbiedwaardige en het kunstrijke, dat ze aanschouwd hadden. Niet zonder trots maakte de prior van deze stemming gebruik, om de bezoekers de mededeling te doen, dat de abdij niet alleen de prachtigste kerk van Holland bezat, maar ook tegelijk de machtigste was, waarom ze het recht had, de naam van ‘Regale Abdij’ te dragen.

Met een fijne glimlach ging hij voort: ‘Ja, we hebben steeds het recht bezeten, schout en schepenen aan te stellen, die in ons gebied recht spraken. De eerste heer van Egmond was ook een van die ambtenaren. Jammer, dat ze herhaaldelijk vergaten, wie eigenlijk in Egmond de heren en wie de dienaren waren!’

'n Nauwe, stenen wenteltrap voerde vervolgens de gasten naar de bovenverdieping, waar ze 't eerst de school in ogenschouw namen. Hier was aan de lange tafel stellig wel plaats voor meer dan zestig leerlingen, die daar gelijktijdig van 'n zestal

leermeesters onderwijs moesten ontvangen, terwijl de tuchtmeester, op zijn hoge katheder gezeten, de orde had te handhaven.

‘Mooie banken om krijgertje op te spelen!’ klonk 't opeens in de oren van Cornelis, die vol aandacht hier alles stond op te nemen. Verwonderd draaide hij zich om en keek in de lachende ogen van zijn medestudent Claes.

‘Hou je daar óók van?’ vroeg hij schalks.

Maar tijd om 't gesprek voort te zetten kregen ze niet, want daar stonden ze al in 't schrijfvertrek, waar hun aandacht door enige monniken geboeid werd, die handschriften copieerden en er fraaie hoofdletters en randversieringen bij tekenden. Andere kloosterlingen zaten te lezen en het viel moeder Trijntje op, dat de lezers zó zuinig op de boeken waren, dat ze die met de blote hand zelfs niet aanraakten, maar in een slip van hun pij gewikkeld vasthielden.

In deze zaal bevond zich ook de boekerij, waarop de Egmonder monniken met reden trots mochten zijn. In het hele land immers was geen klooster te vinden, dat zo'n rijke bibliotheek bezat. In reusachtige kasten waren meer dan driehonderd boeken opgeborgen, waarvan de drie kostbaarste zelfs aan de ketting gelegd waren. Deze werken, die alle door de Benedictijner monniken van Egmond zelf geschreven waren, hadden grote waarde voor de wetenschap, vooral voor de geneeskunde, en pater prior vertelde met verklaarbare trots, dat zonder deze boeken later nooit de geschiedenis van Holland geschreven zou kunnen worden.

Claes en Cornelis wipten onderdehand de slaapzaal even binnen, waar lange rijen kribben te zien waren, door houten schotten van elkander gescheiden.

‘Fijn hè?’ vroeg de laatste, die 't thuis zo heel eenvoudigjes gewend was.

‘Mm, ja!’ stemde de ander, die ongemerkt 'n zuinig gezicht had getrokken, hoofdknikkend toe.

Daarna voegden ze zich weer bij 't gezelschap en bereikten langs verschillende werkplaatsen, waar beeldhouwers, schilders, smeden en houtbewerkers zwijgend aan de arbeid waren, eindelijk weer de trap, die hen naar de refter voerde.

Dáár trof hen de doodse stilte, die zo scherp afstak bij de blije stemming, welke de bezoekers eerst vervulde. Wat mocht toch wel de reden van die plotselinge verandering zijn?

'n Drietal vreemde monniken was even te voren het vertrek binnengetreden. Angst en uitputting spraken uit oog en houding en hun bestoven gewaad vertelde 't overduidelijk, dat ze in lange tijd niet uit de kleren waren geweest.

De oudste van de drie antwoordde op de deelnemende vragen van den prior: ‘We komen u onderdak en steun in onze nood verzoeken. Zes weken geleden leefden we nog rustig in ons klooster te Diest en dachten aan geen gevaar. Maar op de avond vóór 't feest van Maria's Hemelvaart is het onheil over ons gekomen. De beeldstormers kwamen voor ons klooster en plunderden 't. We waren ons leven niet zeker en zijn daarom uit vrees voor de barbaren naar het noorden gevlucht. Overal op onze weg door Vlaanderen en Brabant vonden we Gods heiligdommen verwoest, de altaren omvergehaald en de beelden vernield. 't Is de hemel geklaagd, meer dan vierhonderd kerken en kapellen hebben van die verschrikkelijke storm te lijden gehad. Opgejaagd, als stukken vee, zijn we eindelijk in Amsterdam aangekomen, maar ook dáár heeft 't schuim vooral in de Sint-Nicolaaskerk meer dan schandelijk huisgehouden.’

‘Schande, driewerf schande, dat de magistraat dat niet wist te verhinderen!’ viel de prior hem verontwaardigd in de rede.

‘De overheid is bang, pater!’ ging de vluchteling voort, ‘en

'n Drietal vreemde monniken was even te voren het vertrek binnengetreden.

gooit 't op 'n akkoordje met de boosdoeners. Verbeeld u, in Amsterdam gelast ze de beelden voorlopig op te bergen, de kerken te sluiten en verbiedt ze zelfs de priesters, die de zieken de heilige Teerspijs gaan brengen, de komst van Ons Heer door het gelui van een bel aan te kondigen.'

'En dàt in de stad van het Heilig Mirakel!' zuchtte de prior ontmoedigd.

''t Gepeupel ontzag niets,' vervolgde de vluchteling, 'op de zeventiende van Herfstmaand waagde het zelfs een aanval op de H. Stede, maar gelukkig hebben de moedige vereersters van het H. Sacrament de indringers verdreven. Eer aan die dappere vrouwen! Ze maken de mannen beschaamd!'

Na die woorden hief de moeder van Cornelis het diepgebogen hoofd op, zag den verteller aan en fluisterde: 'Ja, eer aan die gelukkige vrouwen van Amsterdam!'

'We stonden met ons drieën duizend angsten uit,' ging de vreemde monnik voort, 'dat ze ook 't Karthuizerklooster buiten de Haarlemmerpoort, waar we onderdak gevonden hadden, zouden aanvallen. Voorlopig kwamen ze gelukkig zo ver niet en lieten ons nog 'n dag of tien met rust. Maar eergisteren verscheen 't grauw ook dáár, plunderde en verwoestte 't klooster en noodzaakte ons weer ons heil in de vlucht te zoeken. Langs onbekende wegen, door goedwillenden voortgeholpen, hebben we eindelijk dit huis bereikt, waar we barmhartigheid hopen te verwerven.'

'Ons gastvrij klooster, arme vervolgden, staat in de allereerste plaats voor hèn open, die vervolging lijden,' antwoordde de prior aangedaan, 'weest welkom in ons midden, vrede zij uw deel en blijft onze gasten, zolang ge wenst en 't God belieft.'

Daarop wilden de vreemdelingen uit dankbaarheid de handen van den prior kussen, maar deze voorkwam dit door ze zegenend

op te heffen, waarna hij hun de gastenkamer wees, waar ze door hun nieuwe broeders liefdevol ontvangen en van al 't nodige voorzien werden.

In de refter teruggekeerd, richtte de overste zich tot de ouders van z'n nieuwe leerlingen, onderhield zich met hen over de dreigende gevaren, boezemde hun moed en vertrouwen in en gaf de verzekering, dat hun zonen onder zijn hoede veilig waren.

Diep onder de indruk van het leed der vreemde priesters namen de ouders nu van hun kinderen afscheid, waarna ze den prior beloofden, indien ze nieuws over de Geuzen vernamen, hem dit zo spoedig mogelijk te berichten.

Nog nooit was 'n nieuw leerjaar onder zulke donkere vooruitzichten begonnen. Weken lang bleef er 'n gedrukte stemming in de kloosterschool heersen en eerst toen 't bekend werd, dat de ergste boosdoeners hier en daar gestraft werden en de koning een groot leger tot bestraffing van de oproerlingen naar deze gewesten zou zenden, keerden de kalmte en de rust in de abdij terug.

Met grote ijver wierp Cornelis zich op de studie en maakte zúlke snelle vorderingen, dat hij en z'n vriend Claes, ofschoon ze de jongsten waren, spoedig de andere studenten voorbijschoten.

Hoe gelukkig gevoelde hij zich, als ie in vrije uren z'n ouders mocht bezoeken en vertellen kon van 't heerlijke leven in de abdij, van de goede zorgen der brave paters en van de vertrouwelijke omgang met z'n kameraden, die zich volstrekt niet trots tegenover den armen visserszoon aanstelden!

Dan verheugden zich de ouders over hun enigen zoon, die volgens 't zeggen van pater Otto volkomen aan diens verwachtingen beantwoordde en 't kostte moeder de grootste moeite het stilzwijgen te bewaren over de hoop, die ze in haar liefhebbend hart bleef koesteren.

‘Wat leer je nu wel 't liefst?’ probeerde ze te vissen.

‘Och, moeder, 't is me al om 't even, wat we studeren moeten,’ antwoordde hij, haar vriendelijk toelachend.

‘Ja, dat kan wel waar zijn,’ hield ze aan, ‘maar er is vast toch wel 'n vak, waar je buitengewóón van houdt, nietwaar?’

‘We houden allen zonder uitzondering veel van de lessen, die pater Adrianus geeft. Die kan zó boeiend de geschiedenis van ons land vertellen, dat je er altijd spijt van hebt, wanneer z'n verhaal uit is.’

‘Toe, vertel óns 'r wat van!’ vroeg z'n moeder dringend, ‘we horen hier zo weinig, nietwaar, man?’

‘Denk maar, dat jij de pater en wìj de leerlingen zijn!’ lachte Arend en schoof z'n stoel reeds wat dichterbij.

Om z'n ouders genoegen te doen, stak Cornelis vlug van wal en begon: ‘M'n verhaal speelt dicht in de buurt en in de tijd, dat de Noormannen onze voorouders de doodsangst op 't lijf joegen.

Op 't kasteel van Rinnegom dan hield de trouwe wachter voortdurend het oog op de nabije zee gericht. Eens zag ie tot z'n schrik een Noorse vloot naar 't zuiden stevenen, terwijl 'n aantal draken zich naar de kust richtte om daar te landen.

Met kracht blies de waker op z'n hoorn en pas had Reinout, z'n oude meester, die alarmkreet gehoord, of hij schoot z'n pantser aan. ‘De Noorman komt!’ bazuinde de dienaar overal rond en hij verzamelde krijgers en dorpers vóór 't kasteel. Helaas! 't was maar 'n kleine troep, die slecht bewapend den grijzen ridder volgde.

Ze repten zich langs het duinpad en hoopten nog, de Noren de landing te beletten. Maar dezen waren hun te vlug geweest en stormden hen reeds tegemoet, toen ze de laatste duinenrij bereikten.

Dapper streden de Kennemers, maar tegen de overmacht

waren ze niet opgewassen. Telkens viel er een om niet weer op te staan. Eindelijk bleven slechts Reinout en z'n vaandrig over. Ten slotte viel ook de laatste, waarop de grijsaard de banderol overnam en onversaagd de strijd voortzette. Onverwacht werd hem de helm afgeslagen en niet lang daarna vloog een scherpe akst door de lucht, die het hoofd van den dapperen ridder kliefde.

Snel sprong nu Orm, de aanvoerder van de Noormannen, op Reinout's paard, en beval daarop z'n mannen, den dapperen vijand te begraven en een heuvel boven z'n graf op te richten. Daarna plunderden en verwoestten de indringers de omliggende dorpen en begonnen ze een ondraaglijke dwingelandij op de arme Kennemers uit te oefenen.

Op 't hoge huis te Rinnegom leidde Orm voortaan met z'n vrienden een lustig leven; hij zoog het arme volk onbarmhartig uit en dacht er niet aan, naar z'n onherbergzaam vaderland terug te keren.

Op 'n keer reed ie na afloop van 'n feest met z'n trawanten vrolijk huiswaarts. 't Was Sint Jan en, ofschoon de maan niet scheen, een heldere nacht. Niet ver van z'n kasteel bleef z'n paard plotseling staan. 't Was geschrokken en stond te trillen van vrees bij het zien van een wazige verschijning. Ook Orm zag het nevelbeeld en onderscheidde duidelijk de schim van den doden Reinout, die de linkerhand aan 't zwaard hield en de rechter omhoog hief. Akelig klonk de stem van den vermoorde, toen ie Orm toeriep: ‘De wraak is nabij. Dat paard zal uw dood zijn!’

Even rilde de Noor, maar aanstonds herstelde hij zich en schreeuwde luid: ‘'k Zal zorgen, dat je voorspelling niet uit kan komen, oude!’ Onmiddellijk steeg ie nu af en sloeg met één vuistslag 't paard neer. Langzaam versmolt de verschijning, maar langs het pad klonk akelig de galm: ‘Geen mens kan Gods macht weerstaan.’

'n Jaar later, 't was weer Sint Jan, reed Orm met z'n ruiterstoet langs hetzelfde pad, waar nu het geraamte van Reinout's paard te bleken lag. Opeens herinnerde hij zich de dreigende profetie, sprong van z'n ros en riep honend, terwijl ie de dorre beenderen wegschopte: ‘Sa, mannen, geeft wel acht, dit paardenrif zal m'n dood zijn. Ha-ha-ha!’ Z'n schaterlach werd door allen herhaald, maar even plotseling stierf die weg, want 'n luide gil uit Orm's mond vertelde hun, dat 'r iets verschrikkelijks moest gebeurd zijn.

'n Adder, die in de kop van 't ros nestelde, was opgeschrikt en had den aanvoerder in de voet gebeten. Vóór de avond viel, was Orm reeds onder hevige pijnen bezweken en niet lang daarna keerden z'n mannen naar het barre noorden terug. En de bevrijde dorpers, zult ge vragen? Die bleven de nagedachtenis van den ridder eren en versierden dankbaar Reinout's graf.’

‘Van de woede der Noormannen, verlos ons, Heer! Bidden we immers nog altijd, nietwaar?’ herinnerde Trijntje en Arend bevestigde met 'n hoofdknik: ‘'t Is vast 'n wáre geschiedenis, want die hoogte bij Rinnegom wordt nu nog “'t kerkhof van Reinout” genoemd.

Maar, jong, op één been kan je niet lopen!’ lachte vader, die smaak in 't vertellen had gekregen, ‘weet je nòg een vertelling? Misschien wel een, die in de abdij gebeurd is?’

‘Hebt u ‘Sint Aelbrecht's aanklacht’ al 's gehoord? Neen? 't Verhaal speelt wel niet helemaal in 't klooster, maar toch wel voor 'n groot deel:

Banc Beenders, die hier heel lang geleden 'n zelfde post als vader en grootvader bekleedde, was eens met z'n beide broers aan 't eieren zoeken in de kagen bij het Heiloërmeer. Ze wisten alle drie goed de polsstok te hanteren en hadden hun grote mand reeds voor meer dan de helft gevuld. Welgemoed

zetten ze hun werk voort, tot ze opeens iets zagen, dat hen dodelijk ontstelde. Daar lag pater Harpert dood tussen het riet. Hun haren rezen te berge van schrik. Spoedig begrepen ze, dat hier gehandeld moest worden. Vol eerbied tilden ze dan ook 't zware lichaam op en torsten het naar de oever.

Op dit ogenblik sprong Rode Olf, de meier van de abdij, plotseling uit de struiken te voorschijn, zag het drietal onderzoekend aan en lachte vals: ‘Ha! de moordenaars op heterdaad betrapt!’

Snel maakten zich nu de broers van Banc uit de voeten, maar hij zelf werd gegrepen, waarna hij bij hoog en laag zwoer, dat hij onschuldig aan de misdaad was.

Olf deed, of ie buitengewoon verontwaardigd was, knevelde den verdachte en blies daarna op z'n hoorn, om z'n knechten te waarschuwen. Die verschenen spoedig en grepen op Olf's bevel den dienstman beet.

‘Geloof me, 'k ben onschuldig aan die moord!’ richtte de arme Banc zich tot de knechten.

‘Jawel, zie maar naar z'n knijf! 't Bloed kleeft er aan!’ antwoordde Olf grijnslachend.

Radeloos van angst en bevend voor het dreigend gevaar huilde de arme kerel: ‘Da's op m'n mes en m'n kleren gespat bij 't opbeuren van 't lijk, geloof me toch!’

‘Geen praatjes meer!’ klonk het korte bevel, ‘voort met den booswicht naar 't convent!’

Daar zwoeren Olf en z'n knechten, dat Banc Beenders de misdaad bedreven had en reeds binnen 'n week sprak de baljuw het doodvonnis over hem uit.

‘Schandelijk te moeten sterven en dat nog wel op de dag, waarop 'k met Ecke in het huwelijk zou treden! Ach, God, bewaar me daarvoor!’ bad de onschuldige zonder ophouden. En toen de dag was aangebroken, waarop 't vonnis voltrokken zou

worden, kermde hij in zijn donkere kerker: ‘O, 't is om wanhopig te worden!’

Gelukkig had zijn bruid de hoop nog niet laten varen. Ze was den baljuw en later ook den abt te voet gevallen. Helaas tevergeefs! Niemand geloofde aan de onschuld van haar bruidegom.

Nu wist ze nog maar één toevlucht en wel bij Sint Aelbrecht. Daarom haastte ze zich naar de duinkapel, die boven het graf van dien groten heilige was opgericht. Dáár zou ze stellig voor haar bruidegom hulp en steun vinden. Vurig smeekte ze den goeden Heilige, haar gebed om redding te ondersteunen. Spoedig werd haar smeken verhoord, want het scheen, of een zachte stem haar toefluisterde: ‘Houd moed! Olf is de moordenaar en de bewijzen van zijn schuld draagt hij bij zich!’

Buiten gekomen hoorde ze reeds de doodsklok luiden. Nu rende ze uit alle macht naar Egmond terug, waar de beul al gereed stond, om den veroordeelde naar de galg te leiden. Olf trappelde van ongeduld en zag verschrikt op, toen de arme Ecke doodsbleek den baljuw naderde en met sprekende gebaren trachtte te beduiden, dat het vonnis niet door mocht gaan.

Met moeite bracht ze uit: ‘Houd op! Of vrees de straf van God!’ Daarna keerde ze zich naar Olf en riep woedend: ‘Bind hèm aan de koord! Sint Aelbrecht zelf klaagt hem aan! Olf is de moordenaar en het bewijs draagt hij bij zich!’

Toen de baljuw daarop 't bevel gaf, den meier te onderzoeken, kromp deze van angst ineen en viel daarna als door de bliksem getroffen bewusteloos neer. Haastig werd nu de tas van z'n gordelriem afgescheurd en daarin vond men pater Harpert's zegelring en z'n kostbaar brevier.

Op 't zelfde ogenblik werd de onschuldige vrijgelaten en vóór de avond de ware misdadiger reeds gevonnist.

Niet lang daarna benoemde de abt den gelukkigen Banc

tot Olf's opvolger. Toen werd het huwelijk tussen den nieuwen meier en zijn blijde bruid in de Sint-Aelbrechtskapel voltrokken en hun hele leven lang bleven Banc en Ecke den patroon van Egmond dankbaar voor de hulp, die hij hun geschonken had.'

Vader en moeder zaten eerst een poos stil voor zich uit te zien. Eindelijk begon Arend, terwijl hij z'n vrouw tevreden toeknikte: 'Zoveel narigheid hebben we bij óns trouwen gelukkig niet gehad, hè?'

'Goddank niet,' antwoordde ze glimlachend, 'en 'k zal de hemel steeds bidden, dat we van ongelukken bevrijd en voor elkander gespaard blijven!'

Daar klonk het klokje van gehoorzaamheid uit de abdij en weldra nam Cornelis afscheid met 't blijde vooruitzicht, de volgende Zondag z'n ouders weer te ontmoeten.

In de week waren bijna alle uren voor de studie bestemd en zelden had Cornelis dàn gelegenheid z'n ouders te zien. Alleen als 't goed weer was, trokken de leerlingen van de kloosterschool 's Woensdagsmiddags er wel eens op uit. Begeleid door pater Adrianus, wandelden ze dan naar Onze Lieve Vrouw ter Nood en de Aelbrechtskapel, of ze gingen langs Rinnegom de duinen in.

Dan gebeurde 't wel eens 'n enkele maal, dat hij vader, die op het Egmondermeer aan het vissen was, van verre kon toewuiven. Maar moeder zag hij altijd, want immer ging de wandeling langs het huisje, waar de goede vrouw op z'n komst wachtte. En 't liep hoe 't liep, meester Jansz kwam ook altijd voor de dag, als de stoet zijn huis passeerde.

Op een van die uitstapjes werden ze, wat in de laatste tijd zelden voorkwam, weer eens lastig gevallen. 't Was op de weg naar Limmen, dat ze door opgeschoten jongens, die achter een haag verscholen zaten, werden nageschreeuwd. Pater Adrianus, die achter aan de rij liep, wenkte z'n leerlingen kalm verder te gaan.

‘Kaalkop, papekop!’ riepen de helden den pater spottend achterna. Dat werd Claes te machtig en met gebalde vuist keerde hij zich reeds om. Maar de pater greep hem bij de arm en dwong hem voort te gaan. Daardoor kregen de plagers moed en ze begonnen handenvol zand en kiezelstenen naar de wandelaars te werpen.

‘Schande!’ schreeuwden ze allen, terwijl ze bleven staan.

Nu vloog Cornelis uit de rij en zat met één sprong boven op de haag. 't Was Rolf van den meier, die daar als aanvoerder z'n bevelen uitdeelde.

‘'k Dacht 't wel,’ bromde Cornelis en hij maakte zich juist gereed de haag af te springen, toen de pater een van zijn benen te pakken kreeg.

‘Terug, zeg 'k je!’ schreeuwde die zo kwaad, als ze hem nooit te voren gezien hadden, ‘terug!’

Cornelis verkeerde in 'n moeilijke positie. Hoe gaarne zou hij op z'n kwelduivel los zijn gevlogen! Maar dat ging niet. Hij moest gehoorzamen en z'n aanvallers maakten z'n terugtocht nog smadelijker door de stem van pater Adrianus na te bootsen en hem tergend: ‘Terug, zeg 'k je, terug!’ toe te roepen. Bovendien regenden er aardkluiten en stenen op hem neer.

‘Au!’ schreeuwde hij eensklaps en tastte naar z'n oog, dat pijnlijk door 'n zware steen getroffen was. 't Warme bloed stroomde langs z'n wang en toen hij aan de arm van den pater naar de abdij terugkeerde, kon hij bijna geen hand voor ogen zien.

Vroeger dan gewoonlijk keerden de wandelaars naar het klooster weer, allen verontwaardigd, dat de pater geen verlof gegeven had, om eens lustig op die laffe aanvallers los te slaan.

De goede man, die hun verbitterde stemming raadde, richtte zich tot hen, toen ze weer in de eetzaal bijeen waren,

en sprak: ‘Toen ik zo oud was als jullie, schoten mijn handen ook wel 'ns al te vlug uit de mouw, maar altijd had 'k er later spijt van. Geloof me, 't is vooral in deze tijd beter 'n weinigje onrecht te lijden, dan tot nieuwe twisten aanleiding te geven. Eén van jelui is al heel erg uit de band gesprongen. 'k Wil hem daarvoor niet straffen, omdat hij z'n straf al beet heeft. Laat zoiets nooit meer gebeuren! 't Is vergeven en vergeten. En nu allen aan de arbeid!’

Meer dan de pijn aan z'n oog, hinderde Cornelis dat verwijt. Z'n gezond verstand gaf den pater gelijk, maar in z'n hart was hij 't niet geheel met 'm eens. Van mokken hield hij echter niet. Liever zocht hij troost bij z'n boeken, wat hem spoedig lukte.

Onder ijverig werken vlógen de dagen voorbij en spoedig naderde de winter, jammer genoeg 'n echte kwakkelwinter. De feesten van Kerstmis en Driekoningen waren reeds vol luister gevierd, maar van vorst of ijs was nog geen sprake. Eindelijk in het laatst van Februari draaide de wind naar het oosten en ja, toen kwam de wintervorst tòch nog in 't land.

Binnen enkele dagen lag de kloostergracht met 'n dikke ijsvloer bedekt, waarop de jeugd kon schaverdijnen naar hartelust. Maar 'n Hollandse jongen houdt van verre tochten en ruime verschieten en daarom vroegen de studenten verlof, 'n rondreisje langs Heiloërmeer, Akerslotermeer, Scharmeer en Achtermeer te mogen maken. De toestemming werd hun gaarne gegeven en pater Adrianus, die in z'n jeugd te Aalsmeer als een eerste hardrijder had uitgeblonken, vergezelde hen op de tocht.

Vooral op het brede Scharmeer konden ze hun hart ophalen. Geen enkele hindernis belette hun snelle vlucht over de wijde spiegelende oppervlakte en de kunstrijders onder hen, die in lange, sierlijke bochten 't ene been over 't andere wierpen, hadden hier de ruimte.

Dicht bij Alkmaar sloeg de troep linksaf langs het Achtermeer en weldra zagen ze de torens van de abdijkerk boven de kale bossen uitsteken.

Hier reed Cornelis, toevallig 'n heel eind van de anderen af, langs de rechteroever voort, toen eensklaps enige grote takken voor z'n voeten vielen. Snel als de wind sprong hij er overheen en maakte 'n dwaze beweging, om toch maar op de been te blijven.

'n Luid gejoel steeg uit de bende op, die zich hier, met allesbehalve edele bedoelingen, in hinderlaag gelegd had.

‘Jammer!’ schreeuwde Rolf boven de anderen uit, ‘'k had je graag je nek zien breken!’

't Bloed vloog Cornelis naar het hoofd en één ogenblik scheen hij zich op z'n laffen aanvaller te zullen werpen. Maar gelukkig wist hij zich nog bijtijds te bedwingen, keerde zich om en bereikte weldra ongestoord z'n vrienden weer.

Pater Adrianus verscheen onmiddellijk aan z'n zijde, gaf hem 'n vertrouwelijk tikje op z'n schouder en riep: ‘Bravo! Je hebt de overwinning behaald!’

Daarop zetten ze hun tocht opgewekt voort en bereikten binnen 'n kwartier, tintelend van vreugde en levenslust, de oude, vriendelijke abdij.

Helaas moest dit de enige tocht van die winter blijven, ofschoon 't nog lang duurde, eer de dooi inviel.

Er was 'n gewichtige brief aan den prior bezorgd, waarin de vader van Claes meedeelde, dat Hendrik van Brederode, het hoofd van de Geuzen, Amsterdam was binnengevallen, om die stad als steunpunt voor z'n bondgenoten in bezit te nemen. ‘Die speelt daar nu,’ schreef de heer Wigger Cousebant, ‘op 'n schandelijke manier den baas. Maar strenge heren regeren niet lang,’ vervolgde hij, ‘en 'k vermoed, dat hij spoedig de plaat zal moeten poetsen, want de Spaanse strafexpeditie is in aantocht. Vele edellieden, die wat veel op hun kerfstok hadden, hebben reeds

hun heil in de vlucht gezocht en de prins van Oranje moet al op 't slot te Dillenburg zijn. Nu zou 't wel 'ns kunnen gebeuren, dat de heer van Brederode met z'n trawanten gedwongen werd naar het noorden uit te wijken en in dat geval 't u in de abdij lastig ging maken. Daarom schrijf ik u deze brief en waarschuw u: Wees op uw hoede!'

Aanstonds nam pater Otto z'n maatregelen en beval Arend, den visser, in de buurt tussen Uitgeest en Castricum 'n oog in 't zeil te houden. Nacht en dag verkende deze de wegen, die naar het zuiden liepen, of voer met 'n schuit naar 't Vogelmeer en 't Wijkermeer, 'n enkele maal zelfs naar 't IJ en 't Spaarne.

De maand Maart was in 't jaar '67 al bijzonder guur, maar Arend stoorde zich aan wind noch weer. Trijntje zag haar man in die dagen slechts de enkele keren, dat hij z'n knapzak bij haar kwam vullen.

Half April bereikte pater prior een nieuwe tijding uit Haarlem. De heer Cousebant berichtte hem, dat Brederode het leven van de Amsterdammers buitengewoon verbitterde en zelfs de H.-Mirakelprocessie verboden had. Maar tegelijk deelde hij ook mee, dat de Spaanse troepen in snelle marsen naderden en Brederode wel spoedig z'n matten zou moeten oprollen.

Arend verdubbelde daarop zijn waakzaamheid en gunde zich alleen nog overdag enige uren rust.

Zo kwam de lieve Mei en Arend begon reeds te hopen, dat de Geuzen naar het oosten van het land een uitweg hadden gevonden. Op de eerste Meiavond bevond hij zich te Beverwijk, waar de onderpastoor, Timon van Wou, veel werk van de Maria-verering maakte. Veel kaarsen en bloemen, gebeden en gezangen trokken de trouwe Katholieken, zelfs uit andere parochies, naar de kerk van Sinte Agatha.

Helaas werd die avond hun devotie plotseling verstoord en nog wel door den pastoor zelf.

Wat was er dan gebeurd?

'n Kerkganger uit Velsen was door 'n ruiter ingehaald, die hem aanraadde, zich zo snel mogelijk uit de voeten te maken, daar er 'n bende kwaaddoeners, die uit Amsterdam was verdreven, in aantocht was. ‘Ze stelen en roven, die Geuzen, en laten niemand met rust,’ riep de ruiter nog, terwijl hij een zijweg insloeg.

‘Wat te doen?’ riep de man ontsteld uit. ‘Naar huis terugkeren kan 'k niet. Dan loop 'k m'n eigen ongeluk tegemoet. 'k Ga de mensen in Beverwijk waarschuwen,’ besloot hij edelmoedig en versnelde zijn pas.

In de kerk aangekomen, richtte hij zich vrijmoedig naar de sacristie, waar de herder juist bezig was, zich voor het Lof te kleden.

‘De Geuzen uit Amsterdam zijn in aantocht, eerwaarde!’ hijgde de man, ‘vlucht, zo spoedig ge kunt!’

Kalm ging de onderpastoor daarop naar de preekstoel, deelde het ontstellende nieuws mee, verzocht allen de kerk te verlaten en liefst in de richting van Wijk-aan-Zee het dreigend gevaar te ontvluchten. Daarop doofde hij zelf de kaarsen uit, sloot het gebouw en verwijderde zich met de heilige vaten naar een eenzaam huisje in de duinen.

Arend was de eerste, die zich uit de voeten maakte. Op de weg naar Heemskerk kon hij niet nalaten te brommen: ‘Daar heb 'k nou twee maanden voor op wacht gestaan en nòg komen ze me verrassen!’

In het naaste dorp aangekomen, waarschuwde hij onmiddellijk de ontstelde ingezetenen, leende 'n paard bij een van z'n kennissen en spoedde zich daarop naar de abdij.

Daar bracht de ongelukstijding alles in rep en roer. Claes en Cornelis hoopten een wapen te ontvangen, om zo nodig de abdij tegen de Geuzen te verdedigen. Ook de andere leerlingen.

van wie zich de meesten als jonkers in de wapenhandel geoefend hadden, vroegen om wapenen.

Maar pater prior kalmeerde hen allen met de woorden: ‘De abdij is geen kasteel, maar een huis des gebeds. Kalm zullen we de komst van de Geuzen afwachten en verder ons lot Gode aanbevelen. Alles gaat z'n gewone gang en niemand zegt een uitdagend woord. Broeder portier gaat op z'n post en Arend Cornelisz staat hem zo nodig terzijde.’

Eindelijk maakte het rumoer van de naderende bende een eind aan het angstig wachten. 't Paardengetrappel klonk steeds duidelijker en weldra konden de kloosterlingen ook de stem van den aanvoerder onderscheiden.

'n Zware slag met de gepantserde vuist op de poort was het teken, dat Hendrik van Brederode wenste binnengelaten te worden.

‘Wie klopt daar?’ klonk de bevende stem van den portier.

‘Leuter niet, paap! Doe open, of we steken de hele rommel in brand!’ klonk het ruw en onbeschaafd uit de mond van den edelman.

Arend fluisterde haastig den bevenden broeder in het oor, dat treuzelen hier gevaarlijk kon worden. Daarom opende deze volgens gewoonte de deur op 'n kier, waarna de bende schreeuwend en tierend binnendrong.

't Eerst hadden ze 't op de kerk gemunt. Goud, zilver, het beroemde Evangeliarium en andere kostbaarheden sleepten ze weg en laadden alles op een wagen, waar ze hun bussen, lonten, kruit en lood op vervoerden. Teruggekeerd bedronken ze zich aan de miswijn, kleedden zich in kazuifels en andere priesterkleren en vernielden, wat ze niet mee konden dragen.

Trillend van woede en angst stond Arend naast enige paters de plundering gade te slaan. Daar vergrepen de ruwe kerels zich ook aan de gouden retabel, waarop de passie van Onzen Heer zo kunstvol gegraveerd was.

‘Waag 't, als je durft, onzen prior aan te raken!’ schreeuwde de visser....

Pater prior kon zich niet langer bedwingen, trad naar voren en smeekte den aanvoerder handenwringend Gods heiligdom niet verder te ontheiligen.

Woest werd hij echter opzij geduwd, omdat ze de reliekschrijnen van Sint Jeroen en van Sint Adelbert in het oog gekregen hadden. ‘Laat ons die!’ smeekte de prior, terwijl hij met uitgestrekte armen deze grote schatten scheen te willen beschermen.

‘Opzij, of 't gaat er door!’ schreeuwde een van de woestelingen, die met uitgetrokken zwaard op pater Otto losstormde.

't Gevaar bespeurend, waarin de beminde pater zich bevond, had Arend z'n knijf gegrepen en zich voor den aangevallene geplaatst. ‘Waag 't, als je durft, onzen prior aan te raken!’ schreeuwde de visser uit alle macht en hij zwaaide het mes voor de ogen van de aanvallers.

‘Wie durft zich hier te verzetten?’ riep de toesnellende Brederode. ‘Grijpt dien boer en smijt 'm in de gracht. Bindt den paap! Die bezorgt ons 'n goeie losprijs!’

Dol van woede wierp Arend zich op de Geuzen, maar niet lang kon hij tegen de overmacht stand houden, 'n Sabelhouw op de rechterschouder deed hem ineenzinken en een speerstoot in de buik maakte, dat hij achterover tegen een pilaar kwam te liggen.

‘Neemt alles mee, wat je dragen kunt. En nu voorwaarts, mannen!’ klonk 't bevel. Nog 'n poos en daar trok de horde de kerk uit en verwijderde zich in noordelijke richting.

Van alle zijden kwamen niet lang daarna de bewoners van de abdij de kerk binnen, waar ze vol ergernis de aangerichte verwoesting aanschouwden.

Daar weerklonk plotseling een luide gil, die het bloed in hun aderen deed verstijven. 't Was Cornelis, die in het halfduister

't lichaam van zijn vader ontdekt had en luid wenend aan diens zijde neerknielde.

Nu kwam frater Benedictus naar voren, die de borst van den gewonde ontblootte en naar 't kloppen van 't hart luisterde. Met wijde angst-ogen stond de arme jongen de afloop van het onderzoek af te wachten.

Met rustige, kalme stem sprak de frater: ‘Je vader is wel ernstig gekwetst, Cornelis, maar niet dodelijk. Alle hoop is nog niet verloren.’ Daarop rondziend richtte hij zich tot Claes, die de hand van z'n vriend vasthield: ‘Ga jij meester Jansz roepen en zeg, dat we zijn hulp dringend nodig hebben.’

Gelukkig had die na het vertrek van de Geuzen uit belangstelling zijn woning reeds verlaten en zich naar de abdij gespoed. Daarom verscheen hij sneller dan men verwachtte en hij begon aanstonds de wonden uit te wassen en te zalven, waarna hij om de getroffen lichaamsdelen 'n noodverband aanlegde.

‘Haal spoedig een baar,’ verzocht hij nu, ‘met zachte kussens en warme kleden. 't Best is, dat we den gekwetste naar z'n eigen woning dragen. Die is gelukkig niet ver af!’

Nauwkeurig werden zijn bevelen opgevolgd en weldra lag Arend doodsbleek en nog steeds bewusteloos op z'n eigen bed. Allen bewonderden zijn moedige vrouw, die dapper de handen uit de mouw stak en daarna oplettend naar de wenken van den meester luisterde, die ze bij de verpleging moest opvolgen.

Toen de torenklok tien slagen liet horen, hadden alle helpers de visserswoning reeds verlaten. 't Was er doodstil.

Moeder en Cornelis baden vurig om het behoud van den goeden vader en frater Benedictus, die de nachtwake zou houden, liet de kralen van z'n rozenkrans door z'n vingers glijden of maakte pluksel van oud linnen, om dat op Arend's wonden te leggen.

Op hetzelfde uur hadden de Geuzen Alkmaar bereikt. Even vóór de stad had een troep bondgenoten, uit Vianen afkomstig, zich bij hen aangesloten en daarna trokken ze verenigd om de stad heen naar het noorden. Een aanzienlijk burger van Alkmaar, die met eigen ogen de woeste troep aanschouwde, vertelde later, dat ‘de Geuzen op de Meiavond omtrent tien uur, ongeveer honderd personen sterk, waarvan 'n dertigtal te paard, gestokt en gestaafd langs 't Noordeinde gingen, dat enigen van hen, in kazuifels gekleed, den prior van Egmond met zich voerden en dat anderen, beladen met roof, die ze in de abdij en elders gehaald hadden, hen met moeite volgden’.

Van de reizigers, die de bende ontmoet hadden, vernam hij na enige dagen nog, dat de rovers om 't Scharmeer heen en langs de Beemster naar Purmerend waren getrokken, waarna ze de strooptocht over Medemblik en Hoorn naar Enkhuizen voortgezet hadden.

Ondertussen leed Arend aan hevige wondkoortsen, terwijl Trijntje, bijgestaan door meester Jansz en frater Benedictus, haar uiterste best deed, hem zo goed mogelijk te verplegen.

Op de middag van de zesde Mei werd de rust in het ziekenvertrek opeens hevig gestoord door trompetgeschal en hoefgetrappel.

‘De Geuzen!’ schreeuwde Arend, ‘laat me er uit! Op, mannen van Egmond! Laten we onzen goeden prior bevrijden! Vooruit!’

't Kostte Trijntje grote moeite, geholpen door Cornelis, hem het opstaan te beletten en hem daarna te kalmeren.

Na een poos kwam pater Adrianus hun een bezoek brengen. Deelnemend vroeg hij eerst naar vaders toestand, maar al spoedig bleek, dat hij nog een andere boodschap had. Fluisterend deelde hij moeder en zoon mee, dat een bende krijgsvolk zich voor de abdij gelegerd had. ‘Spanjaarden zijn 't en de graven van Megen

en Aremberg voeren hen aan. Ze zitten de Geuzen achterna en hebben juist vernomen, dat die naar Enkhuizen zijn gevlucht om daar de Zuiderzee over te steken. Nu zijn ze bij ons komen vragen om 'n gids, die hun de kortste weg naar Enkhuizen zal moeten wijzen. De paters weten niemand, die daarvoor beter geschikt is dan onze Cornelis. De vraag is, of die, met 't oog op vaders toestand, hier gemist kan worden.'

Trijntje zag haar jongen nadenkend aan en overwoog de mogelijkheid, of hij zou kunnen meewerken om den ongelukkigen prior te redden.

En Cornelis? Die verkeerde in hevige tweestrijd en antwoordde eindelijk: 'Als vaders toestand niet te ernstig is, wil 'k graag helpen!'

Hierop kon alleen meester Jansz antwoorden en die zag Arend's toestand tamelijk gunstig in. Toen nam Cornelis snel afscheid, vernam van de beide aanvoerders, wat ze van hem begeerden en klom toen achter den krijgsman, die aan de kop van de stoet reed, op diens paard.

Laat in de avond bereikten ze nog Hoorn, waar de afgematte ruiters noodzakelijk enige uren moesten rusten.

De zon was nog niet aan de hemel, toen de soldaten vol moed de weg naar Enkhuizen insloegen. Voortdurend spoorden de bevelhebbers hen tot groter spoed aan. Ze vlógen langs de weg en bereikten weldra de zeedijk. Helaas, de vogels waren tòch nog gevlogen! Niet ver van de kust hoorden ze het gejuich van de Geuzen, die op 'n drietal schepen hun buit over de Zuiderzee in veiligheid gingen brengen.

Aremberg vloog naar de haven, bood schatten voor de snelste schepen en handenvol geld aan de knapste zeilers. Toen sprongen de ruiters van hun rossen en zochten een plaats op het dek van de schepen, waarop ze de Geuzen gingen achtervolgen. Ook Cornelis, die nog nooit de zee bevaren had, scheepte zich in.

Pas in de buurt van Harlingen hadden ze de Geuzen ingehaald en wisten ze een van de vijandelijke schepen te bemachtigen.

't Was een tegenslag, dat ze onder de gevangengenomen kapiteins geen Brederode ontdekten. Maar Cornelis jubelde, want in het ruim van het veroverde schip vond hij pater prior en hij wenste hem hartelijk geluk met z'n bevrijding.

Eerst nu ging de reis naar Harlingen, waar de aanvoerders van de Geuzen op 't kasteel gevangen werden gezet.

Aremberg, verheugd over het welslagen van de onderneming, beloonde z'n jongen

....klom toen achter den krijgsman, die aan de kop van de stoet reed, op diens paard.

gids en droeg vervolgens zorg, dat pater Otto en Cornelis, evenals de gestolen schatten van Egmond, weer veilig in de abdij terugkeerden.

Overal in Egmond heerste uitbundige vreugde, maar in de woning van den visser drukte de angst en groeide de vrees voor een naderend scheiden. Zelfs meester Jansz, die zo lang de moed

had bewaard, begon aan Arend's beterschap te twijfelen en raadde daarom Trijntje aan, den prior te verzoeken, haar man uit voorzorg de heilige sacramenten van de stervenden toe te dienen.

‘Arend heeft mij dapper geholpen en zelfs zijn leven voor mij gewaagd,’ antwoordde pater Otto, ‘'k acht me dus verplicht, ook hèm bij te staan en zal hem zelf komen bedienen,’

Diezelfde dag nog ontving de visser met volle bewustzijn de laatste sacramenten. Gelukkig gevoelde hij zich, want hij had zich geheel aan Gods heilige wil overgegeven.

‘'k Ben bereid, m'n jongen!’ fluisterde hij z'n zoon toe, ‘voor je moeder zal je altijd goed zorgen, nietwaar? Weet je, wat altijd haar liefste wens was?.... Dat jij priester wordt.... Maar 'k wil je niet dringen, hoor!’

‘Dat hoeft ook niet, vader. Sinds 'k op de kloosterschool ben, wil 'k niets liever.’

‘Goddank!’ zuchtte Arend en liet zich tevreden achterover vallen.

Langzaam ging nu de eens zo krachtige man achteruit en op Sint Jan was z'n einde daar. Zijn laatste woorden waren: ‘Tot weerziens, lieve vrouw!’ Daarna klonk 't nauwelijks verstaanbaar: ‘En jij.... Cornelis.... word 'n brave visser.... van.... Onzen Lieven Heer.’

Vierde hoofdstuk
De ondergang van de abdij

Vaders dood bracht grote veranderingen in het vissersgezin. Na de begrafenis zei grootvader uit Santpoort tegen z'n dochter Trijntje: ‘M'n lieve kind, je kan hier in je eentje niet blijven, wel? Uit naam van moeder vraag 'k je, weer bij ons te komen. Ze wordt 'n dagje ouder. Dan kan je óns wat helpen en jij hebt gezelschap. Zo zijn we alle drie geholpen!’

‘Wie weet, hoe kort Cornelis nog in de abdij zal blijven en hoe spoedig we dan tóch moeten scheiden!’ Deze gedachte overwon haar laatste weifeling, waarna ze vaders aanbod dankbaar aannam.

Het afscheid gaf Cornelis groot verdriet. Voortaan zou het lieve ouderhuis door vreemden bewoond worden. Op de wekelijkse wandelingen zag hij steeds met heimwee naar de gesloten deur, waar hij vroeger moeders lief gelaat aanschouwde. Maar gelukkig vond hij troost in het gebed en de studie en in z'n vrije tijd mocht hij 'n handje meehelpen om de schade, die de kerk bij de plundering van de Geuzen geleden had, te herstellen.

Gaarne had de prior een volledige restauratie gewenst,

maar de bisschop-abt had zóveel geld nodig, dat de financiële toestand van de abdij met de dag moeilijker werd.

Vooral het beroemde altaarstuk met de legendarische steen had veel geleden, 't Was gedeukt, verbogen en zó gehavend, dat 't heel wat tijd en geduld zou vragen, eer het weer in de oude toestand gebracht zou zijn. Ook Cornelis had zijn hulp aangeboden en nu kostte 't hem vele uren, de blutsen uit dàt deel van de gouden plaat te kloppen, dat hij voor z'n rekening genomen had.

Om het eentonige werk wat aangenamer te maken, begon pater Adrianus, die ook stond te kloppen, aan de vertelling van ‘de legendarische steen’, waar Cornelis al meer dan eens naar gevraagd had.

‘Op 'n keer kwam jonker Dirk van Raaphorst voorbij de welvarende boerderij van Evert Wijtenhout, toen diens oudste zoon Jan hem in de weg scheen te lopen. Opeens begon 't brutale jonkertje Jan voor alles uit te schelden wat lelijk was, en dreigde hem zelfs 'n pijl door 't hoofd te schieten.

Gelukkig kwam vrouw Wijtenhout nog tijdig tussenbeiden en wist met 'n zoet lijntje haar driftigen zoon naar huis te tronen.

Uit woede richtte toen 't jonkertje de pijl naar 't ooievaarsnest op de boerenwoning. Pas had Jan dit gezien, of hij stormde naar buiten en vernielde pijl en boog.

‘Toch moet hij er aan geloven!’ schreeuwde 't adellijke jongetje woest, greep 'n steen en wierp 'm naar de ooievaar, die op de rand van 't nest stond.

Met 'n schreeuw van pijn viel de vogel van 't dak en juist voor de voeten van moeder Stijntje, die aanstonds 't dier, dat ernstig aan de poot gekwetst was, 'n plaatsje in 'n afgedankte kippenren gaf.

Hier verzorgde ze 't gewonde beest met grote liefde, terwijl Jan z'n best deed, de nodige kikkers en visjes te vangen.

De genezing van de gewonde wijfjesooievaar vorderde slechts zeer langzaam en onderwijl vloog het mannetje angstig om 't nest. Maar eindelijk verloor hij z'n schuwheid, daalde af tot bij de ren en at van 't voedsel mee, dat z'n vrouwtje met hem deelde.

Weldra begon de herstellende zich te oefenen, eerst in het staan, daarna in het lopen en eindelijk in het klepperen met haar vleugels. Augustus kwam in 't land en toen had ze 't al zó ver gebracht, dat ze het dak wist te bereiken, vanwaar ze in 't begin kleine vluchten en vervolgens steeds wijdere tochten ondernam.

Toen de trekvogels zich voor de reis naar het zuiden verzamelden, gevoelde ze zich krachtig genoeg om de verre tocht mee te maken. Die verliep zonder ongelukken en ongedeerd bereikte ze het land bij de Nijl, waar ze de hoge pyramiden begroette. Daar vond ze na enige maanden 'n buitengewone steen, die ze angstvallig bewaarde. Eindelijk begon weer de grote trek naar het noorden en toen voerde ze de schat in haar krop mee.

Op 'n lentemorgen kwam Jan teleurgesteld z'n moeder in de keuken vertellen, dat bij álle buren de ooievaars teruggekeerd waren, terwijl 't nest op hun huis nog ledig was. Moeder was daar verdrietig om en zei zacht: ‘Zeker onderweg gestorven of te zwak voor de terugreis!’ Maar toen de schemering inviel, hoorden ze ook op hun dak 't bekende geklepper en ja, de oude gasten waren gekomen. Wat 'n vreugde in het gezin Wijtenhout! Maar ook de ooievaarsfamilie was gelukkig.

Weldra daalde nu moeder ooievaar van het hoge dak, bleef voor Stijntje's voeten staan, boog, kokhalsdeen.... daar viel de prachtige steen voor moeder neer. Onthutst raapte ze 'm op, bewonderde 'm en gaf 'm toen een ereplaats in haar mooie kamer.

Toen Evert thuiskwam, vertelde ze hem opgewonden het

vreemde geval. Die spoedde zich nieuwsgierig naar de kamer, waar 't al donker moest zijn. Hoe verrast stonden ze dan ook allen te kijken, toen 't daar zo helder was, of de maan 't vertrek verlichtte!

Spoedig werd het gebeurde bekend en ieder wilde de steen zien, die zo'n wondere glans verspreidde. Ook de heer van Raaphorst en de abt van Egmond aanschouwden het prachtstuk en stonden versteld.

Toen kreeg Stijntje 'n heerlijke inval. Ze richtte zich tot den hoogeerwaarden heer abt en vroeg: ‘Vindt u niet, dat de steen eigenlijk in onze eenvoudige woning niet past? Zou 't niet beter zijn, hem 'n plaats op het altaar te geven?’

De abt prees haar godsdienstzin en gaf de steen 'n plaats op het midden van het gouden altaarstuk, waar hij tot Gods eer z'n glans verspreidde en alle bezoekers van de wonderlijke dankbaarheid vertelde van 'n redeloos dier.’

Toen 't altaarstuk gerestaureerd was, kwam de beurt aan de noorderkapel, waar de overleden heren van Egmond en hun echtgenoten begraven lagen. Dit deel van de abdijkerk had eveneens veel van de inval te lijden gehad en ook hier stond Cornelis pater Adrianus trouw terzijde. Met grote inspanning werd het gekleurde marmer weer glad geschuurd, het schilderwerk hersteld en het vernielde altaar bijgewerkt.

Onder deze arbeid zuchtte de geleerde pater op 'n keer: ‘We hebben één troost: dat we niet de enigen zijn, die ons voor de heren van Egmond warm moeten maken. Och, och, in vroeger tijd hebben ze in de abdij wat erger en vaker moeten zweten.’

‘Toe, vertelt u er wat van! 'k Hoor die verhalen zo graag,’ vroeg zijn helper dringend.

‘'t Is 'n lange lijdenshistorie, té lang om te vertellen. Daarom zal 'k je nu alleen maar de geschiedenis van Jan met de bellen verhalen. Die werd zo genoemd, omdat hij in de strijd

'n gordel droeg, waaraan een krans van zilveren bellen klingelde. Zijn hele leven was één lange oorlog. Dat begon al aanstonds, toen hij z'n vader opvolgde.

Hij dwarsboomde den graaf van Holland en poogde hem zelfs gevangen te nemen. Die liet hem toen verbannen en z'n goederen verbeurd verklaren.

Maar toen de graaf stierf en z'n dochter Jacoba hem was opgevolgd, wreekte heer Jan zich geducht. Niet alleen de gravin, maar ook de abt moest er van lusten. De laatste ontving de boodschap, dat hij te kiezen had tussen de dood of onmiddellijk het klooster te verlaten. De abt vluchtte en de meeste monniken volgden hem in zijn ballingschap. Zestien bleven er maar achter en die hadden heel wat te lijden. Heer Jan liet het klooster van boeken, kleren en andere goederen beroven, de monniken vervolgen, ja, zelfs hier en daar brand stichten.

Zijn dienaars, Malle Huig en Troostje met zes van hun makkers, sloegen hun bivak in de abdij op, joegen de kloosterknechten in de gracht en kwetsten twee paters levensgevaarlijk.

In die ongelukkige tijd stierf de abt in ballingschap, waarna de monniken een nieuwen abt kozen en wel iemand van hoge adel. Heer Jan toonde zich tegenover den opvolger even vijandig en dwong hem te vluchten. Daarmee niet tevreden, achtervolgde hij den abt en zijn prior, nam hen gevangen en liet beiden in het kasteel Rozendaal bij Arnhem opsluiten. Toen ze eindelijk hun vrijheid terugkregen, moesten ze nog drie jaren van klooster tot klooster zwerven, eer ze in hun ambten hersteld werden.

Na enkele jaren kregen ze het opnieuw met heer Jan aan de stok. Die zond den abt een brief door zijn bode, die zich zeer onhebbelijk aanstelde. Bij 't heengaan eiste deze, dat hij de abdij niet door de gewone poort, maar door de abtsdeur zou kunnen verlaten. Toen de abt weigerde, verschenen weldra de knechten

van heer Jan, die de deur aan splinters sloegen, de bewoners van het klooster naar de bovenverdieping joegen en alles roofden of vernielden wat ze tegenkwamen.'

'Wat 'n brutaliteit!' riep Cornelis verontwaardigd uit.

'Ja, zeg dat wel,' glimlachte pater Adrianus, 'en dat is nog maar 'n ènkel staaltje uit ons klachtenboek.'

'Maar de tegenwoordige heer maakt 't de paters toch niet moeilijk, wel?' ging Cornelis nieuwsgierig voort.

'Neen, heer Lamoraal, die nu graaf van Egmond is, heeft een te hoogstaand karakter, om ons met laffe plagerijen lastig te vallen. Ook komt hij hier zelden, omdat hij als lid van de Raad van State meestal in Brussel vertoeft. In deze moeilijke tijden, nu zovele heren uit vrees het land verlieten, is hij gebleven. Daarom heeft 't volk op hèm z'n hoop gevestigd. Maar nu lopen er geruchten, dat hij in de Raad gevangen is genomen.'

'Waarom zou de graaf dan toch gebleven zijn?'

'Wel, hij is overtuigd, z'n plicht gedaan te hebben en wil door z'n blijven bewijzen, dat hij onschuldig is.'

Onder dergelijke gesprekken zetten ze onverpoosd hun werk voort, totdat eindelijk kerk en kapel opnieuw gewijd en weer voor de heilige dienst in gebruik konden genomen worden.

Nu bleef alleen het moeilijkste werk nog over. De kostbare boeken, die, door de Geuzen vernield of beschadigd, door bemiddeling van Aremberg weer in het bezit van de abdij waren gekomen, moesten geheel of gedeeltelijk overgeschreven en evenals vroeger met fraaie hoofdletters en randversieringen verlucht worden. Hieraan werkten zowel Cornelis als Claes ijverig mee. Tussen hun zware studiën was dit werk, waar ze meer de handen dan het hoofd voor nodig hadden, 'n welkome afwisseling.

Zo vlogen de maanden voorbij en van de onrust, die in

het land heerste, werden ze achter de stille kloostermuren niets gewaar.

't Was weer zomer en 't liep tegen Sint Jan, toen de marskramer, die jaarlijks de abdij kwam bezoeken, 'n berg van nieuwstijdingen bracht.

Met grote verbazing vernamen de monniken, dat Lodewijk, de broer van Willem van Oranje, met z'n troepen in het noorden van ons land was binnengevallen en bij Heiligerlee 't leger van den koning verslagen had. Vooral het feit, dat Aremberg, die hen in de nood had bijgestaan, daarbij gesneuveld was, deed hun oprecht leed.

't Verwonderde hen niet, dat de strenge landvoogd Alva aanstonds aanstalten maakte, om den indringer te verjagen.

'In die dagen was ik juist in Brussel,' vertelde de marskramer verder, 'en vernam, dat de machtige veldheer vóór zijn vertrek naar het noorden nog enige vonnissen zou laten voltrekken. En ja, op de eerste van Zomermaand werden op de Grote Markt achttien Geuzenaanvoerders onthoofd, waaronder ook de kapiteins, die 't vorige jaar uw klooster zo schandelijk hebben laten uitplunderen.

Vier dagen later bestegen de graven van Egmond en Hoorne hetzelfde schavot. 't Volk, dat z'n oren niet kon geloven en belangstellend in groten getale was opgekomen, werd door het krijgsvolk op een eerbiedige afstand gehouden. Nieuwsgierig had ik me tot dicht bij de soldaten vooruitgedrongen en ik kon duidelijk op het gelaat van den graaf van Egmond lezen, dat hij alle hoop op genade nog niet had opgegeven. Maar toen de Spaanse overste zijn vraag met een hoofdschudden beantwoordde begrepen we allen, dat hem geen genade zou geschonken worden. We zagen hem verbleken, maar ook weer zich spoedig herstellen. Daar viel hij neer op z'n knieën voor een laatste gebed, kuste het kruisbeeld, dat een priester hem voorhield en riep met

heldere stem: ‘Heer, in Uw handen beveel 'k mijn geest!’

Toen de hoofden van beide mannen gevallen waren, drong het volk naar voren en verbrak zelfs de afzetting. We wilden 'n herinnering aan hen bewaren en doopten onze doeken en kleren in hun bloed.’

‘Ook voor ons was de graaf 'n rechtvaardig heer!’ zuchtte pater Otto en bad daarna: ‘Heer, geef z'n ziel de eeuwige rust!’

De volgende dagen werden er, zowel in de abdij- als in de buurtkerk, vele H. Missen voor den overledene opgedragen en het gelovige volk bad vurig, dat 't eeuwige licht hem mocht verlichten en hij in vrede rusten mocht.

Nu hoopten de kloosterbewoners, dat een ongestoorde vrede voortaan hun deel zou zijn en een viertal jaren konden ze ook rustig en tevreden leven. De leerlingen van de kloosterschool zetten onverpoosd hun studiën voort en bekwaamden zich gestadig in de wetenschappen, die ze in hun later leven nodig hadden.

Maar.... als een donderslag bij heldere hemel bereikte hen het bericht, dat de Geuzen op de eerste April van 't jaar '72 Den Briel hadden ingenomen en dus het oproer was uitgebroken.

Pater Adrianus ontving de tijding onder de les. Doodsbleek werd hij en zuchtte: ‘O, m'n God! Wat 'n rampen staan ons weer te wachten!’ Al te spoedig bleek 't, dat de wijze man goed gezien had. Niet lang daarna toch liep het gerucht rond, dat Vlissingen en Vere den koning de gehoorzaamheid hadden opgezegd en half Mei sloeg de brand naar het Noorderkwartier over. Enkhuizen, Medemblik en Hoorn schudden, zoals men het noemde, het Spaanse juk af en steeds breidde de opstand zich uit.

Toen het gevaar de abdij begon te naderen, werd Cornelis bij den prior geroepen, die hem opdroeg naar Alkmaar te gaan, om daar 'n oogje in 't zeil te houden.

Hij was nu twintig jaar, opgegroeid tot 'n boom van 'n kerel, vlug, sterk en schrander, en daarbij kende hij de stad en haar omgeving beter dan ieder ander. De prior had dus moeilijk 'n geschikter persoon kunnen vinden, om de gewichtige opdracht te volbrengen, waarmee hij Cornelis vereerd had.

In de vroege morgen van de twintigste Juni verliet hij vol moed de abdij en bereikte na 'n kleine twee uur het doel van z'n reis. Hoewel 't al vrij warm was, toen hij op 't Ritsevoort naar de drukte stond te kijken, trok hij toch z'n kaproen half over z'n ogen: je kon immers nooit weten, wie je tegenkwam en 't scheen hem 't veiligst, door niemand herkend te worden.

Toen hij in de buurt van de Grote Kerk het hart van de stad naderde, hoorde hij opeens van verre 'n luid geschreeuw, dat uit de Langestraat scheen te komen. Spoedig werd 't zó druk, dat er geen doorkomen aan was. Toch wist hij ten koste van nijdige ribbestoten en gemene scheldwoorden 'n plaatsje schuins tegenover het stadhuis te veroveren.

Niet lang stond hij daar, toen de hoofddeur geopend werd, waarna enige deftige heren te voorschijn kwamen, die bleek en ontdaan de dubbele stoep afdaalden.

'n Hels lawaai, als van duizend duivels, steeg op. ‘Weg met de Spekken! Leve de prins! Oranje boven!’ gilden de opgewonden toeschouwers en daarmee niet tevreden drongen ze naar de magistraatspersonen op, die zo pas het bestuur van de stad aan Dirk van Sonoy, den luitenant-generaal van prins Willem, hadden overgedragen.

Gelukkig schenen de heren ook nog vríénden onder de woelige massa te hebben, want weldra werden ze door goedwillenden omringd, die hen ongedeerd naar hun woningen wisten te brengen.

'n Nieuw gejuich steeg op, toen de prinsenvlag uit de toren van het stadhuis werd gestoken, 't Bloed vloog Cornelis naar de

wangen, toen ie in den jongen man, die de vlag hees, z'n ouden schoolmakker Rolf van den meier herkende. Eén ogenblik ontmoetten hun ogen elkaar, maar dat moment was voor Cornelis voldoende, om hem te leren, dat de oude vijandschap nog in Rolf's hart voortleefde en dat z'n leven niet zonder gevaat was.

Daarom keerde hij zich aanstonds om en werkte zich met z'n sterke ellebogen door de opdringende mensenmassa, 't Minste volkje uit de achterbuurten had z'n krotten verlaten en 'n nieuwe kreet: ‘Weg met de papen!’ vervulde de lucht.

'n Half uur later, toen Cornelis van een bezoek bij de familie van broeder Rutger terugkeerde, die op de Laat woonde, bleef hij op de hoek van de Hofstraat verbijsterd stilstaan.

Als 'n rivier, die na 'n doorbraak 't lage land overstroomt, zo naderde dringend en duwend een stortvloed van huilende en schreeuwende mensen, die in hun midden een vijftal monniken meevoerden, in wier ogen de grootste ontsteltenis te lezen stond.

Diep medelijden vervulde de ziel van Cornelis en gaarne zou hij z'n stoere armen gebruikt hebben om hen te bevrijden. Maar wat kon hij alléén?

Door 'n toeval kwam de woelende en wielende menigte hem rakelings voorbij. Pater Arendonck, de gardiaan van 't Minderbroedersklooster, en pater van Diest, rector van de Clarissen, die Cornelis vaak had bezocht, liepen voorop. Ze hielden de ogen bijna gesloten en bewogen de lippen als bij het gebed. ‘Ze bidden vast: vergeef 't hun, want ze weten niet, wat ze doen!’ meende Cornelis.

Achter hen strompelden drie jonge lekebroeders van zijn leeftijd, jongelingen, die, van 't ouderhuis naar 't klooster vertrokken, nooit iets van de wereld gezien hadden.

Alles trilde aan 't reuzenlichaam van onzen held, toen ie de doodsangst op hun aangezichten bespeurde en niemand had kunnen voorspellen, wat er gebeurd zou zijn, als niet eensklaps van

verschillende kanten gewapende Geuzen waren toegesneld, die het grauw uit elkaar joegen en de monniken meevoerden.

‘Grijpt dien reus!’ klonk 't op hetzelfde ogenblik, toen Cornelis met voldoening het gemeen uit elkaar zag stuiven.

Tegelijk zag ie Rolf tegenover zich staan, die als onderbevelhebber van de Geuzen z'n commando's uitdeelde. Al de woede en ergernis, die zich in de ziel van Cornelis hadden opgehoopt, kregen nu 'n doel om zich te uiten. Als 'n brullend dier rende hij op z'n vijand toe en deed hem met één vuistslag ter aarde storten.

Verbluft bij het zien van zoveel durf bleven de Geuzen 'n ogenblik werkeloos toekijken en daarvan maakte Cornelis gebruik, om zich haastig uit de voeten te maken. Spoedig bereikte hij de Heiloërpoort en dankte God, toen ie veilig buiten de stad was.

'n Luid geschreeuw van achtervolgers deed hem nog wel even omzien, maar bezorgde hem geen vrees. Hier was ie op zijn terrein. Langs smalle paden en door dichte bossen wist ie z'n vijanden te ontvluchten en hij naderde in 't schemeruur 't klooster, waar z'n berichten met schrik en angst ontvangen werden, maar ze kwamen gelukkig tijdig genoeg om de heilige vaten en de grootste kostbaarheden in veiligheid te brengen.

't Gevreesde bezoek bleef gelukkig achterwege en 'n week later stelde Cornelis den prior voor, hem nog eenmaal naar Alkmaar te zenden, om daar uit te vissen, hoe 't met de gevangen monniken was afgelopen en of er nog altijd gevaar dreigde voor de abdij.

Pater Adrianus, die bij 't gesprek tegenwoordig was, raadde hem dringend aan, niet dan vermomd de stad binnen te gaan en bood hem z'n hulp bij 't verkleden aan.

Vijf dagen na 't vorig bezoek van Cornelis verliet 'n stoere visser, wiens gezicht voor 'n groot deel door 'n blonde baard

Zonder kleerscheuren stapte hij de poort door....

bedekt was, het klooster en droeg 'n tweetal met vis gevulde bennen aan 'n juk naar de stad.

Zonder kleerscheuren stapte hij de poort door en liet kort daarna de klopper vallen op de deur bij de ouders van broeder Rutger. Toen de bovendeur geopend werd en een oud, bleek moedertje hem vragend aankeek, fluisterde Cornelis, want deze had zich als visser verkleed: ‘Vrees niet, 'k kom u de groeten van uw zoon Rutger en van den prior van de abdij brengen!’

Aanstonds lichtte ze nu de klink van de onderdeur op en nodigde den visserman uit om binnen te treden.

In het achterhuis vond hij het hele gezin in diepe verslagenheid bijeen. Toen hij zich bekend gemaakt en het doel van z'n komst meegedeeld had, begon de oude vader te vertellen:

‘O, 't is Godgeklaagd, zo schandelijk als de Geuzen de gevangenen mishandeld hebben. Eerst hebben ze de arme stakkers onder schelden en vloeken, stompen en slagen naar Enkhuizen gevoerd.

Daar vielen ze aanstonds in handen van Gerrit van Berkenrode, 'n afgevallen priester, een van de Geuzenaanvoerders, die tot de bende van Lumey behoorde. Die hield pater Arendonck een hostie voor en vroeg smadelijk lachend: ‘Is dit uw God?’ waarop de pater rustig antwoordde: ‘Als deze hostie door een priester geconsacreerd is, ja, dan is 't mijn God en Zaligmaker Jezus Christus.’

Woedend stoof toen de renegaat op en schreeuwde: ‘Deze openlijke belijdenis zal voor u en de uwen oorzaak zijn van uw openlijke dood!’

Niet lang wachtte de wreedaard met de voltrekking van het vonnis. Eerst liet ie hun neus en oren afsnijden, daarna werden ze tot aller bespotting door de stad rondgeleid en vervolgens opgehangen.

God hebbe hun zielen,’ eindigde de vrome man bewogen, ‘als heilige martelaren zijn ze voor ons dierbaar geloof gestorven.’

'n Poos zaten alle huisgenoten bedrukt naar de grond te staren, toen een luid rumoer op de Laat hen deed opschrikken.

Eén ogenblik schoot de gedachte door het hoofd van den visser, dat de Geuzen misschien hèm kwamen halen, maar 't oude moedertje, dat de huisdeur op 'n kier geopend en naar buiten getuurd had, stelde hem spoedig gerust.

Daarop nam hij vlug afscheid en verliet de woning door de achterdeur. Eerst was hij voornemens, aanstonds de stad te verlaten, maar toen schoot 't hem te binnen, dat ie z'n opdracht slechts voor een deel vervuld had. Pater prior had hem immers verzocht, ook in de stad rond te zien en te luisteren, of er gevaar voor de abdij te vrezen was.

Weer kwam hij in de buurt van de Grote Kerk, toen daar juist een met bijlen en haken gewapende menigte voorbijging, die onder luid rumoer naar het Minderbroedersklooster trok. Daar was hij getuige van het vernielen van alle ramen en deuren. ‘Help ook 'n handje mee, visserman!’ schreeuwde 'n opgewonden wijf hem toe. ‘Of ben je soms ook 'n paap?’ vroeg ze gillend, terwijl ze voor hem staan bleef.

Zonder antwoord duwde hij de furie opzij en maakte zich uit de voeten. Langs een omweg voor het klooster teruggekeerd, zag hij de woestelingen het dak vernielen en daarna de muren omverhalen.

Helse vreugde voerde hen tot razernij en deed hen, toen het klooster aan stukken geslagen was, naar andere gebouwen rondzien, waaraan ze hun vernielzucht konden botvieren.

‘Morgen naar de abdij van Egmond!’ riep eensklaps een van de belhamels en aanstonds stemden allen met die oproep in.

Nu werd de grond te heet voor den gewaanden visser. Hij wist genoeg en haastte zich naar zijn klooster, waar de jobstijding grote angst en schrik bracht.

Aanstonds werden de waardevolste voorwerpen in kisten en koffers gepakt en voer het vervoer klaar gezet. Jammer genoeg was er niemand te vinden, die de moed bezat ze naar een veiliger plaats te voeren.

De volgende morgen, 't was 28 Juni, verschenen de plunderaars reeds vroeg voor de muren van de abdij. Nassau's krijgsvolk was 't, gesteund door velen, die de nieuwe leer waren toegedaan. Ze juichten, toen ze, binnengedrongen, de buit goed en wel ingepakt klaar zagen staan. Misschien was dit wel de oorzaak, dat ze spoedig met het gestolene vertrokken en de gebouwen van de abdij met rust lieten.

't Bericht van deze plundertocht bereikte spoedig ook den prins van Oranje, die daarover zeer verontwaardigd was en een

plakkaat uitvaardigde, waarin hij die overvallen sterk afkeurde en het volk bekend maakte, dat de abdij en haar dienaren onder zijn bizondere bescherming stonden.

Helaas werd aan die woorden weinig waarde gehecht, want in het vroege voorjaar van 1573 kwam jonker Jacob Cabeljauw met z'n troepen in Egmond en begon daar een schans op te werpen tegen de Spanjaarden, die Haarlem belegerden en na de inname van de Spaarnestad zeker naar Alkmaar zouden oprukken.

Cabeljauw had stellig het bevel van den prins vergeten, want aanstonds liet ie de muren van de abdij afbreken en toen de schans nog niet sterk genoeg was, moest zelfs 'n deel van de kloostergebouwen er aan geloven.

Daar kwam 't bericht, dat de Spanjaarden naderden. In plaats van bij de nieuwe schans stand te houden, verliet Cabeljauw z'n post en trok zich op Alkmaar terug.

Daarna liet de ruwe Sonoy de abdij van lood, koper en zink beroven, dat hij voor de versterking van de stad nodig had. Maar ook het geld en de kostbare boeken waren hem welkom. 't Eerste werd aan de armen uitgedeeld en de laatste werden aan winkeliers verkocht, die ze, o, grote schande, gebruikten om er hun kaas in te pakken.

De leerlingen van de kloosterschool waren meest allen naar hun ouders vertrokken en vele paters en broeders hadden zich door de vlucht weten te redden.

In het begin van April naderden de rovers andermaal, maar nu niet met het doel om te stelen. Sonoy had hun de taak opgedragen de rode haan in de abdij te laten kraaien, om te verhinderen, dat de Spanjaarden er zich in zouden nestelen.

Weldra sloegen de vlammen hoog ten hemel en nog diezelfde dag stortte de grootse en schone abdij, de laatste rustplaats

van de Hollandse graven en de verheven zetel van wetenschap en kunst, tot 'n rokende puinhoop ineen.

Cornelis was de laatste bewoner, die, in het bos verscholen, de ondergang van het heerlijke gebouw, waarin hij de beste jaren van zijn leven had doorgebracht, met de ogen vol tranen aanschouwde.

Toen de brandstichters juichend naar het noorden vertrokken, begaf Cornelis zich naar 't huisje in de duinen, waar hij te voren de kostbare relikwieën van St. Jeroen en St. Adelbert in veiligheid had gebracht.

Beladen met vijf marokijnleren zakken, met rode zijde gevoerd en met grote en kleine beenderen gevuld, bereikte hij langs stille achterwegen het vriendelijke Santpoort, waar hij z'n dierbare moeder en z'n goede grootouders met een stem, die van aandoening trilde, het grote nieuws meedeelde: de ondergang van de beroemde Sint-Aelbrecht-abdij.

Vijfde hoofdstuk
In de schaduw van de Keulse dom

Ja, moederlief, 'k heb hier wel 'n fijn leventje bij u en m'n grootouders, maar toch mag ik m'n grote plan niet vergeten. Vindt u ook niet?' antwoordde Cornelis op 'n vraag van z'n moeder, toen ze samen over zijn toekomst spraken.

'Maar 't leven van 'n priester is tegenwoordig vol gevaren. Overal wordt hij als 'n gevaarlijk dier vervolgd. Vroeger, ja, toen heb 'k zonder ophouden den goeden God gebeden, dat 'k jou, m'n jongen, nog eens als priester aan het altaar zou mogen zien,' ging moeder zuchtend voort. 'Toch heeft Onze Lieve Heer schijnbaar anders gewild. Waar zou je verder moeten studeren? 'k Weet 't niet. Zou 't daarom niet verstandiger zijn, je heerlijk plan vaarwel te zeggen en je best te doen, om je in grootvaders bedrijf te bekwamen, opdat je 'm later daarin zou kunnen opvolgen?'

'Zeker, moedertje, zal 'k m'n best doen, grootvader zoveel mogelijk bij te staan en u 't leven aangenaam te maken. Maar m'n roeping opgeven en haar ontrouw worden? Neen, moeder, dàt is te veel gevraagd. Priesters zullen hier in deze landen wel altijd nodig zijn, al worden de tijden nog veel donkerder. Zou 'k me dan door gevaren laten terugschrikken? Neen,

moeder! Als Onze Lieve Heer me roept, dan zal 'k gaan en dáárheen, waar Hij me zendt. U zou toch zelf niet anders willen, is 't wel?’

Met de ogen vol tranen en in stilte God dankend schudde Trijntje het hoofd en zag haar kloeken zoon vol liefde aan.

‘We zullen dus maar rustig afwachten, dunkt u ook niet?’

‘*....maar toch mag ik m'n grote plan niet vergeten.*’

vroeg hij met 'n glimlach; hij streelde haar langs de schouder en verliet toen 't vertrek om grootvader bij de tuinarbeid hulp te bieden.

‘Ze zijn weer druk met 't geschut bezig, hoor!’ zei grootvader, terwijl hij z'n wijsvinger opstak.

Dagelijks hoorden ze het losbarsten van de bussen en het springen van de mijnen bij de ongelukkige Spaarnestad, die al bijna negen maanden door de Spanjaarden belegerd werd.

‘Vandaag hebben de Haarlemmers 't buitengewoon hard te verantwoorden,’ antwoordde Cornelis, terwijl hij bij 'n extra-sterke ontploffing de armen van schrik ophief, ‘zó erg is 't nog nooit geweest, de grond dreunt er van, voelt u?’

Tegen de middag hield 't gedonder echter plotseling op. ‘Zouden de Spanjaarden 't moede worden, grootvader?’ vroeg Cornelis.

‘Geloof dat maar niet,’ zei de oude man hoofdschuddend. ‘'k Denk eerder, dat ze 'n bres geschoten en de stad ingenomen hebben.’

Niet lang daarna bleek, dat grootvader juist geraden had. Geruchten, die je de haren te berge deden rijzen, vertelden van de wreedheid der overwinnaars en van het leed, dat de Haarlemmers hadden doorstaan.

‘Nu is Alkmaar vast aan de beurt,’ zei de oude man ernstig, ‘en stellig krijgen we hier ook bezoek van de Spanjaarden.’ ‘Ze zullen óns toch zeker geen overlast aandoen, vader?’ vroeg Trijntje angstig.

‘Ach, kind, we zullen maar bidden en hopen, dat ze hier niemand lichamelijk letsel toebrengen. Maar oorlog is 'n wreed spel en 'n vreselijke bezoeking, want 't krijgsvolk is meestal ruw en baldadig en steelt wat los en vast zit!’

Cornelis werd nu plotseling bleek, want hij dacht vol vrees

aan de zakken met relikwieën, die in moeders kist weggeborgen waren.

‘Wat zullen we met de schatten van Egmond doen, grootvader?’ vroeg hij daarom bezorgd.

De oude man begreep hem aanstonds, rimpelde het voorhoofd en zei: ‘'t Beste is, dat we ze tijdig in de grond stoppen. Laten we daarom maar niet te lang wachten en vanmiddag achter in de tuin 'n kuil gaan graven!’

Zo gezegd, zo gedaan! Vóór de avond nog lagen de vijf zakken, in doeken gewikkeld, veilig onder de grond verborgen, wachtend op rustiger tijden, om weer voor de dag gehaald te worden.

De volgende week verschenen reeds de gevreesde benden en het arme Santpoort had heel wat van de moedwil der soldaten te lijden. Cornelis ergerde zich vaak aan hun buitensporigheden, maar hij bedwong zich, zweeg en dacht slechts aan de grote schatten, waar hij verantwoordelijk voor was.

Toen de achterhoede van het leger gepasseerd was, verzocht hij grootvader, de zakken op te mogen graven en dan naar Haarlem te brengen, naar den heer Wigger Cousebant, die beter dan hij in staat zou zijn, voor de relikwieën zorg te dragen.

Reeds de volgende morgen stapte Cornelis, uiterlijk vrolijk en wel, maar inwendig vol zorg en angst, naar de nabije stad en bereikte weldra ongehinderd het huis in ‘Den Hoek’ op de Bakenessergracht, waar hij buitengewoon hartelijk ontvangen werd.

Eerst begon hij van z'n avonturen te vertellen en daarna verzocht hij den heer Cousebant de zorg voor de overblijfselen van de beide heiligen over te nemen.

De vader van Claes was daartoe aanstonds bereid. Hij beschouwde 't als een grote eer, de relikwieën in zijn huis

te mogen bewaren en gaf ze de ereplaats in z'n woning.

Toen kwam zijn zoon aan het woord en tot verbazing van Cornelis vernam deze, dat zijn vriend, na z'n vertrek uit de abdij, 't ouderlijk huis niet meer had kunnen bereiken, maar in het Spaanse legerkamp was vastgehouden.

Dáár had hij al de aanvallen tegen zijn vaderstad zien voorbereiden en uitvoeren, dáár had hij bijna 'n half jaar de ellende van de oorlog doorleefd, dáár had hij lang en vurig gebeden, om weer met z'n dierbaren verenigd te worden.

'En nu gaat hij ons spoedig weer verlaten,' vervolgde z'n vader. 'Hoe vind je dat, Cornelis?' richtte hij zich vriendelijk tot den makker van z'n zoon, 'in 't najaar gaat onze Claes naar Keulen, om daar z'n studie voort te zetten en die, als 't God belieft, te voltooien en de priesterwijding te ontvangen!'

Aanstonds vloog Cornelis naar z'n vriend, drukte hem stevig de hand en sprak verheugd: 'Van harte gelukgewenst, Claes. O, wat 'n zegen, wat 'n heerlijkheid voor jou en je ouders!'

Toen dacht hij ook aan z'n eigen lot en vervolgde: 'Kon 'k maar met je meegaan! Maar dat behoort tot de onmogelijkheden!'

Meneer Cousebant zag hem ernstig aan en luisterde aandachtig, toen Cornelis voortging: 'Moeder heeft me al aangeraden, grootvaders vak te leren en 'k zal wel móéten ook, want waar zou ik 'n gelegenheid vinden om 't zó ver te brengen, dat ik m'n roeping zou kunnen volgen?'

Deze woorden stemden meneer Cousebant tot nadenken en toen schoot hem eensklaps te binnen, dat hij door Cornelis te helpen tegelijk zijn zoon een weldaad bewees. Spoedig kwam hij nu met een heerlijk plan voor de dag en vroeg: 'Hoe zouden jullie 't vinden, als ik naar Keulen schreef, dat er twéé studenten uit Haarlem zullen komen?'

Met stralende ogen antwoordde Claes 't eerst: 'Vaderlief,

u zou me geen groter plezier kunnen doen. In Egmond was Cornelis m'n trouwste studiemakker en dat niet alleen, ook dikwijls m'n voorbeeld, m'n helper. Wat zullen we nu in 't vreemde land 'n steun aan elkaar hebben!'

'En Cornelis?' ging meneer Cousebant glimlachend voort.

'U maakt me tot den gelukkigste van alle mensen,' antwoordde die, met een gezicht, dat van verrukking blonk, 'ik zal er u m'n leven lang dankbaar voor blijven. Maar.... één ding is niet in orde, namelijk de kosten. En 'k twijfel er aan, of m'n familie die zal kunnen dragen.'

'Laat dat maar aan mij over!' lachte meneer Cousebant goedig en hij vervolgde na 'n poos: 'Als de familie over geld spreekt, zeg dan maar, dat de zaak in orde is. 'k Ben veel te gelukkig, dat 'k mag meehelpen, ons arme vaderland twee brave priesters te schenken en nu moet je me één ding beloven, Cornelis! Geen bedankjes, hoor! Leef samen in 't verre land als kloeke Hollanders, deugdzaam en ijverig, trouw aan onze heilige Moederkerk!'

'Dàt beloven we!' klonk 't ferm, terwijl de ogen van de beide jongemannen van geestdrift schitterden en hun gelaat van geluk straalde.

'n Paar maanden later, toen de beide studenten bij de aanvang van de grote reis van hun vader en weldoener afscheid namen, herhaalde de heer Cousebant de aansporing van vroeger en ofschoon het scheiden hun moeite kostte, klonk ook nu weer hetzelfde kloeke: 'Dat beloven we. Vaarwel. Tot 'n gelukkig weerzien!'

Na 'n lange en vermoeiende reis bereikten ze op 'n heerlijke Octoberdag de schone stad aan de Rijn, waar ze in de nabijheid van de trotse dom een ruime woning betrokken, die door de goede zorgen van een handelsvriend van den heer Cousebant voor hen in gereedheid was gebracht.

Spoedig waren ze op het seminarie ingeburgerd, waar ze behalve Duitse studenten ook vele jongelieden uit alle delen van het vaderland ontmoetten. Door hun jaren - ze waren beiden de twintig reeds gepasseerd - alsmede door hun ingespannen werken hadden ze binnen korte tijd de eerste plaatsen van hun klasse ingenomen. Daarbij kwam nog, dat hun jovialiteit de harten van allen tot zich trok. Te verwonderen was 't dus niet, dat ze vooral door de jongere studenten als leiders of mentors beschouwd werden.

Hun gastvrije woning werd al spoedig de vaste vergaderplaats van alle priester-studenten uit de Nederlanden, waar de nieuwtjes uit het vaderland 't eerst bekend en 't drukst besproken werden.

'Van Alkmaar begint de victorie!' klonk 't ook in deze kring, maar de meningen over deze ommekeer van het krijgsgeluk verschilden hemelsbreed. Vele studenten, vooral die uit de noordelijke gewesten, lieten alleen hun vaderlandlievend hart spreken en verheugden zich over de tegenslagen van de Spanjaarden. Anderen, die de vernielzucht van de beeldenstormers hadden waargenomen en aan de mishandeling van de Alkmaarse en Gorcumse martelaren dachten, waren minder opgetogen en vreesden voor de ondergang van het heilig geloof in deze gewesten.

't Bericht van Leidens ontzet werd eveneens met geheel verschillende gevoelens ontvangen. Maar, waar allen 't over eens waren, na het bekend worden van de plundering van Antwerpen en andere steden door de muitende Spaanse soldaten, dat was de noodzakelijkheid, om zo spoedig mogelijk met man en macht die brandstichters het land uit te jagen.

Claes en Cornelis hadden ook nog ándere redenen om zich over de loop van de zaken in het vaderland ongerust te maken. In geruime tijd hadden ze namelijk geen enkel bericht

uit Haarlem ontvangen en ook de halfjaarlijkse wisselbrieven, die hun 't geld voor onderhoud en lessen verschaften, bleven achterwege.

Daardoor werden ze gedwongen hun leefwijze te veranderen en hun ruime woning tot 'n kosthuis voor studenten in te richten. Dit plan slaagde boven verwachting, vooral door de hulp van de professoren, bij wie de Haarlemse studenten buitengewoon goed aangeschreven stonden.

't Leven in het nieuwe kosthuis verschilde slechts weinig met 't leven in de kloosters, want de beide bestuurders hechtten aan orde en tucht. Daardoor hielden ze hun huis in stand en wonnen ze ook 't vertrouwen van de jonge mannen, die ze als hun eigen broers behandelden.

Wel waren 't vogels van verschillende kleur, die bewoners van hun convict! Daar had je Gerrit Buyck uit Amsterdam, die van de vroege morgen tot de late avond aan het zingen was, Willem Huyvers van Utrecht, die van een martelaarskroon droomde, Cornelis Oudewater, die de vrees voor de toekomst vol opoffering en gevaar maar niet van zich àf kon zetten, Jan Neomagus uit Heusden, de eeuwige twijfelaar, die nooit zonder moeilijkheden was, en Karel Hamer uit Deventer, die al z'n vrije tijd aan de schilderkunst wijdde.

't Was geen kleinigheid onder al die verschillende karakters de vrede te bewaren, maar gelukkig bezat Claes in ruime mate de geschiktheid om met jonge mensen om te gaan en wist Cornelis bovendien uitstekend voor hun stoffelijke belangen te zorgen.

Op de morgen van de 15de Augustus van 't jaar '72 zien we Gerrit Buyck druk bezig met de versiering van het beeld der H. Moedermaagd, wier glorievolle hemelvaart die dag in alle Roomse kerken ter wereld herdacht en gevierd werd.

Nu alle planten zó geplaatst zijn, dat 't beeld als uit 'n kleurige

pyramide oprijst, gaat Gerrit eens op 'n afstand staan, om 't geheel met één blik te kunnen overzien. Voldaan is hij over z'n werk, hij glimlacht tegen Onze Lieve Vrouw en brengt haar dan z'n morgengroet. ‘Ave Maria’ klinkt 't met een omhaal op de voorlaatste lettergreep en hij laat z'n forse bariton haar lof uitzingen, waarna hij met 'n smeekbede om hulp vooral in 't stervensuur zijn huidelied eindigt.

'n Ogenblik blijft hij nog zwijgend de zoete Moeder aanzien, maar hoort dan de huisdeur dichtslaan en 't gelach en gepraat van z'n vrienden in de hal. Ze hebben de hoogmis in de dom bijgewoond en hem blijkbaar verrast. Daarom heft hij aanstonds met volle kracht 't ‘Ite missa est’ aan en laat daarna 't juichende ‘Alleluia’ door de kamer galmen.

‘Hoor 'm z'n best eris doen, die Amsterdammer!’ giechelen ze tegen elkaar. ‘Stil!’ waarschuwt Claes, ‘laten we 'm voor de grap 'ns aan 't schrikken maken! Sst!’

Daarna opent Willem Huyvers onhoorbaar de deur en opeens schalt 't uit 't zestal forse kelen: ‘Deo gratias, Alleluia!’

Maar Gerrit schrikt níét, doch grijpt de hand van Cornelis, welke hij stevig drukt. ‘Van harte geluk, kind van Maria! Nog vele jaren, hoor!’ zegt ie bewogen en wijst dan naar de bloemen, die ter gelegenheid van de verjaardag van z'n leidsman en vriend kwistiger nog dan op andere feesten zijn aangebracht.

Weer klinken de alleluia's op, totdat Claes namens allen z'n boezemvriend gelukwenst en tevens bedankt voor al diens goede zorgen ten bate van hun convict.

‘Per omnia saecula saeculorum’, zet Gerrit opgetogen in en allen bekrachtigen dat met hun ‘Amen’, waarop ze duwend en dringend hun plaats aan de feestdis innemen.

Grappen en fopperijen zijn niet van de lucht en 'n opgewekte toon blijft aan tafel heersen, totdat Jan Neomagus van een

pastoor gaat vertellen, die de vorige week nog de H. Mis had opgedragen en de dag daarna reeds z'n kudde verliet om Luther te volgen.

‘Arme mensen,’ besloot ie met 'n zucht, ‘die uit zijn handen de heilige Sacramenten ontvingen.’

‘'k Beklaag die mensen ook,’ antwoordde Claes kalm, ‘vooral omdat ze op die manier hun herder verloren. Maar niet, omdat ze van 'n afvallige de heilige Sacramenten ontvingen. Die blijven immers hun waarde en kracht behouden!’

‘Zo?’ ging Jan ernstig voort, ‘dat wéét 'k nog zo zeker niet!’

‘Spreek er dan maar eens met je biechtvader over, als je mij niet gelooft,’ antwoordde Claes 'n beetje koel.

Onderwijl fluisterde Gerrit ‘Oremus’ en vervolgde met halve stem: ‘Miserere nobis!’

Cornelis Oudewater, die nog nadacht over het lot van den afvallige, schudde medelijdend 't hoofd en zuchtte: ‘Alles heeft de arme man verloren, zelfs 'n laatste rustplaats in gewijde aarde!’

‘Weet je zo zeker, dat die heiliger is dan gewone grond?’ begon de twijfelaar weer.

‘We zullen daar maar niet op ingaan,’ antwoordde Claes. Daarop klopte hij Jan vertrouwelijk op de schouder en zei: ‘Bid maar goed en vraag aan je patroon Sint Jan, dat ie je van die lastige twijfels afhelpt!’

Dat hartelijke woord bleef niet zonder invloed, want aanstonds verklaarde Jan zich bereid, die goede raad op te volgen.

‘We leven ook in zo'n nare, moeilijke tijd,’ vervolgde hij mistroostig. ‘Wil je wel geloven, dat in m'n familie niemand meer enige waarde aan de voorbede van de Heiligen hecht? M'n oudste broer hield tijdens de laatste vacantie zelfs vol, dat het

Heilig Sacrament des Altaars maar schijn is. Maar bidden zál 'k. Dát beloof 'k je!'

Met tranen in de ogen begon Willem Huyvers: ''k Heb echt met je broer te doen. O, hoe verschrikkelijk! En voor 't geloof in de waarachtige tegenwoordigheid van den goeden Jezus in dit H. Sacrament hebben de heilige Martelaren van Gorkum en van Alkmaar hun leven zelfs gegeven. 'k Zou er, geloof 'k vast, óók voor kunnen sterven!'

Gelukkig bracht Karel Hamer, die zich even te voren verwijderd had, de blijde feeststemming weer terug, welke door 't verhaal van Jan Neomagus verdwenen was. Met een schilderstuk, dat ie in beide handen boven 't hoofd hield, kwam hij de kamer binnen; hij liep naar den jarige en bood hem z'n geschenk aan met de woorden: 'Ontvang dit, beste vriend, als 'n klein bewijs van m'n grote dankbaarheid!'

Allen stonden opgetogen bij het zien van de dom, die hier met vaardige hand door hun kameraad op het doek getoverd was.

'Hoe sierlijk streven de slanke torens hemelwaarts! Ze zijn als twee armen, die voor de wereld om genade smeken! Prachtig, in één woord!' bewonderde Claes zowel het werk van den bouwmeester als dat van den schilder.

'Gloria in excelsis Deo!' hief Gerrit juichend aan en allen herhaalden vol geestdrift de blijde engelenzang.

Aangedaan bedankte Cornelis voor dit treffend bewijs van Karel's warme vriendschap en beloofde: 'Als 'k van m'n leven nog eenmaal in 'n pastorie kom te wonen, dan zal jouw kunstwerk daar de ereplaats innemen, Karel. 't Zal me dan steeds van ons heerlijk verblijf in deze stad spreken en ook aan 't grootse gebouw doen denken, waar 'k het onwaardeerbaar voorrecht hoop te genieten, de heilige priesterwijding te mogen ontvangen!'

Even bleef 't stil. Toen kwam de jarige naar voren, drukte

beurtelings de toegestoken vriendenhanden en sprak met krachtige stem, alsof hij elk woord wilde onderstrepen: ‘Mèt u, m'n beste Karel!.... mèt u, m'n trouwe vriend Claes!.... mèt u, Willem, Cornelis, Jan!.... ook met u, Gerrit, Gods trouwe, blijde zanger!’

‘Dat geve de goede God!’ klonk 't uit aller mond. Alleen Gerrit zweeg. Hij kon spreken noch zingen, als hij aan die grote dag dacht. Maar evenals bij alle echte Amsterdammers, die, spoedig getroffen, nog sneller hun opgewektheid terugvinden, ging 't ook met Gerrit. Zijn jubelend: ‘Gaudeamus’ bracht weldra een glimlach op aller lippen. ‘Verblijden wij ons allen,’ ‘gaudeamus omnes’ klonk 't daarna in koor en de hele dag kregen de boeken verder rust, opdat er alleen voor de vreugde plaats overbleef.

Zo verliep hun veeljarige studietijd onder bidden en werken, studie en verpozing, vreugde en verdriet.

't Eerste grote leed, dat hen trof, was 't afscheid van Cornelis Oudewater. Als de rijke jongeling uit 't heilig Evangelie had ook hij de stem van Jezus horen roepen: ‘Kom, volg me!’ Maar de vrees voor 'n leven van smaad, armoede en vervolging in het zwaarbeproefde vaderland was hem te machtig geworden en het fijne leventje in 't ouderlijk huis te Delft was hem zo goed bevallen, dat ie daarom z'n roeping ontrouw werd en besloot, niet meer naar Keulen terug te keren.

‘Dat is er een, die in rustiger tijden z'n roeping niet misgelopen zou zijn,’ meende Cornelis.

‘Misschien,’ antwoordde Claes met 'n schouderbeweging; ‘zulke karakters vinden altìjd moeilijkheden, dunkt je niet?’

Nog geen drie maanden waren er verlopen, toen ook Jan Neomagus hun kwam meedelen, dat hij hen verlaten ging.

‘'k Heb gestreden,’ zei hij 'n weinig beschaamd, ‘maar eindelijk....’

‘De nederlaag geleden, hè?’ viel Claes 'm in de rede en hij vervolgde met zachte stem: ‘Arme jongen! Je hebt 't wel moeilijk gehad!’

‘Maar gelukkig ben 'k nu van m'n getwijfel verlost,’ antwoordde Jan, terwijl hij nog 'n mislukte poging deed om bij die woorden te glimlachen.

‘Hoop daar niet te veel op,’ zei Claes nu ernstig, ‘die twijfels blijven je plagen, eeuwig en altijd. Rust vind je alleen in 'n vast en nederig geloof.’

‘En nooit de moed opgeven, hoor, Jan!’ spoorde Cornelis hem nog aan, ‘blijf bidden en vertrouwen. Claes en ik zullen je in ons gebed nimmer vergeten!’

Na zijn vertrek begonnen de zorgen de beide vrienden te plagen en weldra zó zwaar te drukken, dat ze er moedeloos onder werden en de vrolijkheid in huis er zichtbaar onder leed.

Gerrit had met hen te doen en als hij de hele dag hun bedrukte gezichten gezien had, zong ie met gedempte stem ‘Miserere’, maar de stemming werd er niet beter door.

‘We zullen nog maar 's naar Haarlem schrijven,’ besloot Claes de volgende morgen, ‘wel hebben we de laatste jaren steeds vergeefs op enig antwoord van huis gewacht, maar misschien lukt 't deze keer wèl.’

‘Geef de moed maar niet op,’ bemoedigde Cornelis hem en hij sprak daarna vol vertrouwen: ‘Al onze zorgen zullen wel ergens goed voor zijn. Misschien dienen ze wel om ons voor te bereiden tot 't leven, dat ons later wacht.’

Na de noen verlieten ze samen de nauwe straat, waarin ze woonden, en brachten de pas geschreven brief naar het kantoor van den postmeester, die voor de bestelling van de brieven zorg droeg.

Daarna maakten ze 'n flinke wandeling langs de drukke kaden van de fraaie Rijnstroom (‘Om de zorgen op zij te zetten!’

lachte Claes) en begaven zich vervolgens naar de dom om te bidden, dat de nood niet hoger mocht stijgen en ze toch niet gedwongen zouden worden, hun studie af te breken.

Opgelucht en bemoedigd naderden ze hun huis, waar Gerrit al van verre hen dringend wenkte, om wat haast te maken.

‘Kom dan toch,’ riep hij en zong dan de aanhef van 'n bekend Kerstlied: ‘Venite, venite! 'n Deftige heer zit al 'n half uur op jelui te wachten.’

'n Glimp van blijde hoop vloog over 't gelaat van Cornelis, die aanstonds dacht, dat de vreemde gast wel eens de vader van 'n nieuwen kostleerling kon zijn.

Claes had niet zulke hoge verwachtingen, maar vreesde eer 'n schuldeiser te ontmoeten, dien hij al vaker teleur moest stellen. Daarom trad hij met 'n gezicht vol zorgen de ontvangkamer binnen, waar de vreemdeling, wien het lange wachten stellig was gaan vervelen, het schilderij bewonderde, dat Cornelis van Karel Hamer ten geschenke had ontvangen.

't Geknars van de deur deed hem omzien en tegelijk klonken er twee blijde uitroepen: ‘Vader!’ - ‘Claes!’

'n Poos hielden ze elkaar omarmd en zwegen, terwijl Cornelis bescheiden op de achtergrond bleef staan.

Vader was de eerste, die begon te spreken en met trillende stem zei: ‘'k Kón 't niet langer uithouden, m'n jongen! Je lieve moeder en ik hebben met angst en smart naar tijding van je uitgezien. We begrepen wel, dat je ons niet vergeten had en hoorden van onze vrienden, dat ook zij in jaren geen buitenlandse brieven meer ontvingen. Waarschijnlijk hebben dus ònze brieven jou ook niet bereikt?’

‘Nee, vader, uw laatste brief is al 'n paar jaren oud. En hoe maakt moederlief 't toch? En de broers en zusters?’

‘De troebelen hebben ons 't leven moeilijk gemaakt, maar gelukkig is 't met hun gezondheid goed gesteld. De grootste

zorg hadden we over jou, toen we geen kans meer zagen, je de gewone toelage te zenden. Hoe heb je je door de zorgen heen geslagen?'

'We hebben....' Toen dacht hij pas aan z'n vriend, keerde zich vlug naar Cornelis en zei even kleurend: 'Vergeef me!'

Die schudde begrijpend 't hoofd en ging beleefd buigend naar meneer Cousebant, die eveneens z'n verontschuldiging aanbood.

'Hoe gaat 't, beste Cornelis?' vroeg hij daarna vriendelijk en vervolgde dan: 'Grootvader en je moeder hebben me vaak opgezocht om te horen, hoe 't je in den vreemde ging, maar 'k moest ze telkens teleurstellen. De vorige week nog, toen 'k me reisvaardig maakte, heb 'k grootvader gesproken, die me de hartelijkste groeten voor je meegaf. Ze maken 't beiden goed in Santpoort.'

'En grootje?' vroeg Cornelis nieuwsgierig en niet zonder angst, omdat meneer Cousebant haar naam verzweeg.

Die ontstelde zichtbaar op z'n vraag, omdat hij begreep, dat Cornelis van haar zalig afsterven onkundig was gebleven.

'Helaas, die zal je hier beneden niet meer terugzien, m'n jonge vriend! 't Vorige najaar is ze in den Heer overleden,' sprak de goede man met gevoelige stem, terwijl ie opstond en 'm deelnemend de hand drukte.

Cornelis was diep getroffen door deze tijding en verbleef in gedachten bij z'n dierbaren, terwijl meneer Cousebant en z'n Zoon hun gesprek voortzetten.

Vol belangstelling hoorde de eerste 't verhaal van de oprichting van het convict aan en opende toen z'n geldtas, terwijl hij z'n zoon gul uitnodigde: 'Ziehier, neem er maar uit wat je nodig hebt!'

Vervolgens betrok hij Cornelis weer in 't gesprek en zei:

‘'k Bewonder jullie beider geestkracht, hoor! En hoe ver ben jelui nu al met de studie?’

‘Als er geen kink in de kabel komt,’ antwoordde Claes, ‘dan hopen we over twee jaar, dus in '83, de heilige wijdingen te mogen ontvangen, vader!’

Toen richtte hij zich tot z'n vriend en vervolgde: ‘Waren we al vast maar zo ver!’

Na die woorden begonnen de ogen van Cornelis van verwachting te glanzen en hij antwoordde: ‘Ja, 'k verlang sterk naar moeder en grootvader, maar niet minder om 't werk te beginnen, waar de goede God ons beiden toe riep.’

‘En hoe gaat 't in Holland, vader?’ ging Claes voort, ‘hoe staat 't met de zaken van ons heilig geloof?’

‘Treurig, diep treurig, m'n jongen!’ klonk 't verdrietig, ‘wel is de grote meerderheid tot heden onze Moeder de Heilige Kerk trouw gebleven, maar de meesten missen de moed, voor hun godsdienst uit te komen. 'n Kleine minderheid speelt over hen de baas en durft zelfs in sommige steden de openbare godsdienstoefeningen verbieden.’

‘En de Spanjaarden dan? En koning Philips?’

‘Die hebben afgedaan. Twee jaar geleden hebben zeven van onze provinciën zich te Utrecht tot 'n unie verenigd, om de Spanjaarden te bestrijden. De prins van Oranje kan over de loop van zaken tevreden zijn. De koning ziet in hem z'n voornaamsten tegenstander en heeft de dwaasheid begaan, den prins vogelvrij te verklaren. Daar heeft hij niets mee bereikt, dan dat ze hem onlangs als koning afgezworen hebben. 't Ziet er werkelijk donker uit voor de aanhangers van ons geloof. Ik vrees met grote vrees, dat de tijden van de eerste christenen voor hen zullen terugkeren en hoop nog maar op één ding: dat we toch nooit aan brave en moedige priesters gebrek zullen krijgen.’

Onder dergelijke gesprekken brachten ze de dag door en

steeds groeide het verlangen van de beide vrienden aan, om zo spoedig mogelijk aan de strijd voor God en Kerk te mogen deelnemen.

De volgende morgen vergezelden ze den heer Cousebant naar de herberg, waar deze z'n paard gestald had en namen daar, na hun wensen en groeten voor de dierbaren te hebben herhaald, van den goeden vader en beschermer afscheid, die daarop vol moed de lange reis naar z'n vaderstad aanvaardde.

Nu konden Claes en Cornelis, van hun geldzorgen bevrijd, zich met geheel hun ziel op de studie toeleggen. Ze wisten 't, de tijdsomstandigheden hadden eerst hun opleiding afgebroken en later vertraagd, ze naderden al de dertig en.... de laatste loodjes wegen 't zwaarst.

Tot hun grote vreugde konden ze in de zomer van '82 hun ouders berichten, dat de bisschop van Keulen hen binnenkort beiden tot diaken zou wijden en dat ook Gerrit Buyck, Willem Huyvers en Karel Hamer hetzelfde voorrecht zouden genieten. Cornelis herinnerde in z'n dankbaar schrijven z'n moeder er bovendien nog aan, dat haar zoon dan dezelfde waardigheid zou bekleden als Sint Aelbrecht, toen deze in geur van heiligheid stierf.

Meneer Cousebant juichte, toen hij in gedachten het volgend jaar vijf jonge priesters de opengevallen plaatsen in de rijen van de vaderlandse geestelijkheid zag innemen en 't speet hem buitengewoon, dat, toen de grote dag gekomen was, de jicht hem aan z'n stoel kluisterde en 'm belette bij de plechtigheid in de dom tegenwoordig te zijn.

Maar bidden ging hij zonder ophouden, dat de goede God hem toch mocht toestaan, 't volgend jaar gezond en wel naar Keulen te reizen.

En Onze Lieve Heer gaf 'm zelfs nog méér, dan hij gevraagd had!

Want toen de Oogstmaand van 1583 was gekomen, stond 't al vast, dat hij niet alléén, maar met vrouw en dochter naar de verre bisschopsstad zou rijden, om de wijding van den beminden zoon en broeder bij te wonen.

Juist in die dagen ging moeder Trijntje de familie Cousebant in ‘Den Hoek’ bezoeken. Ze kwam niet alleen de brieven van grootvader en haar aan meneer ter hand stellen en hem vragen, die aan haar zoon te overhandigen, maar zij had ook dringend behoefte, haar overvol hart uit te storten bij de goede mensen, wie hetzelfde grote geluk als háár te wachten stond.

‘En wanneer denkt meneer te vertrekken?’ vroeg ze eindelijk nieuwsgierig.

‘Wel, de tiende; de wagen zal er niet meer dan vier dagen voor nodig hebben. Dan zijn we vóór Maria Hemelvaart, waar we wezen moeten.’

‘Da's verstandig, meneer!’ knikte ze hem vriendelijk toe. ‘U wordt 'n dagje ouder. Te paard zou moeilijk gaan!’

‘Je hebt gelijk, moeder. En 't mooiste is, dat 'k niet in m'n eentje behoef te gaan. M'n vrouw en m'n dochter zullen ook van de partij zijn.’

‘Ja, Trijntje, hoe vind je me dat?’ begon de oude dame. ‘Ik op mijn jaren nog zo'n verre reis! 't Zal me wel zwaar vallen, maar 'k doe 't alleen voor m'n jongen z'n geluk.’

Vreemd, bij die woorden schoten moeder Trijntje's ogen vol tranen. Nooit was het in haar hoofd opgekomen, Cornelis in de verre stad te bezoeken. Maar nu had ze er leed van, dat zìj niet kon. Jaloers was ze niet, ach, neen! Stil bleef ze voor zich uit kijken.

'n Ogenblik later moest mevrouw even 't gezelschap verlaten, om 'n oogje op het werk in de keuken te houden. Toen stond ook meneer Cousebant op en zei vriendelijk verontschuldigend: ‘'k Moet je alleen laten, Trijntje! Je blijft nog 'n poosje

met Grietje praten, hè? 'k Ben in 'n wip weer terug, hoor!'

In de lange gang had hij z'n vrouw spoedig ingehaald en begon fluisterend: 'Heb je wel gezien, moeder, hoe Trijntje bij 't horen van ons reisplan veranderde?'

'Of 'k, en 't deed me zeer,' antwoordde ze aangedaan. ''k Ben voor de leus maar opgestaan. Je hebt me zeker begrepen, hè? Weet je, wat 'k je vragen wou, man? Vraag Trijntje, of ze met ons mee wil reizen! Ach, 't zou voor haar zo heerlijk zijn. Cornelis is toch haar enige jongen!'

''k Had je precies 't zelfde willen voorstellen. We zijn dus al gauw klaar. Laten we 't nu meteen maar vragen!' sprak hij voldaan en keerde zich tegelijk om.

'Ja, da's goed, want in de keuken loopt alles op rolletjes,' glimlachte de deftige dame en haar gelaat glansde van vreugde, toen ze, de zaal binnengetreden, 't eenvoudige vrouwtje mocht uitnodigen, haar en haar man de eer te willen aandoen, hun gezelschap op de reis te willen delen.

Eerst zette Trijntje 'n gezicht, of ze 't in Keulen hoorde onweren en wist ze niet, of ze de onverwachte gunst wel kon aannemen. Maar toen meneer, mevrouw en Grietje beweerden, dat ze 't niet alleen voor 't genoegen van de medereizigster, doch ook voor hun eigen plezier en bovenal voor 't geluk van Claes en Cornelis gaarne wensten, toen bedankte ze den hartelijken man voor het heerlijke aanbod en kuste dankbaar de hand van zijn lieve vrouw.

Op de morgen van de tiende van Oogstmaand hield de karos van meneer Cousebant, door twee sterke blessen getrokken, voor het huisje van moeder Trijntje in Santpoort stil. Meneer zelf kwam z'n reisgenote halen en hielp haar beleefd bij 't instijgen. Ze zag er voor haar vijftig jaren nog jeugdig en fris uit. 'n Witte plooimuts met 'n zwarte huive overdekt omlijstte haar licht

blozend gelaat, dat van louter geluk en blijde verwachting straalde en 'n stoffen kapmantel omhulde haar nog krasse en rechte gestalte.

‘Dag, vadertje!’ groette ze, ‘binnen veertien dagen hoop 'k weer bij u te zijn. Troost u maar in uw eentje! Dag, dag, dag!’

Grootvader had de muts heel diep voor den deftigen reiziger afgenomen en liep toen toch nog even naar 't rijtuig, waar hij de lieve hand, die uit 't raampje hem wenkte, hartelijk drukte.

‘Goede reis, weledele heer, moog' de hemel u beschermen,’ klonk z'n afscheid, ‘en jou niet minder, m'n beste kind! Groet Cornelis van me en als jij hem gelukgewenst hebt, doe 't dan ook voor z'n grootvader. Vaarwel! God zegene je!’

Daar begonnen de paarden reeds aan te trekken en weldra draafden de sterke dieren naar de St.-Bavo-stad, waar mevrouw Cousebant en haar dochter Grietje reisvaardig stonden te wachten.

‘De twee moeders naast elkaar, hè?’ zei de eerste op haar gewone beminnelijke manier, terwijl ze naast Trijntje op de achterste bank plaats nam, waar de lasten van het reizen 't minst gevoeld werden. ‘Dan kunnen we 't best met elkander over onze zonen babbelen, nietwaar?’ vervolgde ze vriendelijk.

't Duurde nu niet lang meer, of de moeder van Cornelis voelde zich recht op haar gemak, zodat de deftige vrouwe haar volstrekt niet tot spreken behoefde aan te moedigen. 't Hele leven van haar zoon in al z'n geuren en kleuren, dat was natuurlijk 't geliefkoosde onderwerp, en ofschoon de dagen in de karos en de avonden in de herbergen lang duurden, toch had Trijntje nimmer gebrek aan stof tot praten.

Op de middag van de vijfde dag naderden ze eindelijk het doel van de reis en toen scheen 't, of het eenvoudige vrouwtje opeens diep onder de indruk kwam van de grote dingen, die in aantocht waren. Ze zweeg, sloot de ogen en dankte God, dat Hij haar tot zo ver geholpen had.

Diep in haar liefhebbend moederhart voelde ze, dat nu waarlijk de heerlijke tijd gekomen was, waarnaar ze langer dan dertig jaren verlangend had uitgezien, dat het hoogtepunt van háár leven en dat van haar zoon nabij was.

Overstelpend was de verrassing voor Cornelis, toen ie na de familie Cousebant z'n lief moedertje de ontvangkamer zag binnentreden. 't Scheen, of z'n hart ophield te kloppen en z'n ledematen hun dienst weigerden. Maar toen ze met de ogen vol liefde en wijd uitgespreide armen naar 'm toe kwam, vloog hij haar tegemoet, drukte haar tegen z'n brede borst en riep onder tranen en snikken: ‘Dank, goede God! Welkom, lieve moeder! O, morgen zal m'n geluk volmaakt zijn, omdat 'k u dan bij me heb!’

Voor beiden werd de grote dag een lange genieting van hemelse vreugde, van moederweelde en kindergeluk.

Eén moment had haar 't diepst getroffen. Dat was 't ogenblik, waarop de hoogwaardige bisschop voor de zalving zich hoog

Meneer zelf kwam z'n reisgenote halen....

oprichtte en daar stond als Jezus zelf, toen Hij bij 't meer Zijn apostelen riep met de woorden: ‘Volgt mij en Ik zal u mensenvissers maken!’

Toen moest ze wel denken aan abt Willem van Egmond, die bij de doop van Cornelis haar man zaliger verblijd had met de woorden: ‘Geluk met je Mariakindje en bid maar, dat ie 'n brave visser van den Heer mag worden!’

Nu was dan eindelijk haar langdurig smeekgebed verhoord en haar liefste wens in vervulling gegaan: HAAR ENIGE WÁS MENSENVISSER GEWORDEN!

Zesde Hoofdstuk
Bij de klopjes in ‘Den Hoek’

Het was 'n fraaie morgen in de nazomer van 't jaar 1583, toen op de smalle Bakenessergracht Engeltje, de dienstmaagd van mevrouw Cousebant, druk bezig was met plassen en boenen, wrijven en poetsen. Soms liet ze 'n ogenblik haar handen op de bezemsteel rusten. Maar haar hoofd, dat gunde ze geen tel rust. Onophoudelijk draaide 't naar alle zijden, achter zich, naar de kant van 't Donkere Spaarne of naar de overkant. En toch was 't doodstil op 't kalme stadsgrachtje! Ze scheen volstrekt niet op haar gemak. Toch was Engeltje anders voor geen klein geruchtje vervaard. Wat kon wel de reden van haar onrust zijn?

Daar binnen in 't herenhuis, in de ruime achterzaal, was een vrij groot gezelschap van rijken en armen, ouden en jongen bijeengekomen, om de H. Mis bij te wonen, die door den eerwaarden zoon van meneer Cousebant zou worden opgedragen en nu was háár de taak toevertrouwd, buiten de wacht te houden en aanstonds te waarschuwen, als de schout met z'n rakkers op de gracht verscheen.

Natuurlijk was ze tijdens haar werk in gedachten bij de plechtigheid tegenwoordig. ‘Jammer toch,’ mompelde ze,

‘dat we zulke akelige tijden beleven. Wat 'n verschil met 'n jaar of twaalf geleden, toen 'k den laatsten bisschop nog heb zien wijden! En nu? De priesters als misdadigers vervolgd! De heilige Mis niet anders dan in 't geheim opgedragen! Nergens gelegenheid om de heilige Sacramenten te ontvangen! O, wat is 't toch treurig!’ En van louter boosheid op de vervolgers sloeg Engeltje met haar bezem op de onschuldige keien, of dié 't konden helpen. En met 't schrobben klaar, ging ze de grote koperen klopper poetsen, die 't ook hard te verantwoorden kreeg.

En in de achterzaal? Daar droeg de oudste zoon des huizes, de eerwaarde heer Claes Wiggersz Cousebant, voor het huisaltaar zijn dankoffer aan den goeden God op, waarbij z'n vriend Cornelis als misdienaar fungeerde.

Vooraan knielden de leden van de familie Cousebant en naast hen Trijntje van Santpoort en haar oude vader. De andere plaatsen waren ingenomen door een twintigtal bloedverwanten en vrienden, die devoot de heilige handelingen volgden en ingelukkig het ogenblik afwachtten, waarop ze uit de handen van den jongen priester den God van hemel en aarde zouden mogen ontvangen. Toen 't ‘Ecce Agnus Dei’ door de zaal weerklonk, stonden allen eerbiedig op, om het Hemels Brood te gaan nuttigen.

Alleen moeder Trijntje en grootvader bleven in aanbidding neerknielen, omdat zij dat geluk die ochtend reeds gesmaakt hadden.

Ze hadden in de vroege morgenschemering samen hun huisje verlaten en kort na het openen de stadspoort bereikt. Lang vóór de klok van de Sint Bavo het uur van zevenen meldde, waren ze langs een smal paadje het achterhuis van meneer Cousebant binnengekomen en hadden daar de eerste heilige Mis bijgewoond, die Cornelis in het vaderland opdroeg. Daar waren ze de hemel te rijk geweest en hadden met den priesterzoon voor

het heil van hun arm land gebeden, voor het welslagen van 't moeilijke werk, dat God hun lieveling had toevertrouwd en voor de zielerust van hun dierbare overledenen.

Toen de tweede heilige Mis geëindigd was, namen alle aanwezigen plaats om naar de woorden te luisteren, die de jonge priester tot hen ging richten. Eenvoudig en treffend bedankte hij, ook namens z'n vriend, den goeden God voor Zijn overvloedige zegen, hun beminde ouders voor hun liefde en zorgen en verzocht alle aanwezigen hen door hun gebeden te willen bijstaan. Vervolgens spoorde hij allen aan tot beoefening van de deugden, vooral van de deugd van zuiverheid, die ons sterk maakt en onoverwinnelijk zelfs in de zwaarste strijd.

Deze woorden maakten op allen 'n diepe indruk, maar vooral op twee vrouwtjes van middelbare leeftijd, die heel bescheiden in 'n hoekje zaten. Toen allen in groepjes en langs achterwegen 't huis in ‘Den Hoek’ reeds verlaten hadden, waren zij blijven nabidden en vroegen daarna verlof, den jongen priester te mogen spreken.

De oudste van de twee, Marietje Tonis, viel maar aanstonds met de deur in huis en vertelde, dat ze evenals haar vriendin Geertje Isbrants door de predikatie ‘danig’ getroffen was, dat ze beiden niets liever wensten dan in maagdelijke zuiverheid te blijven leven, dat ze zich van de wereld wilden afzonderen en zich nuttig maken door zoveel in haar vermogen was de priesters in deze moeilijke tijden bij te staan.

De eerwaarde Claes Cousebant was door dit bezoek buitengewoon verrast en beloofde haar verzoek ernstig te overwegen. Zeker zag hij er veel goeds in, want die zelfde dag nog sprak hij er met zijn vader over, die na rijp beraad z'n zoon aanraadde, van de hulp der brave vrouwtjes gebruik te maken.

‘Achter in de tuin hebben we 'n turfschuur, die weinig gebruikt wordt,’ begon meneer Cousebant, verheugd om zijn

gelukkige inval, ‘die kunnen we wat laten vertimmeren en tot 'n nederig huisje inrichten. Daar kunnen Marietje en Geertje samen wonen, afgezonderd van de wereld, zoals ze wensen. Bidden kunnen ze naar hartelust in de zaal. Komen er meer, die haar voorbeeld willen navolgen, dan kunnen we de schuur vergroten. We hebben plaats genoeg en, als 't nodig is, kan je ons hele huis krijgen voor de dienst van God. Voor 't in orde houden van 't altaar en de zaal zullen we haar in ruil kost en inwoning geven en.... 't voornaamste komt dan nog: zìj kunnen overal heengaan, waar jelui als priesters niet kunt komen, ze kunnen jelui helpen, zoals de vrome vrouwen in de eerste christentijden de priesters hebben bijgestaan.’

Heerzoon was opgetogen over vaders plannen en juichte ze met heel z'n hart toe.

't Duurde dan ook niet lang, of de twee ‘innige maagdekes’ konden haar ‘arm woninkske’ gaan betrekken en leefden er vooral de eerste tijd gelukkig en tevreden. Dagelijks gingen ze in de achterzaal een litanie lezen en bidden voor de bloei van de heilige Kerk, maar gelukkiger gevoelden ze zich, wanneer een van de twee vrienden daar het heilig Misoffer kwam opdragen en zij de heilige Dienst konden bijwonen. De middaguren gebruikten ze voor 't in orde houden van het altaar en de zaal of voor 't borduren van kerksieraden en priesterkleren.

Maar al heel spoedig zagen ze zich genoodzaakt de wereld in te gaan, die ze zo blij ontvlucht waren. Eerst behoefden ze niet verder te gaan dan de muren van haar eigen stad, om de oude getrouwe katholieken te berichten, dat er op een bepaald uur gelegenheid was, de heilige Mis in ‘Den Hoek’ bij te wonen.

Toen echter de beide jonge priesters langzamerhand 'n groot deel van Kennemerland van geestelijke hulp gingen voorzien, moesten de brave vrouwtjes ook naar buiten, om in dorpen

en gehuchten hun komst aan te kondigen en in 't geheim de godsdienstoefeningen voor te bereiden.

Gelukkig kregen ze nu steun van Trijn Oly, Lijsje van Doren en andere maagden, die zich voorgoed bij haar aansloten. Daarbij kwam nog, dat ze in de meeste dorpen 'n vertrouwd zieltje wisten te winnen, die haar zo noodig bijstond en waarschuwde voor dreigend gevaar.'t Sprak wel vanzelf, dat ze in Santpoort niet lang hadden te zoeken en de moeder van Cornelis uit zichzélf haar diensten kwam aanbieden.

Al die godvruchtige en ijverige vrouwen vormden als 't ware een grote en innige gemeenschap, wier taak 't was, de kwijnende godsdienst in 't leven te houden en de weg te bereiden voor de priesters, die door de overheid als misdadigers nagejaagd en bij ontdekking vaak streng gestraft werden. Ze leerden de kleinen de gebeden en de catechismus, zochten de geschikte gelegenheden op, waar de gelovigen veilig konden samenkomen en waren dus de onmisbare tussenpersonen voor den herder en z'n schaapjes.

't Duurde niet lang, of allen, die de Moederkerk trouw gebleven waren, kènden de geheimzinnige vrouwtjes, die meestal in 't duister haar komst door 'n zevenvoudig geklop - ‘klop, klop.... klop, klop.... klop, klop, klop!’ - aankondigden.

Hoe dikwijls gebeurde 't niet, dat 's avonds in een hofstee, een molenhuis of een deftige huizinge het gezin om de haard geschaard verrast werd door 't bekende getik op 'n luik of 'n deur!

‘Daar zal 't klopje zijn!’ riep de huisvader dan, ontgrendelde de deur en liet de stille boodschapster binnen, die met zachte stem kwam vertellen, dat deze of gene priester op 'n bepaald uur in 'n werkplaats, die ze nader aanduidde, of in 'n schuur, 'n achterhuis of soms in 'n schip de heilige Mis zou komen opdragen, waarna gelegenheid gegeven werd tot biechten, tot het

laten dopen van de kinderen en om geestelijke en andere hulp te verkrijgen.

Daarna informeerde ze gewoonlijk, wie de naaste buren waren, hoe die over de godsdienst dachten en gleed dan als 'n schaduw weer heen, om elders haar moeilijk werk voort te zetten, totdat ze eindelijk aan alle ‘goeie Roomsen’ de blijde boodschap gebracht had. Dan spoedde ze zich naar de plaats, waar het heilig Misoffer zou opgedragen worden, maakte daar alles voor de plechtigheid in orde, waarna ze vaak eerst te middernacht 't vermoeide lichaam enige uren rust kon gunnen.

Hoe geheimzinnig echter de klopjes haar schone taak ook volbrachten, toch duurde 't niet lang, of door verraad van een afvallige, dan wel door eigen onvoorzichtigheid, kwam de overheid op de hoogte van het verborgen werken van de beide priesters en hun ijverige helpsters.

Gelukkig traden niet overál baljuw of schout en schepenen hen met strengheid tegemoet. Sommigen hielden wel eens 'n oogje gesloten. Maar de meesten zagen in 't vervolgen van de ‘papen’ 'n Gode behaaglijk werk en stelden er 'n eer in hun bijeenkomsten te verstoren en hun priesters te beboeten en gevangen te nemen.

Tegenover de stille klopjes zonden zij hun geheime verklikkers in 't vuur, die overal luisterden en rondspiedden. Op die manier werd 't vaak 'n wedstrijd tussen de vervolgden en de vervolgers, wie van beide partijen 't slimst en 't vindingrijkst was.

Marietje Tonis had de naam van bizonder schrander, slim en pienter te zijn. Daarom werden de gevaarlijkste ondernemingen altijd aan háár handen toevertrouwd.

Op 'n keer ging ze zo weer eens zonder vrees op stap, toen ze van Cornelis' moeder vernomen had, dat verscheidene dienaren van heren uit de omtrek naar de komst van een priester uitzagen.

Dagen achtereen zwierf ze om het kasteel van Brederode, de Velserburcht en het Huis te Spijk en rustte niet, eer ze alle Roomsen bereikt en met hen afgesproken had, de eerstvolgende Vrijdagnacht te drie uur in de onderaardse gevangenis van het slot van Brederode aanwezig te zijn.

Op 't bepaalde uur was ze trouw op haar post en de eersten, die verschenen, waren moeder Trijntje en haar heerzoon. Ze traden behoedzaam rondkijkend het kerkerhol binnen, dat slechts door een enkel kaarsje verlicht werd, zagen Marietje staan en fluisterden haar 't wachtwoord ‘St. Willibrord’ toe. Daarna trok Cornelis, door z'n moeder bijgestaan, zijn misgewaad aan en wachtte, tot het twintigtal genodigden aanwezig was.

Met gedempte stem begon hij daarna het Confiteor te bidden en zette het heilig Misoffer voort, dat voor de bloei van het heilig geloof in 't verdrukte vaderland zou opgedragen worden. Met diepe godsvrucht en vol dankbaarheid voor 't grote voorrecht, dat ze mochten genieten, volgden allen de heilige handelingen. Toen ze allen de H. Communie uit de handen van den priester ontvangen en hun dankzegging verricht hadden, bleven ze nog geknield liggen luisteren naar 't bemoedigend woord, dat Cornelis tot hen richtte:

‘Lof en eer brengen we U in Uw heilig Sacrament! Uit de grond van ons hart bedanken we U, dat we evenals de eerste christenen in de catacomben in dit onderaards gewelf mochten samenkomen om de heilige Geheimen te vieren. Evenals zìj willen ook wìj aan U en de Moederkerk trouw blijven, evenals de martelaren, trouw tot in de dood. Geef ons moed en kracht, o, Heer! Zegen ons en onze gezinnen, onze afgedwaalde broeders en ons arm vaderland. Amen!’

Onhoorbaar verlieten allen de duistere spelonk, waar een hemelse glans hun zielen verlicht had en schreden over de

‘*'k Moet Trijntje spreken....*’

buitenhof en de neergelaten valbrug voort om daarna in de duisternis te verdwijnen.

't Laatst van allen vertrok de priester met z'n moeder en het trouwe klopje. Na 'n poos verbrak hij het zwijgen en fluisterde: ‘Dat was 'n gevaarlijke onderneming! Wist je niet, Marie, dat je ons in 't hol van de leeuw gevoerd hebt? Waarschijnlijk was heer Hendrik van Brederode zelf op 't kasteel en lag ie daar boven te rusten, terwijl de papen, die zo wreed door hem vervolgd worden, in z'n eigen huis vergaderden. Waar haal je de moed vandaan?’

In 't donker kon Cornelis de blos niet zien, die haar bleke wangen kleurde, maar de moedige woorden, die ze, hoewel zacht, toch vast van toon uitsprak, verstond hij wel en ze ontroerden hem.

‘Van boven!.... De Almachtige is onze hulp!’ had ze geantwoord. Dat greep hem aan en in zichzelf mompelde hij: ‘Dank, m'n God! Waar Ge ons zúlke helpsters zendt, dáár is ons oud geloof nog niet verloren!’

De volgende middag zat Cornelis voor 't enige raam van moeders huisje uit te kijken, toen hij eensklaps een man zag naderen, wiens verschijning hem met schrik vervulde.

Rolf van den meier was 't, die jarenlang den afschuwelijken en laaghartigen Dirk van Sonoy als huurling gevolgd en daarna

in dienst van den baljuw van Kennemerland getreden was. Hij had zich berucht gemaakt in menige strijd en in de hevigste vervolgingen een werkzaam aandeel genomen. Bekend om z'n papenhaat, had hij zonder moeite 't begerenswaardige postje kunnen verkrijgen, dat hem in korte tijd tot een van de meest gevreesde verklikkers van de justitie gemaakt had.

Wat was de reden, waarom hij op dit uur in Santpoort verscheen?

In de vroege morgen was 't reeds uitgelekt, waar de brutale Roomsen ‘hun afschuwelijke afgoderij weer hadden gepleegd’, en woedend over hun stoutheid had Hendrik van Brederode dit den baljuw bericht en hem dringend verzocht, de zaak met grote ijver aan te pakken en de overtreders van de wet streng te straffen.

Rolf genoot de treurige eer, met 't eerste onderzoek te beginnen en een duivelse vreugde vervulde hem, toen ie had weten uit te vissen, wie de priester was, die in 't kasteel de Mis had opgedragen.

Met die wetenschap toegerust stevende hij op 't bekende huisje af, waar de grootvader en de moeder woonden van Cornelis Arendsz, dien hij jarenlang uit 't oog had verloren, maar dien hij nog even sterk als vroeger als z'n gehaten tegenstander beschouwde.

Toen de klopper op de deur viel, had Cornelis zich snel naar 't keukentje verwijderd, waar ie haastig de beide vrouwen 'n zenuwachtig ‘onraad!’ had toegefluisterd, om daarna zijn toevlucht in het aangrenzende schuurtje te zoeken.

Marietje Tonis, die al vaker met de politie in aanraking was geweest, ging schijnbaar kalm naar voren, ontgrendelde de bovendeur en vroeg met haar vriendelijkste stem: ‘Wat blieft meneer?’

‘'k Moet Trijntje spreken en gauw ook!’ antwoordde Rolf

gehaast en probeerde onderwijl de benedendeur open te drukken.

‘Kan u misschien mìj de boodschap niet zeggen?’ klonk 't hem lijzig en tergend langzaam tegemoet.

‘Leuter niet, kwezel!’ snauwde hij en met één sprong was hij over de onderdeur. Daarna duwde hij haar ruw opzij en stond in 'n wip voor de ogen van de onthutste huisvrouw.

‘Waar is je zoon?’ vroeg hij onbeschoft aan de bevende moeder.

‘Wie bent u en wat wilt u van m'n zoon?’ klonk angstig haar trillende stem.

‘Dienaar van den baljuw; ik kom uw zoon arresteren. Zeg op, waar ie is!’ luidde 't kort en hard.

Tegelijk begon hij alle kisten en kasten te inspecteren; daarna vloog hij 'n ladder op naar 't zoldertje, waar z'n scherpe ogen in alle hoeken rondspiedden, en haastte zich weer naar beneden.

Onderwijl had de jonge priester snel 'n oud werkpak van z'n grootvader aangeschoten, 'n kaproen opgezet en die half over de ogen getrokken, 'n dikke halsdoek omgeslagen, 'n hark, 'n spa en 'n bos bindbiezen gegrepen en in gebogen houding het loodsje verlaten.

‘Is dat je vader?’ vroeg de speurder, die op dat ogenblik den vluchteling voorbij het raam zag schuiven.

‘Vader was zoëven nog op 't plaatsje!’ antwoordde Trijntje ontwijkend, ‘ja, 't zal de oude man wel zijn!’

‘En wie is die vrouw toch?’ ging hij voort, terwijl hij naar het klopje wees, dat achter 't huis wat rondscharrelde.

‘M'n zuster!’ beet ze hem af, terwijl 'n ondeugend lichtje in 'r ogen verscheen.

‘Wat doet ze daar?’ snauwde Rolf, maar hij wachtte 't antwoord niet af en rende naar buiten, waar hij overal rondzocht, 'n stapel hooi omverhaalde, 't deksel van de regenbak lichtte en zich heel diep vooroverboog, alsof hij daar den gezochte dacht te vinden.

Op dat ogenblik fluisterde 'n listig duiveltje moeder Trijntje in 't oor: ‘Eén duw.... en hij komt er nooit meer uit!’

Maar ze deed niets anders dan even haar hoofd schudden, haar spottende mond dichtknijpen en hem volgen, toen hij naar 't schuurtje ging.

‘Haaa!’ weerklonk z'n juichkreet, toen hij daar Cornelis' hoed en eronder een brevier zag liggen.

‘Hier is hij geweest, nietwaar?’ richtte hij zich tot het klopje, dat naast Trijntje stond.

‘Gewéést? Ja, heer!’ antwoordde ze blij.

‘Maar al lang buiten schot!’ liet Trijntje, geprikkeld door het vernederend onderzoek, zich ontvallen.

‘Dat zullen we zien, gemene bedriegsters!’ riep Rolf knarsetandend van woede; hij keerde zich naar de deur en liet 'n schel gefluit horen om z'n helpers te waarschuwen.

In 'n wip verschenen die, ze ontvingen hun orders en verdwenen even spoedig, om den vluchteling na te zetten.

Daarop onderzocht Rolf grommend en vloekend 't hele huisje nog eenmaal, tot hij eindelijk bleek van woede vertrok met de onheilspellende woorden: ‘'k Zal niet rusten, eer 'k 'm in handen heb. Daar kan je van op aan, misselijk papengebroed!’

En dat hij z'n woord hield bleek reeds de volgende week te Assendelft.

Daar had Lijsje van Doren, die de plaats van Marietje Tonis innam, verlof gekregen, 'n grote turfschuur voor het houden van godsdienstoefeningen te gebruiken. Voor meer dan honderd mensen was daar ruimschoots plaats. Ze kon dus in wijde kring de aanhangers van het oude geloof bijeenroepen en bezocht niet alleen Assendelft en Westzaan, maar liet zich ook over het Wijkermeer zetten, om de Roomsen van Velsen en Beverwijk uit te nodigen.

Lijsje was 'n door-en-door brave ziel, maar 't buskruit had ze niet uitgevonden en nu ze 't zo druk had, liep ze groot gevaar, domme dingen te doen. Dat gebeurde ook werkelijk, toen ze in Beverwijk na het afleggen van een bezoek bij den Roomsen wagenmaker in plaats van drie huizen lìnks, drie rèchts afsloeg en daar als naar gewoonte haar ‘klop-klop, klop-klop, klop-klop-klop!’ liet horen.

De tuinman, bij wien ze daar aanlandde, was niet Rooms, maar stond in heel 't dorp als 'n grappenmaker aangeschreven. 't Zou wel eris 'n aardige vertoning kunnen worden, meende hij, als hij 't klopje naar den dienaar van den baljuw stuurde, die aan de overzijde van de Breestraat woonde.

‘Kom binnen, moeder!’ nodigde die 't onnozele wijfje met gemaakte beleefdheid uit en van a tot z wist hij uit te vissen, wat hij van de bijeenkomst te Assendelft wilde te weten komen.

‘'k Zal vast niet ontbreken!’ fluisterde hij haar bij het afscheid aan de deur toe. ‘'t Wachtwoord is ‘Sint Aagt’, nietwaar? Roep zovéél broeders en zusters samen, als ge kunt, hoor! Tot wederziens!’

Op het afgesproken uur verschenen ze allen te voet of per vaartuig, de trouwe belijders van het oude geloof, want noch 't gemis aan nachtrust, noch de vrees voor de gerechtsdienaars kon hen beletten van de zeldzame gelegenheid gebruik te maken, om de H. Mis bij te wonen.

Met onderling goedvinden hadden de beide priestervrienden hun plaatsen verwisseld en was Cornelis naar Alkmaar gereisd, om daar zijn heilige bediening uit te oefenen. 't Was, meenden ze, geen lafheid, maar een daad van wijze voorzichtigheid, als hij vooral in de eerste tijd z'n vijand zo ver mogelijk uit de buurt bleef.

De eerwaarde heer Cousebant had zich reeds een dag te

voren naar Velsen begeven en de avond bij vertrouwde geloofsgenoten doorgebracht. Eerst in de nanacht verliet hij het gastvrije huis en stak met 'n vlugge boot het Wijkermeer over, waarna hij een landweg insloeg, die naar Assendelft leidde.

Lijsje van Doren ontving hem aan de schuurdeur en hij dacht niet anders, dan de eerste te zijn.

Maar te middernacht was een zestal gewapende mannen, aangevoerd door Rolf, hem reeds voorgegaan en had zich niet ver van de turfschuur achter een brede haag in hinderlaag gelegd. De koude wind, die over de vlakke velden streek, deed hen voortdurend huiveren en 't vochtige gras maakte het wachten tot 'n zware beproeving. Maar het verradersloon, dat hun beloofd was, verzoette 't onaangename werk.

'Da's de paap, de visserszoon!' mompelde Rolf in zichzelf, toen hij in den naderenden man Cornelis meende te herkennen, 'deze keer zal hij me niet ontsnappen!'

Nog 'n kwartier wachten gaf Rolf de zekerheid, dat alle papen in de schuur bijeen waren en de overval stellig zou slagen.

'Sta op, mannen!' klonk z'n gefluisterd bevel. Koud en stijf van het liggen kwamen ze langzaam overeind. Eén waagde 't nog te mopperen, dat hij 't 'n afschuwelijk baantje vond....

'Zwijg!' siste de aanvoerder en hij haalde 'n kruik voor de dag, waaruit ie ieder 'n borrel schonk.

'Dat is goed tegen de jicht en geeft moed,' lachte hij, 'als jelui soms voor dat stelletje vromen bang mocht zijn! En nu, Wouter en Sijmen, naar de achterkant van de schuur en kijk goed uit, dat ze daar niet door een of andere geheime deur ontsnappen! Rutger rechts en Jelles links van de mooie kerk! Denk er om: de paap is de voornaamste vogel en zorg, dat hij niet wegkomt! Knillis en Jaap gaan met mij naar de voordeur! Daar gaat ie! Vooruit!'

De eerste, die iets van het verraad bemerkte, was Lijsje, die

niet weinig schrok,

‘*In naam van de wet neem 'k u gevangen!*’

toen ze zó laat nog iemand uit 't donkerzag opduiken. ‘Sint Aagt!’ had ze horen brommen en dat had haar nog even gerustgesteld, maar wat daarna met haar gebeurde, kon ze zich later met de beste wil van de wereld niet meer herinneren. Knillis had z'n grove knuisten om haar hals geslagen en Jaap, bevreesd, dat ze misschien ging gillen, bond haar vlug 'n doek voor de mond. Toen was ze in elkaar gezakt en alles werd duister voor haar ogen.

Daar binnen had de priester juist het Credo geëindigd en zich omgekeerd voor het ‘Dominus vobiscum’.

Op dat ogenblik trad Rolf de schuur binnen en richtte zich met grote stappen naar het noodaltaar. Daar legde hij z'n hand op de schouder van den celebrant en riep met luide stem: ‘In naam van de wet neem 'k u gevangen!’

Menige stoere Kennemer was van z'n plaats gevlogen en zocht naar een wapen, om de verstoorders van hun godsvrucht

desnoods met geweld naar buiten te drijven. Maar de opgeheven hand en 't ernstig gelaat van den priester brachten hen spoedig tot bedaren. Rustig vroeg deze den aanvoerder, het bevelschrift tot zijn aanhouding te mogen zien.

Rolf, die al aanstonds begrepen had, dat hij den verkeerde voor had, trok enigszins beteuterd de lastbrief uit z'n borstzak en overhandigde hem.

'Dit schrijven betreft 'n zekeren Cornelis Arendsz en heeft dus hier geen waarde,' klonk 't een weinig uit de hoogte. 'Mijn naam is Claes Cousebant en ik ben de zoon van den Haarlemsen ex-magistraat Wigger Cousebant, wiens naam ge zeker in uw betrekking van gerechtsdienaar wel eens hebt horen noemen!'

Rolf antwoordde daarop verlegen, dat hij dien deftigen heer zeker kende, dat er ongetwijfeld 'n misverstand had plaats gehad en hij bood voor z'n optreden z'n verontschuldiging aan. Daarop gaf hij zijn mannen bevel, rechtsomkeert te maken, maar bij de deur gekomen ontdekte hij tot zijn niet geringe schrik, dat hij niet op de komst van den eigenaar der schuur gerekend had.

Bart van Klaver, die zijn wachthond aan een ketting meevoerde, versperde hem daar de weg. 't Reuzendier had hij niet ten onrechte de naam van 'Bruin' gegeven, want zowel de diepbruine kleur van z'n haren als de grootte van z'n geweldige verschijning deden aanstonds aan een beer denken. Zijn baas zelf scheen een nakomeling van den bekenden Sparewouwer reus, die met hoofd en schouders boven de omstanders uitstak.

'Wie gaf jou 't recht op mìjn grond te komen en in mìjn schuur binnen te dringen?' riep hij met 'n stem als 'n klok.

Even stond Rolf onthutst bij het horen van dat geluid, maar tegenover z'n mannen, die in een kring om hem heen stonden, was hij wel gedwongen een moediger houding aan te nemen en daarom zette hij z'n borst vooruit, terwijl ie schreeuwde: 'Geheime samenscholingen, verzet tegen de dienaren van 't gerecht!

Bart van Klaver, we zullen gaan, maar 'k zweer je: dat muisje zal 'n staartje hebben!'

De reus schudde van het lachen om die grootspraak, trok z'n hond naar voren en antwoordde toen spottend: 'Dat geloof ik óók. Maak dus maar gauw, dat je wegkomt. Anders konden hier nog rare dingen met jelui gebeuren.'

Onderwijl was de dag aangebroken en de schuur geheel leeggestroomd. Rolf en z'n mannen voelden zich niet op hun gemak. Als al die omstanders kwaad wilden, kon 't wel eens slecht met hen aflopen. Toch bleven ze nog wat treuzelen en dat maakte Bart giftig. 'Geen praatjes meer!' klonk 't dreigend, 'en nou opschieten, hoor! Of 'k laat Bruin los en als 'k dat muisje loslaat, dan zal je 'n lelijk staartje zien. Vooruit!'

Als de wind vertrokken de helden en eenmaal buiten schot lieten ze hun aanvoerder, omdat het judasloon hun neus voorbijging, nog menige bittere pil slikken.

Begeleid door 'n tweetal arbeiders begaf de priester zich daarna langs smalle, onbekende paden in zuidelijke richting naar de oever van het IJ, waar hij zich naar Spaarndam liet overzetten. In 'n groot uur bereikte hij nu het ouderlijk huis, waar z'n vader spoedig de mislukking van zijn tocht vernam.

De waardige man ergerde zich niet weinig over het optreden van Rolf en dacht met weemoed aan de tijd terug, toen hij nog de macht bezat, de al te ijverige dienaren van 't gerecht streng te straffen.

Daar trad Cornelis binnen en aanstonds veranderde de gedrukte stemming van den gastheer. Met opgeruimd gelaat vertelde deze, hoe het plan van Rolf mislukt en hij, Cornelis, gelukkig de dans ontsprongen was.

't Spreekt wel vanzelf, dat de beide vrienden de volgende morgen onder het heilig Misoffer den goeden God bedankten voor hun redding uit het gevaar en dat de klopjes zich verheugden.

toen ze vernamen, dat ze haar beide leiders weer veilig bij zich hadden.

Maar die vreugde was van korte duur, want enige dagen later verscheen een huifkar voor het huis in ‘Den Hoek’, waaruit iemand stapte, die de vrome vrouwtjes van een van haar leiders kwam beroven.

't Was Claes Almensz, 'n deftige burger uit Alkmaar, die daar 't aanzienlijkste huis in de St.-Jacobsstraat bewoonde. Het oude geloof was hij trouw gebleven en hij was evenals meneer Cousebant een vurig ijveraar voor Gods heilige zaak.

Eenvoudig gekleed had hij om geen argwaan te wekken zich met 'n simpele huifkar naar het huis van zijn vriend begeven, waar ie zeker wist de hulp te vinden, die zijn geloofsgenoten in Alkmaar behoefden.

Cornelis, die de stad door en door kende en de bevolking bizonder genegen was, stelde zich aanstonds beschikbaar en nam nog vóór 't middaguur afscheid van den heer Cousebant en zijn beminnenswaardige familie.

't Was 'n lange en vermoeiende weg, die de Spaarnestad met Alkmaar verbond, zodat ze pas tegen het sluitingsuur de Heiloërpoort bereikten.

‘Wie daar?’ klonk de roep van den poortwachter.

‘Goed volk!’ antwoordde de voerman even kort en hij duwde hem tegelijk 'n ruime drinkpenning in de hand.

‘In orde!’ mompelde de waker, verrast door de grote fooi, en dadelijk volgde daarop: ‘Hort, perd!’

Achter in de huifkar fluisterde Claes Almensz, terwijl ze door het Ritsevoort reden: ‘Goed volk? Ze moesten 't ereis weten! En toch is 't de zuivere waarheid!’

Na 'n minuut of tien hield het voertuig in de Sint-Jacobsstraat stil en in 'n wip hadden de twee reizigers de deur bereikt, die bij hun verschijning vanzelf scheen open te gaan. Door 'n

lange, duistere gang kwamen ze in de huiskamer, waar de familie Almensz vol spanning de komst van den eerwaarden gast afwachtte.

Pas had Cornelis de breedgerande hoed afgezet en de wijde kapmantel afgeworpen, of daar vroeg de vrome huismoeder om zijn zegen over haar talrijk huisgezin. Vol vreugde voldeed hij aan dit verzoek en bad onderwijl: ‘Moge de Allerheiligste Drievuldigheid dit huis zegenen, uw lichamen beschermen en uw zielen tot 't eeuwig leven leiden.’

‘Amen!’ klonk het daarop uit aller mond en vervolgens plaatsten zich de volwassenen op de hooggerugde stoelen om de familiedis, terwijl de kinderen op de achtergrond bleven staan.

Al spoedig vertelde de jonge priester over 't mooie werk van de ijverige klopjes en over de avonturen, die hij en zijn eerwaarde vriend beleefd hadden.

Twee jongens, Piet en Pauw, tweelingen van 'n jaar of twaalf, waren langzamerhand naderbij geschoven en keken den priester de woorden bijna uit de mond.

Deze had schik in het tweetal. Jongens van die leeftijd mocht hij bizonder graag en al gauw stonden ze aan z'n knieën en hield hij z'n armen om hen heen geslagen. Diep zag hij hen even in de ogen en sprak toen glimlachend: ‘Altijd flinke Roomse jongens blijven, hoor! Even vurig en trouw als je heilige patronen, nietwaar?’

‘Ja, eerwaarde!’ fluisterden ze glansogend terug. ‘En ook als onze vader!’

‘Mooi, mooi!’ knikte Cornelis goedkeurend en hij klopte hen vertrouwelijk op de schouder.

Toen richtte moeder Almensz 't woord tot hem en vroeg: ‘Maar, eerwaarde, heeft u 'r al over gedacht, hoe we hier onze geloofsgenoten bijeen zullen roepen? Klopjes hebben we niet, zoals u weet!’

‘Wel, moeder!’ antwoordde Brechtje, 'n meisje van bij de twintig. ‘Da's al klaar. I k zal haar werk voor mijn rekening nemen!’

‘Dat gaat niet, kind! Die taak is voor 'n jong meisje te zwaar en.... ongeschikt. Dunkt u óók niet, eerwaarde?’

‘Moeder heeft gelijk,’ richtte de priester zich tot joffer Brechtje, ‘misschien weet vader wel 'n paar ferme kerels daarvoor te vinden?’

‘Dan hoeft u niet ver te zoeken,’ lachte Piet z'n vader toe.

‘Hoezo?’ vroeg die verwonderd. ‘Wie zouden dat werk dan moeten doen?’

‘W i j, vader!’ klonk 't als uit één mond. ‘Toe, mogen we?’ drongen ze aan, terwijl ze hun vader en den priester verlangend aanzagen.

‘Zijn jelui wel voorzichtig genoeg?’ vroeg de eerste.

‘Stellig, vader!’ luidde 't kordate. antwoord.

‘En dapper genoeg?’ schertste de priester.

‘We hebben pas van den heiligen Tarcisius gelezen,’ zei Piet ferm.

‘De Alkmaarse jongens,’ vulde Pauw vol geestdrift aan, ‘zijn óók niet van vandaag of gisteren!’

'n Paar wenken met de ogen en enige hoofdknikken werden nog gewisseld en toen zei de priester: ‘Doe je best! Vader en ik vertrouwen er op, dat jelui je werk goed zult doen. Zorg, dat we later altijd kunnen zeggen: Onze helpers, dat waren.... 'n paar fèrme kerels!’

En? Ze beschaamden het vertrouwen niet, dat in hen gesteld werd. Dat bleek een week later, nadat ze urenlang de Alkmaarse straten en de buitenwegen hadden afgedraafd. Toen kregen de bewoners van het Verdronkenoord en het Fnidsen opeens heel wat visite. En 't vreemde was, dat de bezoekers zich aanstonds door de achterdeuren naar de tuinen begaven, die

door de huizenrijen van de openbare weg waren afgesloten.

Daar aangekomen richtten zich allen naar één doel. Dat was de grote tuin van Claes Almensz, die de grootste kamer van z'n huis tot kerk had ingericht.

Hier droeg de priester hetzelfde offer op, dat Jezus in eigen persoon op het kruis den Eeuwigen Vader aanbood, en alle aanwezigen waren diep onder de indruk van het heilig gebeuren.

Sedert geruime tijd hadden ze geen H. Mis kunnen bijwonen en zich ook niet in de H. Communie met hun lieven Jezus mogen verenigen. 'n Grote vreugde daalde nu in aller harten neer en ze konden niet nalaten daaraan uiting te geven.

'n Paar zwakke vrouwenstemmen begonnen zacht het Tantum ergo te neuriën, daarna volgden schuchter enkele mannen en eindelijk zongen allen, ofschoon met gedempte stemmen, de lof van het Heilig Sacrament.

Ze wisten, dat luider zingen hen stellig verraden zou. Maar al had er geen gevaar gedreigd, dan hadden de meesten toch hun stemmen niet kunnen uitzetten. Zó had de aandoening hen allen overmeesterd.

Op dezelfde wijze als ze bijeengekomen waren gingen ze ook weer uit elkaar. Wel was 't 'n weinig drukker dan gewoonlijk in de buurt van de St.-Jacobsstraat, maar niemand in de Geuzenstad had er enig vermoeden van, dat binnen haar muren ‘dergelijke paapse stoutigheden’ bedreven werden.

In de volgende dagen slopen er nog heel wat bezoekers door de achterdeur het huis van Claes Almensz binnen, waar ze wisten, de genademiddelen van de heilige Kerk te zullen vinden.

Nu eens waren 't jonge moeders, die er haar kindertjes lieten dopen. Dan weer verschenen daar jonge mannen met hun bruiden, die door het sacrament van het huwelijk voor altijd verenigd werden. Maar de meesten kwamen om hun zonden te belijden en zo rust voor hun zielen te vinden.

De volgende Zondag was 't huis bijna te klein voor allen, die de heilige Mis wilden horen. Evenals de eerste keer verliep ook nu de plechtigheid zonder enige stoornis. Maar na 't ‘Ite, missa est’ werden allen dringend gewaarschuwd, toch vooral voorzichtig te zijn en niet te spoedig aan nieuwsgierige buren vertrouwen te schenken.

Eén van de kerkgangers had hier en daar woorden opgevangen, die weinig goeds voor de Roomsen beloofden. Dáárom had hij allen gewaarschuwd en vooral Claes Almensz en den priester op 't hart gedrukt, voortdurend op hun hoede te zijn.

Met 'n bezorgd gezicht begon de gastheer: ‘Ja, ja, we wonen in de stad van Sonoy, eerwaarde! Geloof me: als die er de lucht

...slopen er nog heel wat bezoekers door de achterdeur....

van krijgt, dat hier 'n priester woont, dan bent u nog niet gelukkig, en,’ vervolgde hij met een zucht, ‘we hebben hier in Alkmaar al martelaren genóég te betreuren.’

‘Kom, kom!’ antwoordde Cornelis glimlachend, ‘niet zo zwaarmoedig! Onze Lieve Heer is er óók nog!’

‘Ja, eerwaarde, dat is waar. Maar toch is 't niet verkeerd, tijdig maatregelen te nemen, om in geval van nood te kunnen ontsnappen. In onze kerkekamer heb 'k vlak naast 't altaar 'n geheime deur laten maken, waardoor ge 'n ruimte bereikt, waarin zich 'n paal bevindt. Daarlangs kunt ge naar 'n kast klimmen, die tussen twee muren ligt en waarvan buiten niets te bespeuren is. In de uiterste nood kunt u zelfs door 'n luik in de zoldering nog op 't dak vluchten. Wilt u me volgen, om samen de geheime uitgang te inspecteren?’

Daarop begaven ze zich samen naar het altaar en daar gekomen vervolgde Almensz: ‘Ziet u die grote kwast in de wand? Daar aan uw rechterhand? Da's geen echte. Drukt u er nu 's op. Driemaal! Nu kunt ge 'n deel van de wand naar binnen duwen. Zo! 't Gaat heel eenvoudig, nietwaar? God geve, dat ge er nimmer gebruik van hoeft te maken. Maar mocht dat ongeluk ons treffen, vergeet dan niet, eerwaarde, de deur achter u dicht te doen!’

Daarna staken ze beiden 'n kaars op en doorzochten de geheime schuilplaats nauwkeurig. Vuil en bestoven daalden ze toen weer af, waarna Cornelis zich tot z'n gastheer richtte en vol bewondering zei: ‘Prachtig bedacht, hoor!’

Maar na 'n poos, toen ze zich wat opgeknapt hadden, kon hij niet nalaten te schertsen: ‘Je zit daar wel goed opgeborgen, maar.... hoe kom je er vandaan?’

Met 'n glimlach antwoordde Almensz: ‘Mochten ze hier in huis komen, dan zullen ze toch zeker geen uren blijven. En als ze eenmaal weg zijn, dan weten we middelen genoeg, om u veilig weer buiten de stad te brengen!’

‘En als ze dan 'n man op wacht voor 't huis zetten?’ bracht Cornelis in 't midden.

‘Ja, dan zou 't toch nog lang kunnen duren. Dat is waar! Daarom zal 'k voor alle zekerheid wat eten en drinken, dat

niet gauw bederven kan, in onze schuilplaats laten brengen!'

Nog 'n drietal weken ging ongestoord voorbij, toen de jonge priester uit Haarlem bericht ontving, dat hij zich naar Hoorn begeven moest, waar verlangend naar zijn komst werd uitgezien.

Dat was 'n tegenslag voor de vrome Alkmaarders, die trouw hun Zondagsplicht hadden kunnen waarnemen en zo gerust naar de huiskerk togen, alsof er geen wolkje aan de lucht was. Toch waren ze tevreden en dankbaar, dat ze een hele maand den priester in hun midden hadden mogen hebben.

Nu kregen Piet en Pauw 't overdruk, want in een paar dagen moesten ze overal de boodschap rondbrengen, dat op de volgende Zondag voor het laatst de H. Mis zou worden opgedragen, waarna de priester van allen afscheid zou nemen. Niemand hadden ze overgeslagen, meenden ze stellig. Maar toen vader 's Zaterdags na de noen hun vroeg: 'Hebben jelui wel aan de Oudorpers gedacht?' stonden ze 'n ogenblik met beschaamde kaken en moesten ze tot hun spijt bekennen, dat ze die helaas vergeten hadden.

'Maar 't is nog vroeg genoeg, nietwaar, vader?' begon Piet, weer moed vattend, 'om onze fout te herstellen? Ga je mee. Pauw! Vlug, dan zijn we voor 't poortsluiten weer thuis!'

Vader zette 'n zuinig gezicht, maar hij wilde ze niet terughouden en zei dus gehaast: 'Maar dan ook opschieten, hoor.'

Ze repten zich zoveel ze konden, maar er woonden heel wat Roomsen in Oudorp en ongelukkig genoeg nog al wijd uit elkaar. Dat vroeg meer tijd dan ze gedacht hadden.

Toen dan ook de Sint Laurens 't sluitingsuur meldde, waren ze nog wel 'n kwartier van de stad verwijderd. Buiten adem kwamen ze bij de poort, maar die was gesloten en geld om door het zijdeurtje binnen te komen hadden ze niet. Gelukkig waren

'Waar hebben jullie zo lang gezeten?'

de wachters niet van de lastigsten. Ze hadden met de knapen te doen en namen ze mee naar de torenkamer.

'Hoe heten jullie, hardlopers van luien Kees?' vroeg de hoofdman met 'n gemaaktbarse stem.

'Ik ben Piet van Claes Almensz en hij is m'n broer Pauw, kapitein!' klonk het vrijmoedig.

'Mooi!' antwoordde de hoofdman, 'ga jij dan, Piet, naar je huis - in de St.-Jacobsstraat, nietwaar? - en haal 't poortgeld voor jullie beiden. Pauw blijft dan zo lang hier wachten.'

Piet schoot als 'n pijl uit de boog het poorthuis uit en rende naar huis en weer terug, maar 't duurde nog wel een half uur, eer hij den hoofdman het geld kon voortellen.

In die tijd zat Pauw in de halfduistere torenkamer zich dodelijk te vervelen. Daar kwam de hoofdman naar hem toe en toen voelde de jongen de moed in z'n schoenen zinken.

't Was me dan ook 'n echte boeman, die reuzenkerel met z'n rood gelaat, z'n vervaarlijke snor en z'n brommerige basstem!

'Waar hebben jullie zo lang gezeten?' vroeg hij, terwijl

z'n lelijke neus akelig dicht het gezicht van Pauw naderde. ‘Om drie uur zag 'k jullie de poort uitgaan en nou is 't al half zeven!’

‘We zijn naar Oudorp geweest,’ antwoordde de jongen bevend.

‘Zoooo!’ riep de bietebauw met 'n uithaal. ‘En wat hadden jullie daar zo lang te doen?’

Pauw bibberde van angst, dat de geweldige man misschien nog meer zou vragen en gaf daarom niet aanstonds antwoord.

‘Komt er haast wat?’ snauwde de hoofdman driftig.

‘Boodschappen, kapitein, wel meer dan honderd!’ fluisterde hij eindelijk. Toen 't er uit was, begreep hij aanstonds, dat hij 'n domheid had begaan. 't Huilen stond hem nader dan 't lachen.

Gelukkig kwam Piet op dat ogenblik binnenstappen. Verrast keek hij op, toen hij daar z'n broer als 'n uil in doodsnood zag zitten. Daar viel de hoofdman 'm met de vraag op 't lijf: ‘Honderd boodschappen hebben jullie in Oudorp gedaan, hè?’ Zonder antwoord af te wachten, vroeg hij streng: ‘Wat wáren dat voor boodschappen, zeg?’

Daarop werd Piet zo wit als 'n doek, maar hij had toch genoeg tegenwoordigheid van geest om te antwoorden: ‘Dat mag 'k niet zeggen, kapitein!’

Nu nam de zaak 'n ernstige wending. De hoofdman, die tot dàn toe meer comedie gespeeld dan 't ernstig gemeend had, begon lont te ruiken en sprak streng: ‘Dan zit er zeker wat achter en jij mag me niet zeggen wàt! Toch moet 'k 't weten!’

‘Vraagt u 't dan maar aan vader!’ kwam 't koppig tussen Piet's saamgeknepen lippen uit.

‘Laat dat maar aan mij over!’ grijnsde de hoofdman, waarna hij de deur opende en de knapen toevoegde: ‘Vort! 't Is al laat en kinderenbedtijd!’

Vader Almensz verwachtte die avond stellig nog bezoek van de wacht, maar er verscheen niemand.

De hoofdman zond een van z'n mannen een àndere kant uit en wel naar Oudorp, waar de spion zo lang rondging, tot hij eindelijk uitgevist had, dat de volgende morgen om tien uur de Roomsen in het huis van Claesz Almensz bijeen zouden komen.

Nog diezelfde avond begaf de hoofdman zich ijlings naar het huis van den schout, die in de Langestraat woonde en berucht was om zijn haat tegen de Roomsen. Deze prees den ijverigen hoofdman en gelastte hem, de andere morgen tegen tien uur met een welgewapende wacht van 'n man of tien voor zijn woning te verschijnen. Dan zou hij het commando overnemen en in eigen persoon den priester gevangen nemen.

Op 't bepaalde uur waren alle katholieken van Alkmaar en omstreken in het huis van meneer Almensz aanwezig. Ze volgden met eerbied de heilige handelingen op het altaar, maar ze konden 't niet helpen, dat hun aandacht niet onverdeeld bij 't heilig Offer bleef.

Vóór de heilige Mis had de priester hun meegedeeld, dat er gevaar bestond door den schout en zijn mannen overvallen te worden en dat er wachters waren uitgezet, die in geval van onraad een teken zouden geven.

‘Verwijdert u allen snel en stil door de achterdeur, wanneer 'k u een wenk geef, en maakt u niet bezorgd over mij,’ eindigde hij z'n toespraak.

Maar een oude boer uit de buurt van de Schermer was slechts half tevreden en verzocht den priester om z'n toestemming, dat de aanwezige mannen zich met kracht tegen de vervolgers van hun dierbaar geloof zouden verzetten.

Meewarig had Cornelis daarop het hoofd geschud en geantwoord, nooit te hebben gehoord, dat de christenen in de catacomben zich tegen de Romeinse soldaten verzet hadden.

‘Blijft kalm, bidt en waakt,’ spoorde hij hen aan en eindigde geruststellend: ‘Misschien gebeurt er niets bizonders, maar nadert het gevaar, gaat dan allen zonder verzet spoedig heen.’

Toen had hij zich voor de dienst gekleed en was de heilige Mis begonnen.

'n Zucht van verlichting steeg uit vele harten op, toen de plechtigheden zonder hinder geëindigd waren en menigeen dacht, dat ze zich misschien onnodig bezorgd hadden gemaakt. De overspannen zenuwen kwamen tot kalmte, toen Cornelis nog een kort woord tot afscheid ging spreken.

‘Beminde gelovigen,’ begon hij, ‘ik bewonder u om uw geloofsmoed, die u de dreigende gevaren deed trotseren, om trouw uw godsdienstplichten te vervullen. Gaarne was 'k in uw midden en ik hoop u spoedig weer te zien. M'n plicht roept me nu elders, maar....’

Op dàt ogenblik kwam meneer Almensz doodsbleek binnenstormen. Met moeite bracht hij 't uit: ‘Bergt u! De schout is in aantocht!’

In enkele ogenblikken hadden de gelovigen 't huis verlaten en was de priester achter de geheime deur verdwenen.

Vader, moeder, Brechtje en haar beide broers gaven de kerkekamer in 'n ommezien 't aanzicht van een gewoon huisvertrek en wachtten daarna in spanning de komende dingen af.

't Duurde niet lang, of daar hoorden ze de klopper met grote kracht op de voordeur vallen.

‘God helpe ons!’ bad vader, terwijl hij z'n kalmte terug won. ‘Alleen moeder en ik zullen spreken, als we ondervraagd worden!’

Daarna riep hij de dienstmaagd en gelastte haar de deur te openen, om vervolgens ogenschijnlijk bedaard in z'n hoge zetel plaats te nemen.

'n Luid geroep en gestommel in de gang vertelde de wachtenden, dat de gewapende macht reeds binnengekomen was.

Met 'n smak werd de kamerdeur opengeworpen en daar verscheen de schout op de drempel.

Met 'n kleur van verontwaardiging op z'n mannelijk fier gelaat verhief meneer Almensz zich uit z'n zetel en eer de dienaar van de wet een woord kon uitbrengen, klonk z'n krachtige stem: ‘Meneer de schout, sinds wanneer is 't geoorloofd, rustige burgers op de dag des Heren te overvallen? Schaam u, als vertegenwoordiger van de justitie op zo onhebbelijke wijze hier binnen te dringen! Wat geeft u 't recht, de huisvrede te breken? En dat nog wel in de woning van 'n vrijen poorter van onze goede stad?!’

'n Ogenblik bleef de schout verbluft staan, maar al spoedig stak hij de hand omhoog, alsof hij daarmee de woordenstroom dacht te kunnen stuiten. Tegenover zijn soldaten maakte hij echter 'n treurig figuur. Rood van ingehouden woede kon hij eindelijk aan het woord komen en toen schreeuwde hij toornig: ‘Wat vrijheid? Voor de papen i s in Holland geen vrijheid! En zeg me nu maar gauw, waar de priester is, die hier om tien uur de Misse gelezen heeft! Of anders....’

‘U heeft hier niets te bevelen en i k wens niet te antwoorden!’ klonk 't kort en bondig.

‘Dan zal 'k me genoodzaakt zien, uw hele huis te doorzoeken,’ nijdigde de schout, ‘mannen, doet je plicht!’

Dàt ging meneer Almensz te ver. Verontwaardigd trad hij naar voren en riep: ‘Ik protesteer en 'k zal me bij den heer baljuw over deze geweldpleging beklagen!’

De soldaten duwden daarop de bewoners hardhandig en ruw de kamer uit, openden alle kisten en kasten, onderzochten de vloer, of daar geen kelderopening te ontdekken viel en sloegen met kracht op de houten wanden.

Daar naderde de hoofdman, die hen brommend aanspoorde: ‘Je hebt je wapens toch zeker niet voor niemendal gekregen! Steek je hellebaarden door de wanden!’ En z'n degen trekkend, boorde hij die door het beschot, terwijl hij gromde: ‘Zó! Als hij hier of daar verscholen zit, dan is zijn laatste uur geslagen!’

Vervolgens doorzochten ze 't hele huis van de grond tot de nok, maar vonden niets.

Cornelis hoorde ze zelfs langs de muur gaan, waarachter hij veilig verscholen was, maar z'n hart klopte geweldig en alle heiligen uit de hemel smeekte hij om redding uit de nood.

‘De vogel is gevlogen!’ siste de schout z'n teleurstelling uit en daarna gaf hij z'n mannen last om in te rukken.

Toen hij meneer Almensz voorbijging, die bij de huisdeur op z'n vertrek wachtte, hief hij dreigend de vuist omhoog en voegde hem toe: ‘Van nu af staat uw huis onder strenge bewaking. Reken daar op!’

Met 'n lichte buiging beantwoordde de heer des huizes deze mededeling, sloot de deur en snelde naar de huiskamer.

‘Toe, jongens!’ zei hij tot Piet en Pauw, ‘er is werk voor jullie. Ga in de Sint-Jacobsstraat 'n potje knikkeren, maar kijk meteen goed uit en kom me dadelijk waarschuwen, als je soldaten ziet aankomen!’

Daarop verloste hij Cornelis uit z'n gevangenis, wenste hem geluk en drong er op aan, dat hij zich aanstonds zou vermommen en dan de stad ontvluchten.

Na 'n half uur kwamen de twee jongens hun vader vertellen, dat aan 't begin en aan 't eind van de straat een soldaat liep te schilderen. Mevrouw Almensz knikte tevreden en zei verheugd: ‘'k Wens ze veel plezier, hoor! Ze kunnen lang wachten, want de priester heeft al voor 'n kwartier door de Schermerpoort onze stad verlaten!’

Hoog en breed was Cornelis toen al in veiligheid en hij

bereikte tegen de middag de woning van den vechtlustigen boer, die in de buurt van de Schermer woonde.

Die keek raar op, toen hij daar opeens den gevluchten priester voor zich zag. ‘As-je-me-nou!’ kwam 't langzaam uit z'n verbaasde mond en hij dacht er volstrekt niet aan, dat hij tegenover 'n geestelijke wel 'n eerbiediger groet had mogen bedenken.

Cornelis vond in de afgelegen woning 'n gul onthaal en bovendien 'n gastvrij en veilig verblijf. Maar de volgende morgen nam hij reeds vroeg van de brave familie afscheid; hij liet zich door zijn gastheer over de wijde plas roeien en bereikte toen spoedig de weg, die langs de Beemster naar Hoorn leidde.

Hier bleef hij langer dan een maand, tot grote vreugde van de trouwe Roomsen uit die stad en uit de Streek.

Maar toen de stedelijke politie de lucht kreeg van zijn arbeid, werd hem ook daar de grond spoedig te heet onder z'n voeten.

Als 'n visser verkleed, verliet hij nog juist tijdig genoeg in een botter de haven en kwam zonder gevaar in de Amstelstad aan. Vervolgens trok hij te voet langs de Spaarndammerdijk en bereikte eindelijk gezond en wel het gastvrije huis in ‘Den Hoek’ op de Bakenessergracht.

Hier werd hij met opgewekte gezichten en blijde harten ingehaald. 't Gezelschap van de klopjes was tijdens zijn afwezigheid sterk gegroeid en daarom konden de maagdekens haar bestuurders steeds minder goed missen. Ze hadden in angst verkeerd, toen de eerwaarde heer Cousebant van zijn geestelijke overheid verlof had gekregen, naar Friesland en andere streken te trekken, die ‘gans desolaat en verlaten waren van de dienaars van God’. Ze beschouwden 't als 'n bestiering van Onzen Lieven Heer, dat juist op dit moment de eerwaarde heer Arendsz van zijn reis terugkeerde en verzochten hem dringend, de leiding over de klopjes op zich te nemen.

Na een verblijf van zeven jaar bij de maagden in ‘Den Hoek’ begaf de bestuurder zich nu met 'n gerust hart naar het verre Friesland, wel wetend, dat hij de brave vrouwtjes aan geen betere handen kon toevertrouwen. 'n Moeilijk arbeidsveld wachtte hem aan de overzijde van de Zuiderzee, maar dat lokte hem juist aan.

De beide priestervrienden werkten nu lange tijd van elkaar gescheiden voor hetzelfde schone doel en eerst na twaalf jaar werden ze weer door de nood verenigd.

't Was namelijk op de eerste Juni van 't jaar 1602, dat prins Maurits, die herhaaldelijk over het vrijmoedig optreden van den priester klachten had ontvangen, bevel gaf tot zijn gevangenneming.

Deze spoedde zich nog eenmaal naar 't ouderlijke huis om daar van z'n familie en de maagden afscheid te nemen.

Cornelis, die voortdurend in de uitoefening van zijn ambt belemmerd werd, besloot daarop, zich bij z'n ouden vriend aan te sluiten.

Gezamenlijk verlieten ze nu voor de tweede maal het lieve vaderland, waar de bruid van Jezus, de heilige Kerk, steeds feller vervolgd werd en ze niets meer konden doen voor Haar bloei en Haar glorie.

Ook nu weer richtten ze hun schreden naar het oude Keulen om in de schaduw van de dom van hun vermoeiende reizen uit te rusten en zich voor te bereiden voor hun láátste tocht.

Zevende hoofdstuk
Een waardig slot!

Op hun verre reis naar de bisschopsstad overwogen de beide vrienden, hoe ze hun toekomstig leven zo vruchtbaar mogelijk in de dienst van hun Heer en Meester zouden kunnen doorbrengen en na veel bidden kwamen ze tot het besluit zich bij de zonen van den H. Franciscus aan te sluiten.

Daarom richtten ze zich bij hun aankomst te Keulen terstond naar het Minderbroedersklooster, waar ze met open armen ontvangen werden. Hier genoten ze naar lichaam en ziel van het rustige kloosterleven en maakten in 'n uitvoerig schrijven hun dierbaren in Holland deelgenoten van hun geluk.

Helaas mocht moeder Trijntje daar niet lang meer van genieten. 't Gevaarvolle leven in het vaderland en de vlucht van haar zoon hadden de zeventigjarige zo sterk aangegrepen, dat haar gezondheid daardoor ernstig geschokt werd. Alle dierbaren hadden haar reeds verlaten en ook haar beminden zoon zou ze waarschijnlijk nimmer terugzien. Nu bleef haar nog slechts één wens over: verenigd te worden met de lieven, die haar waren voorgegaan.

'n Laatste glimp van vreugde verlichtte nog 't einde van haar leven, toen de familie Cousebant haar in het stille Santpoort een

bezoek kwam brengen. Ze kon de vriendelijke mensen ternauwernood antwoord geven en geen week later werd ze reeds door de buren grafwaarts gedragen. Slechts één persoon volgde de lijkstoet. 't Was de deftige magistraat Cousebant, die haar zoon vertegenwoordigde en ook voor zichzelf de laatste eer bewees.

Toen Cornelis de tijding van de dood zijner lieve moeder ontving, droeg hij gelaten zijn groot leed aan den goeden God op en verzocht daarna zijn overste, de moeilijkste en onaangenaamste werkzaamheden door hèm te doen verrichten, om daardoor moeders zaligheid te bewerken en verdiensten voor de hemel te verzamelen.

Pater gardiaan verhoorde zijn wens en liet hem de zorg voor de zieken over, die in het gasthuis van het klooster verpleegd werden. Geen monnik wist met zóveel zachtheid en geduld de lijders bij te staan als pater Cornelis en toen met 't klimmen van de jaren zijn krachten afnamen, werd zijn liefde voor de arme beproefden steeds groter.

In die jaren werd de eerwaarde Claes Wiggersz tot driemaal toe tot provinciaal gekozen, 'n eer, die Cornelis hem oprecht gunde.

Wèl speet 't hem, dat ze daardoor soms in lange tijd elkander niet zagen of spraken. Maar de oude vriendschap leed daar niet onder en de eerste gang van pater provinciaal bij een bezoek aan het klooster te Keulen was altijd naar de cel van z'n besten vriend.

In die jaren brak in Duitsland de oorlog uit, die dertig jaren lang dood en ellende verspreidde.

't Meest van allen hadden in deze tijd de gewonde soldaten te lijden, die niet als in later eeuwen in ambulances verpleegd, maar eenvoudig aan hun droevig lot overgelaten werden. Velen stierven dan ook aan de wonden, die bij goede verpleging spoedig genezen zouden zijn. De sterksten onder hen sleepten zich zo lang langs de wegen voort, tot menslievende burgers zich over

hen ontfermden of tot ze in een klooster onderdak en verpleging genoten.

In 't gasthuis van 't Minderbroedersklooster, waar de zorg voor de zieken op de schouders van Cornelis rustte, was 't drukker dan ooit te voren.

Toen dan ook op zekere dag zes gewonde soldaten en 'n oude zwerver aan de kloosterpoort klopten, wist onze goede pater bijna geen raad. Maar bij mensenheugenis was daar nog nimmer 'n arme stakker ongetroost heengezonden en daarom liet hij het zevental binnenkomen, waarna de pater met z'n medebroeders de wonden van de ongelukkigen wies, aan de hongerigen voedsel verschafte en voor allen het leger spreidde.

't Ellendigst was de zwerver er aan toe. Eenmaal binnen was ie in 'n hoek neergezakt, waar hij met ogen vol schrik en angst alle bewegingen van pater Cornelis volgde.

De goede pater had 't veel te druk om alleen op den ongelukkige te letten, maar toch wierp hij zo nu en dan 'n nieuwsgierige blik naar den zwakken grijsaard, die hem niet geheel onbekend voorkwam.

Eindelijk kwam Cornelis hijgend van het reppen bij den oude en zei goedhartig: ‘Nu onze oude vriend, hè? Wat scheelt er aan?’

Bij 't horen van dat vriendelijke geluid kromp de oude angstig ineen en hij antwoordde met beverige stem: ‘Pater, mij ontbreekt álles! Maar 'k ben niet waard onder dit dak te komen. Laat me slechts even rusten en dan zal 'k weer verder gaan!’

‘Geen denken aan, m'n beste man!’ antwoordde Cornelis hoofdschuddend, ‘je bent immers doodop; je blijft onder ons dak, hoor!’

‘Maar als u me herkent, zult u vast spijt over uw goedheid hebben,’ stamelde de stumper.

....zes gewonde soldaten en 'n oude zwerver aan de kloosterpoort klopten....

‘Dat zou voor de eerste maal in m'n leven zijn!’ lachte de pater goedig en tegelijk gaf hij 'n wenk aan een van z'n helpers, waarna ze den zwerver de gewonde voeten wasten, schone kleren aantrokken en hem zachtjes op 'n rustbed neerlegden.

'n Dodelijke bleekheid bedekte 't gelaat van den oude. Nu wilde Cornelis niet heengaan, maar plaatste zich, daar hij steeds meer belang in hem begon te stellen, naast z'n sponde, greep de vermagerde hand en wachtte niet zonder ongerustheid de komende gebeurtenissen af.

Daar naderde een van de kloosterlingen, die 'n warme en versterkende drank bij den zwerver neerzette. Cornelis bedankte hem met 'n knik, voelde toen de pols van den zieke en luisterde aandachtig naar diens ademhaling. Toen hij daartoe 't oor naar de mond van den zwerver neigde, hoorde hij hem zacht prevelen: ‘Laat me gaan! 'k Ben 't niet waard!’

Dat stelde den priester gerust. Eerst drukte hij den oude enige malen bemoedigend de hand en fluisterde hem daarna toe: ‘Aan niets denken! En kalm zijn, hoor!’

Daarop opende de stakker even de moede ogen, maar toch lang genoeg, om Cornelis daarmee 'n bewijs van z'n dankbaarheid te geven.

Deze wachtte nog 'n korte poos en lichtte toen 't hoofd van den ouden man op, om hem de heilzame drank gemakkelijker te kunnen toedienen. 'n Zucht van welbehagen steeg uit de borst van den stumper op, toen hij inwendig verwarmd zich weer op het bed neerlegde. Met gesloten ogen genoot hij van de zoete rust, die in de laatste tijd zo zelden z'n deel mocht zijn en zonk daarna weg in 'n diepe slaap.

Onderwijl bleef z'n goede verzorger trouw aan z'n zijde. Ofschoon deze niets van het leven van den zwerver vernomen had, begreep hij toch zeer goed, dat een gebed voor het geestelijk welzijn van den landloper wel nuttig kon zijn. Daarom bad

hij vurig voor diens arme ziel en liet zonder ophouden de kralen van z'n rozenkrans door z'n vingers glijden.

Zo nu en dan naderde een van z'n medehelpers om zijn raad en bevelen te vragen en zag dan den pater verwonderd aan, die anders z'n zorgen over allen verdeelde en nu reeds lange tijd zich alleen met den ouden zwerver bemoeide. Wat mocht de oorzaak toch wel zijn, dat hij zich zo sterk tot dezen armen doolaard aangetrokken voelde?

Die vraag rees ook bij den pater zelf op. Maar hij wist er geen antwoord op te geven en bléef waken en bidden.

Eindelijk bewoog de oude zich, wendde 't hoofd naar den biddenden priester en bleef hem lang en strak aanzien.

Daarop fluisterde hij bijna onhoorbaar:‘'k Ben 't niet waard!.... Cornelis.... Gerust, 'k ben 't niet waard!’ Hij wierp zich op z'n andere zij de en snikte zo hevig, dat z'n lichaam schokte.

Vlug richtte de priester zich op, niet weinig verwonderd, dat de zwerver zijn naam scheen te kennen en greep z'n hand terwijl hij hem moed insprak met de woorden: ‘Kom, m'n vriend, niet angstig zijn! Cornelis blijft bij je!’

Die hartelijke woorden stelden den stakker gerust. 'n Glans van tevredenheid kwam over z'n verweerd gelaat. Daarop vouwde hij bedaard de handen en sloot zijn ogen.

De avond viel en weldra riep de klok alle monniken op voor het gemeenschappelijk gebed.

‘'n Hogere plicht dwingt me hier te blijven!’ sprak de oude verpleger binnensmonds, alsof hij 't voor zichzelf nodig achtte, z'n afwezigheid te verontschuldigen.

Bij het ingaan van de nacht verscheen pater gardiaan in de zaal en wenkte den ziekentrooster. Maar nauwelijks voelde de zwerver, dat z'n verpleger hem ging verlaten, of hij greep diens hand en smeekte: ‘Blijf toch en laat me niet alleen!’

‘'k Zal 't vader vragen, blijf maar rustig!’ antwoordde

Cornelis, terwijl hij zich diep bukte, om beter verstaan te worden. Pater gardiaan maakte eerst ernstig bezwaar, dat de pater de nacht bij den verpleegde zou blijven en fluisterde hem toe: ‘U mag niet overdrijven, pater, en wel bedenken, dat u al zeven kruisjes telt! 'k Zal u door broeder Norbertus laten vervangen. Die is nog jong en sterk!’

‘Nimmer heb ik bij m'n weten gehoorzaamheid geweigerd,’ zuchtte Cornelis. ‘Is het niet, vader? Hier is misschien een ziel te winnen. Vindt u 't dan overdreven, als 'k daarvoor m'n nachtrust opoffer? Vergis 'k me niet, dan is ie nog 'n vriend uit m'n jeugd. Zo gaarne wilde 'k hem redden, al zou 't me nog zoveel moeten kosten. Mag 'k....’

‘Blijf dan op uw post,’ klonk 't welwillend. ‘En moge de goede God uw heilig plan doen slagen, pater!’ Daarna gaf hij den ouden monnik 'n kruisje, beloofde hem te steunen met z'n gebed en verdween.

Toen Cornelis weer bij het bed plaats nam, drukte de magere hand van den oude dankbaar z'n arm en hoorde hij 'n zacht, tevreden gemompel: ‘Dank....! U is zo goed!’

Na middernacht scheen de zwerver zich minder wèl te voelen. Eerst begon hij te woelen, daarna rolden z'n ogen angstig in hun kassen en eindelijk overmeesterde hem 'n hevige koorts.

Zo vlug z'n oude lichaam 't toeliet, ging Cornelis hulp halen, liet 'n krachtige koortswerende drank bereiden en gaf die aan den zieke.

Toen de morgen begon te lichten, was de koorts geweken en de zieke uitgeput ingeslapen. Onvermoeid bleef de oude pater bidden, dat Onze Lieve Heer den vroegeren geloofsvervolger de genade van de bekering zou schenken en tot z'n onuitsprekelijke vreugde werd reeds diezelfde dag zijn dringende smeekbede verhoord.

De kloosterklok liet zeven slagen galmen en aanstonds

hoorde men in 't ziekenvertrek 't morgengebed weerklinken.

Pas was de beschermeling van pater Cornelis ontwaakt, of hij hoorde 'n monnik de gebeden uit z'n jeugd voorbidden. Waar ie bijna z'n hele leven mee gespot had, dat klonk hem thans welluidend in de oren. Eerst deed ie niets dan aangedaan toeluisteren, maar al spoedig prevelde z'n mond de antwoorden mee. Cornelis trilde van aandoening en riep met steeds groter aandrang de hulp van God en alle lieve heiligen in.

Reeds enige malen had de zieke zijn bevende hand naar den pater uitgestrekt, maar haar even vaak ook weer bevreesd teruggetrokken.

'Beklemt u iets, m'n goede man?' klonk 't hem aanmoedigend tegen.

Toen kon de zieke zich niet langer bedwingen. Die woorden vol liefde en deelneming namen de laatste hinderpaal weg en toen kwam, ofschoon hortend en stotend, alles voor de dag, wat zijn gemoed bezwaard had.

'Je hebt me herkend, nietwaar? Dat zag 'k aanstonds. Ja, ik ben Rolf, de zoon van den meier van Egmond.... Op school kon 'k tegen jou niet op.... Meester Jan Jansz dweepte met Cornelis van Arend den visser.... Dat maakte me razend jaloers.... 'k Benijdde je ook, wanneer je als misdienaar voor den priester uitging, die 't H. Sacrament aan de zieken ging brengen.... M'n vader had 'n hekel aan je, omdat je 'm sarde, zoals ie zei.... Hij haatte de Kerk en de priesters en ik volgde 'm daarin na.... We hebben gestreden, ons leven lang, om de Roomse Kerk te helpen vernietigen.... We hebben de priesters als schadelijk gedierte vervolgd.... Ook jou, ja, ook jou.... Telkens ontsnapte je aan m'n knuisten.... Dàt was de grootste teleurstelling na m'n woedende strijd.... Maar 't ging me overigens altijd vóór de wind.... De goddelozen groeien immers de rozen op de schoenen....? 'k Heb er door eigen schuld weinig

aan gehad.... Begerig naar geld, altijd meer geld, heb 'k me door Spaanse spionnen laten verleiden en m'n land verraden.... O, dubbel en dwars had 'k de dood verdiend.... Maar, m'n vroegere diensten indachtig, heeft men me genadig behandeld. 'k Werd verbannen.... Veroordeeld om te zwerven.... m'n leven lang.... Waar de vrede gevlucht was, kon men mij vinden.... 'k Volgde de legers op de voet en mengde me onder de strijders.... Eindelijk, oud en afgemat, zwierf 'k met enige gewonde soldaten rond.... En nu.... nu heeft de goede God zich over me ontfermd.... en me hier laten stranden.... bij den vijand, dien 'k zo lang vergeefs had gezocht....'

'Maar nu 'n vriend geworden, nietwaar?' viel Cornelis den vermoeiden verteller in de rede.

'Dank, dank!' snikte de banneling en hij vervolgde na 'n poos: 'Is nu alles vergeven en vergeten?'

'Door mij? Ja!' antwoordde de priester met nadruk.

''k Weet, wat je bedoelt, Cornelis,' zuchtte de oude Rolf. 'Maar zou de strenge en rechtvaardige God, dien 'k vervloekte en vervolgde, me ook zo genadig behandelen?'

'In onze jeugd leerden we al: God is oneindig barmhartig. Hij is de goedheid en de liefde zelf,' antwoordde de priester en hij vervolgde met warmte: 'Hij haat de zonde, maar niet den zondaar en wil niets liever, dan dat deze berouw heeft en zich bekeert!'

'Berouw....bekeren.... ik kàn niet!' prevelde de tobber, 'm'n hele leven was vol zonden!'

'Je kan wèl,' klonk 't vast en bemoedigend, 'Jezus heeft eens gezegd: Zalig zijn de barmhartigen. Zou Hij dan zelf onbarmhartig kunnen zijn? Neen, m'n vriend! Houd dus goede moed!'

'Wat moet 'k dan doen?'

'Bidden, hartelijk bidden!'

‘En dan?’

‘Je zonden overwegen!’

‘En dan?’

‘Je zonden belijden!’

‘Biechten? Bij jou?’

't Bleef 'n geruime tijd stil, terwijl de priester om genade bad voor de arme ziel, die zo'n zware strijd te voeren had.

Eindelijk kwam 't moeilijke woord uit Rolf's bevende mond: ‘'k Wil biechten, maar help me dan, Cornelis!’

'n Hoge vreugde vervulde z'n priesterziel, toen hij aan het verzoek voldeed, de biecht van den armen zwerver hoorde en daarna mocht zeggen: ‘Uw zonden zijn vergeven. Zondig voortaan niet meer!’

In 't hart van Rolf daalde nu een grote gerustheid neer, die hem de verzuchting deed slaken: ‘Laat thans Uw dienaar in vrede gaan!’

Die bede werd niet aanstonds verhoord, maar 't langdurige zwerversleven had Rolf 's krachten zodanig gesloopt, dat aan een volledig herstel niet meer gedacht kon worden.

En toen de barre winter kwam, ging Rolf zó snel achteruit, dat pater Cornelis 't nodig oordeelde, hem de laatste heilige Sacramenten toe te dienen.

Van dat ogenblik af week de oude monnik niet meer van Rolf's zijde, hij troostte en bemoedigde hem in z'n laatste uren en drukte hem, toen in de Kerstnacht 't ‘Vrede aan de mensen van goede wil’ gezongen werd, zachtjes de ogen dicht.

Cornelis had overvloedige reden om God te danken, dat Hij hèm als werktuig had willen gebruiken om een arme ziel te redden, die verloren dreigde te gaan.

Eveneens verheugde hem het bezoek van pater provinciaal, z'n ouden vriend Claes Wiggersz Cousebant, die hem geluk

wenste, maar hem tegelijk op het hart drukte, zich in 't vervolg meer te ontzien en aan eigen gezondheid te denken.

'n Vriendelijk maar ook weemoedig lachje speelde op het gelaat van den eerwaardigen kloosterling, die al te goed voelde, dat Onze Lieve Heer niet lang meer zou wachten, om ook hèm te roepen.

‘Gaat u weer spoedig op reis?’ vroeg hij belangstellend.

‘Niet vóór de lente!’ klonk 't opgewekt.

‘Heerlijk!’ zei Cornelis in zichzelf, terwijl hij dankbaar de handen vouwde.

Nog eer het oude jaar was heengegaan, werd de provinciaal plotseling geroepen om pater Cornelis te bedienen.

Na de heilige Teerspijze ontvangen te hebben, fluisterde de zieke z'n vriend toe: ‘De Grote Visser is dáár!’

‘Om den visserszoon van Egmond tot zich te roepen!’ antwoordde Claes snikkend.

Bijna onhoorbaar klonk nog: ‘Heer, in Uwe handen be....’

‘Amen!’ zuchtte Claes.

Daarna sprak hij berustend: ‘God hebbe z'n ziel!’ en hij begroef z'n gezicht in beide handen, wenend over het verlies van z'n besten en trouwsten vriend.

EINDE